

העתיד של הנאשמים בראי העבר המקצועי של השופטים - החלטות על פסילת ראיות כמקרה מבחן

מאת

יהונתן חסון* ואורן גזל-אייל**

מחקר זה בוחן את הקשר בין הרקע המקצועי הטרומ-שיפוטי לבין החלטותיהם של שופטים בערכאות הדיון בישראל. סוגיה זו נבחנה באמצעות ניתוח כמותי של החלטות בבקשות לפסילת ראיות בהליך הפלילי, הן מכוח דוקטרינת הפסילה הפסיקתית והן לפי סעיף 12 לפקודת הראיות. החלטות אלה נבחרו כמקרה מבחן כיוון שהן קשורות פחות לבירור אשמתו של הנאשם או בירור עובדתי אחר, ויותר לאיזון הערכי בין האינטרס הציבורי באכיפת החוק לזכות להליך הוגן. המחקר ניתח 715 החלטות בבקשות לפסילת ראיות שנדונו בבתי משפט השלום שפורסמו בין השנים 2006-2021, מאז פרסום הלכת יששכרוב. המחקר מאשש את גישת הרקע החברתי, לפיה שופטים מושפעים ממאפייניהם האישיים. הממצאים מצביעים על קשר מובהק בין הניסיון המקצועי הקודם של השופטים לבין נטייתם לפסול ראיות: שופטים בעלי רקע סנגוריאלי או ניסיון במערכת בתי המשפט נטו לפסול ראיות בשיעור גבוה יותר בהשוואה לשופטים שניהנו בעבר כתובעים. המאמר דן בהשלכות ממצאים אלה על מערכת המשפט.

מבוא. א. סוציולוגיה, זהות, ואידאולוגיה. 1. סוציולוגיה מקצועית וארגונית. 2. הזדהות ארגונית ומקצועית. 3. האידאולוגיה ובחירת הקריירה הטרומ שיפוטית. **ב. שופטים מכהנים וניסיונם הקודם.** 1. השפעת הניסיון המקצועי של שופטים – רקע מחקרי. 2. בחירת שופטים בישראל והשפעת ניסיון מקצועי קודם. 3. שדה המחקר – החלטות בבקשות לפסילת ראיות. 4. הוותק השיפוטי. 5. שרשרת ההשפעות של החלטות אחרות בתיק על פסילת ראיה. **ג. דיון ומסקנות.** 1. הקשר בין התפקיד הטרומ שיפוטי לבין הנכונות לפסול ראיות. 2. הקשר בין העיסוק הטרומ-שיפוטי לבין הקביעה שהופר דין, ההחלטה לפסול והזיכוי. 3. סוציאליזציה על כס המשפט וותק שיפוטי. 4. בחירת שופטים בראי ממצאי המחקר. **ד. מגבלות המחקר. ה. סיכום.**

* דוקטור לפילוסופיה, הפקולטה למשפטים אוניברסיטת חיפה. בעת העבודה על המאמר כיהן יהונתן גם כעמית מחקר במרכז לקרימינולוגיה בפקולטה למשפטים באוניברסיטת אוקספורד, וכעמית מחקר במכון מקס פלאנק בפרייבורג, גרמניה, שם, בתאונה נוראית, איבדנו אותו. פרסום זה מוקדש לזכרו.

** פרופסור מן המניין, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה. תודה מיוחדת לד"ר ניבין עמנואל שאחרי לכתו של יהונתן, הובילה את תיקון המאמר והכנתו לפרסום. תודה גם לאוראל שליו על הסיוע המצויין למחקר.

מבוא

בשיח הציבורי בישראל חוזרת ונשנית הטענה לפיה שופטים מושפעים מעברם המקצועי. באופן ספציפי, רבים טוענים כי תובעים לשעבר המתמנים לשופטים, מחזיקים בעמדות שעולות בקנה אחד עם רשויות התביעה, גם ביושבם על כס השיפוט, כך שעמדות אלו פוגעות בזכויותיהם של נאשמים.¹

לפי האתוס המשפטי בישראל מצופה מהשופטים להכריע בתיקים העומדים לפניהם על בסיס העובדות בתיק ובהתאם לדין.² שופטי בית המשפט העליון לדורותיהם ציינו לא אחת בהקשר זה כי אין המדובר אך בציפייה; שופטים, הלכה למעשה, מצליחים לשמור על האובייקטיביות הנדרשת והם אינם מושפעים משיקולים לבר-משפטיים או מהשקפותיהם האישיות.³ בהקשר זה הובהר, שאף אם הכרעתם מתבססת גם על ערכים, מדובר בערכים המקובלים בחברה וההולמים את נוהגיה ואת חוקיה, ולא על התפיסות הערכיות האישיות שלהם.⁴

ואולם מחקרים חושפים כי בדומה לשאר בני האדם, מושפעים גם שופטים – לא בהכרח באופן מודע – ממכלול מרכיבי הזהות שלהם, ממערכת הערכים שלהם ומניסיונם האיש.⁵ החלטות שיפוטיות עלולות להיות מושפעות מהרקע החברתי של השופטים, לרבות השכלה וקריירה, וממאפייניהם האישיים ובכלל זה לאום, מוצא, מגדר וגיל.⁶ עוד בשנות ה-60 של המאה העשרים, נמצא כי אחד הגורמים המשפיעים על ערכיו ועל עמדותיו של אדם במהלך חייו הוא תהליך הסוציאליזציה שעבר בהקשר המקצועי.⁷ לפיכך, גם לאחר המינוי לכס השיפוט, שופטים עלולים להיות מושפעים גם מהזהות המקצועית הטרנס-שיפוטית שלהם.

בנוסף, עורכי דין עשויים להיות מושפעים מהאידאולוגיה שלהם בעת בחירת מסלול הקריירה שלהם. כך, ייתכן שעורכי דין המייחסים חשיבות גדולה יותר לזכויות נאשמים ובפרט לזכות להליך הוגן ייטו לבחור בעבודה כסגורים, בעוד שאלו שמזדהים עם עמדות תביעתיות יותר – ייטו להצטרף למערך התביעה הכללית. כשאותם עורכי דין יתמנו לשיפוט, אותה אידאולוגיה שהשפיעה על בחירת התפקיד הקודם, עשויה להשפיע גם על החלטותיהם.⁸ גם מטעם זה ייתכן שנמצא קשר בין התפקיד הקודם של עורכת הדין לבין החלטותיה כשופטת.

¹ חמי בן נון "הטיות קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות – אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט" **שערי משפט** ה' 177 (2016) (להלן: **בן נון**) (נטען שכך המערכת מזדהה יותר עם התובעים, פחות עם הסנגורים וממעטת לזכות נאשמים); יובל יועז "כשהשופט הוא תובע לשעבר, לא פלא שאין כמעט זיכרונות" **הארץ** (30.10.2007) www.haaretz.co.il/misc/1.1453591 (להלן: **"יועז"**); עו"ד ששי גז ועו"ד ד"ר יעקב וינרוט; ארנון בן-יאיר, "כשמגור של 10% מספק 50% מהשופטים זה גורם לירידה ברמת השפיטה" **The Marker** (25.2.07) www.themarker.com/law/1.435476 (להלן: **"בן-יאיר"**); מרדכי בן ארי **מיהו השופט? שופטים ושיקול הדעת השיפוטי: השפעות ומשתנים** 149 (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", האוניברסיטה העברית 2008) (להלן: **"בן ארי 2008"**); יהושע בריינר "משחקי הכס: מתי גם סנגורים יהיו שופטים בישראל?" **וואלה** (17.08.2015) news.walla.co.il/item/2882722. ראו גם צוות המשרוקית של גלובס "האם 95% ממי שמגיעים לבית המשפט מורשעים בסופו של דבר?" **גלובס** (1.2.2023) www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001436925 (על טענת ח"כ דרעי כי החליט להגיע להסדר טיעון בשל חשש מהרשעה נוכח כך שרוב השופטים הגיעו מהפרקליטות); צוות המשרוקית של גלובס "האם 60% מהשופטים בישראל מגיעים מהפרקליטות והמשטרה?" **גלובס** (3.5.2023) www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001445306 (דבריו של עו"ד נווה בהקשר לטענה שיש רוב שופטים שהיו פרקליטים בעברם).

² ס' 2 לחוק יסוד: השפיטה, ס"ח התשמ"ד 1110 ("בעניני שפיטה אין מרות על מי שבידו סמכות שפיטה, זולת מרותו של הדין").

³ ראו למשל אהרון ברק **שיקול דעת שיפוטי** 45-41 (1987); שלמה לוין **להיות שופט** 70-73 (כנרת זמורה, 2009) (להלן: **"לוין"**); דפנה ברק-ארוז **מחשבות על שפיטה** 57-60 (כרמל ספרים, 2022).

⁴ Aharon Barak, *On Society, Law, and Judging*, 47 TULSA L. REV. 297, 301 (2013); שם, בעמ' 11, 182 ו-190 (השופטים מיישמים ערכים, אך באופן מובחן מעמדותיהם הפוליטיות האישיות).

⁵ ראו להלן הפניות 29-33.

⁶ שם.

DO-Yeong Kim, *Voluntary Controllability of the Implicit Association Test (IAT)*, 66 SOC. PSYCH. Q. 83 (2003) (להלן: **"Do-Yeong Kim 2003"**).

⁷ ראו להלן ה"ש 36-38.

⁸ Martha A. Myers, *Social Background and The Sentencing Behavior of Judges*, 26 CRIMINOLOGY 649, 650 (1988) (להלן: **"Myers 1988"**) (הרקע הפוליטי של השופט האמריקאי מהווה גורם משמעותי בקבלת החלטותיו, ראו פירוט להלן בהערת שוליים 22).

מנגד, גם לזהות השיפוטית השפעה על קבלת ההחלטות והיא עשויה למתן או לנטרל את ההשפעה האחרות. מחקרים מצאו כי זהות מקצועית נוצרת באינטראקציות בין זהויות קודמות לבין זהויות החדשה.⁹ העיסוק השיפוטי מגבש גם הוא זהות – זהות שיפוטית. בנוסף, שופטים עוברים הכשרה והשתלמות במרכז להכשרה ולהשתלמות שופטים, המסייע גם הוא בגיבוש אותה זהות.¹⁰ בדרך זו מונחל לשופטים אתוס האובייקטיביות והניטרליות, כך שאתוס זה עשוי לעמעם את השפעתה של הזהות המקצועית הטרנס-שיפוטית והאידאולוגיה הקודמת שלהם.

בישראל קיימים מחקרים מעטים שבחנו במפורש את הקשר בין הרקע המקצועי הטרנס-שיפוטי של שופטים לבין החלטותיהם. בחלק מהמחקרים ההתייחסות לסוגיה זו הייתה אגבית או משנית, כחלק מעיסוק בסוגיות אחרות. מעבר לכך, רובם הסתמכו על משתנה דיכוטומי יחיד – האם השופט כיהן בעבר כתובע – מבלי לכלול אפיונים מקצועיים אחרים, כגון ניסיון בסנגוריה הציבורית או הפרטית, תפקידי עזר שיפוטיים או עיסוק בתחום האזרחי.¹¹ כמו כן, עיקר תשומת הלב המחקרית הופנתה לתוצאה הסופית של ההליך לפני השופט – מעצר, הכרעת הדין או גזר הדין – וזו אינה משקפת במלואה הן את מורכבות ההליך הפלילי והן את חשיבות החלטות הביניים מתוך מכלול השיקולים על ההחלטה הסופית.¹² מאחר שהחלטות ביניים מתקבלות לרוב בהליך קצר ומהיר,¹³ והן חשופות פחות לביקורת

⁹ גבי שפיר "הזהות המקצועית של החוקר" **שבילי מחקר** 15, 73 (2008) (זהות אינה תהליך עשוי שכבה אחת שמוכלל כלפי כול אלא היא מתגבשת באופן ייחודי ושונה בקרב כל פרט ופרט); Charles H. Christianse, *Defining lives: Occupation as Identity: An Essay On*; Charles H. ; *Competence, Coherence, and the Creation of Meaning*, 53 AM. J. OCCUP. THER. 547, 555–556 (1999); Christianse, *The 1999 Eleanor Clarke Slagle Lecture - Defining lives: Occupation as identity: An essay on competence, coherence and the creation of meaning*, 53 AM. J. OCCUP. THER. 547, 547–558 (1999) (העיסוק מגבש זהות כפני עצמו, וזהות זו מובחנת מהזהות האישית, אם כי היא מצויה בקשר ישיר עמה); Gary Kielhofner, *Doing and Becoming: Occupational Change and Development*, in MODEL OF HUMAN OCCUPATION 145, 145–149, 151–156 (G. Kielhofner ed. 3rd ed 2002) (מדגים כיצד זהות מקצועית ממשיכה להשפיע על אנשים גם שנים אחרי שעזבו את מקום העבודה בו התגבשה זהות זו).

¹⁰ "המרכז להכשרה ולהשתלמות שופטים" **אתר הרשות השופטת** (7.01.2020) www.gov.il/he/departments/guides/judicial_training; תמרה לב "המכון להשתלמויות שופטים" - המקום שבו מכשירים את אלה שיחרצו גורלות **TheMarker** (9.2.2005) tinyurl.com/2vcn4uxb; אורן גזל-אייל ונוחי פוליטיס "התמקצעות או כלליות? השפעה של התמקצעות של שופטים על ההליכים וההחלטות" **משפטים** מד(3) 891 (2015) (אגב בחינת השפעת ההתמקצעות על החלטות שיפוטיות מצאו כי שופטים שהיו תובעים בעברם מקבלים יותר בקשות למעצר חשודים משופטים אחרים); ראו גם Orli Oren-Kolbinger, *Measuring the Effect of Social Background on Judicial Decision-Making in Tax Cases*, 22 FLORIDA TAX REV. 579, 614 (2019) (להלן: "**Oren-Kolbinger**") (נמצא ששופטי ערכאת הערעורים עם ניסיון מקצועי משולב במגזר הפרטי והציבורי הציגו יותר סבירות להכריע לטובת רשויות המס, בהשוואה לשופטים אשר עבדו במגזר הציבורי בלבד); דוד גליקסברג **כיצד שופטים מחליטים? : עיונים אמפיריים בפסיקת בית המשפט העליון** 225, 227–231 ו-243–244 (נבו 2021, דפנה בר און עורכת) (הרחבה בטקסט הצמוד לה"ש 117 להלן) (להלן: "**גליקסברג**").

¹² Stevens H. Clarke & Susan T. Kurtz, *The Importance of Interim Decisions to Felony Trial Court Dispositions*, 74 J. CRIM. L. & CRIMINOLOGY 476, (1983) (מחקרים המראים את חשיבותם של החלטות הביניים); Ryan C. Black & Ryan J. Owens, *Agenda Setting in the Supreme Court: The Collision of Policy and Jurisprudence*, 71 J. POLIT. 1062 (2009) (בחינת החלטות ביניים שהעניקו אפשרות לביקורת שיפוטית); Keith Hawkins, *On Legal Decision-Making*, 43 WASH. & LEE L. REV. 1161, 1191 (1986) (להלן: "**Hawkins**") (בחינה של החלטות ביניים שהעניקו אפשרות לביקורת שיפוטית).

¹³ קרן וינשל-מרגל, "מאגר נתוני 'משקלות תיקים' להערכת עומס עבודה שיפוטי בישראל", **מחלקת המחקר של הרשות השופטת** (06.2013); גלי אביב ודליה ארנטל "עומס העבודה השיפוטית במערכת בתי המשפט בישראל" **מחלקת המחקר של הרשות השופטת** 67 (מחלקת מחקר של הרשות השופטת, 1.7.2021) (זמן הדיון הממוצע בהחלטת מעצר, הוא 35 דקות. החלטת מעצר היא מבין ההחלטות המתקבלות בזמן הדיון המהיר ביותר, מבין אלו המתקבלות בבית משפט השלום. מהירות ממנה הן קבלת ההחלטה על מעצר ימים בהיעדר עצור והחלטה בדבר מתן צו חיפוש, האורכות כ-8 דקות בממוצע. למול נתונים אלו, ניתן לציין קבלת החלטות על מעצר עד תום ההליכים שאורכות שעותיים ו-37 דקות בממוצע, וטיפול כולל בתיקים פליליים בבית משפט השלום שמשכו 5 שעות ו-17 דקות בממוצע [עמ' 69] עבור הכנה לקראת דיונים, שמיעתם, כתיבת פתקיות, החלטות ביניים וכתיבת פסקי דין כתלות בשכיחות הדיונים והכתיבה של החלטות).

ערעורית¹⁴ או ציבורית,¹⁵ נסיבות אלו מגבירות את הסבירות לכך ששיקול הדעת יושפע יותר מהטיות שיפוטיות או מאינטואיציה.¹⁶ במובן זה, החלטות ביניים עשויות לשקף באופן חד יותר השפעת הרקע המקצועי של השופט, בהשוואה להחלטות סופיות שבהן מעורבות גבוהה יותר של מנגנוני איזון ובקרה.

גם בעולם, המחקר בסוגיה זו עדיין חסר. אמנם, מאז שנות השישים של המאה הקודמת בחנו חוקרים רבים את ההשפעה של נתוני רקע כגון מוצא אתני, ותק שיפוט, השתייכות פוליטית ורקע דתי, על החלטותיהם של שופטים. אולם המחקרים שעסקו בקשר בין הניסיון המקצועי הקודם לבין החלטות שופטים בערכאות דיוניות, התמקדו בעיקר בניסיון בתביעה,¹⁷ או, לעיתים רחוקות יותר, בסניגוריה, בלי להתייחס לעבר מקצועי אחר.¹⁸ ממארג המחקרים המצומצם הקיים – עלה ככלל כי שופטים שעבדו כתובעים נוטים לקבל יותר את טענות המדינה,¹⁹ ומחמירים יותר בענישה,²⁰ בעוד ששופטים בעלי עבר בסניגוריה נוטים להקל יותר עם נאשמים.²¹

¹⁴ חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, ס' 52 (בהליך הפלילי ככלל לא ניתן לערער על החלטות ביניים, למעט חריגים לגבי פסלות שופט, בקשה לעיון בחומר חקירה, שחרור סנגור מייצוג, בקשה לעיכוב ביצוע עונש, והחלטות שמביאות למעשה לסיום ההליך כדוגמת קבלת טענה "אין להשיב לאשמה" שמביאה לזיכוי נאשם); יניב ואקדמי **דיני ראיות** כרך א 177-179 (2021) [החלטה בדבר פסילת ראיה הינה החלטת ביניים, שלא מביאה לסיום ההליך השיפוט]. משכך, לא ניתן לערער עליה. לגישת המלומד ואקדמי, במקרים חריגים כאשר מדובר בראיה מכרעת, ראוי לאמץ סדרי הערעור על החלטות ביניים הנהוגים במשפט האזרחי (תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018, ס' 150).

¹⁵ "על סוגי ההחלטות והמסמכים בבתי המשפט" **התמנון: מידע ציבורי לכל** 21.9.2020; "על מימוש הזכות לעיון בהחלטות" **התמנון - מידע ציבורי לכל** 24.8.2020. <https://octopus.org.il/about>

¹⁶ Mandeep K. Dhami & Peter Ayton, *Bailing and jailing the fast and frugal way*, 14 J. BEHAV. DECIS. MAK. 141, 148-9, 160-161 (2001).

Chris Guthrie, Jeffrey J. Rachlinski & Andrew J. Wistrich, *Blinking on the Bench: How Judges Decide Cases*, 93 CORNELL L. REV. 1, 3-2 (2007) (להלן: "**Wistrich & Rachlinski, Guthrie 2007**") (במחקרם, שהתמקד בערכאות דיוניות, נמצא כי תהליך קבלת החלטה דליברטיבית-שקולה כוללת דיון רציונאלי, מבוקר, מאומץ, דדוקטיבי, איטי, סדרתי, מודע ועל פי כללים. בדרך זו הוא קמפן הטיות שיפוטיות ושימוש באינטואיציה).

¹⁷ Martha A. Myers, *Social Background and The Sentencing Behavior of Judges*, 26 CRIMINOLOGY 649, 670 (1988) (תובעים בעברם נטו ליישם את כללי הדין באחידות מאחרים, והחמירו בענישה); Martha A. Myers & Susette M. Talarico, *The Social Contexts of Criminal Sentencing*, SPRINGER SCI. & BUS. MEDIA (2012) (להלן: "**Myers & Talaric 2012**") (נמצא כי שופטים ממחוז ג'ורג'יה בעלי עבר בתביעה ייטו להורות על כליאה, אם כי לתקופה קצרה יותר); Stuart S. Nagel, *Multiple Correlation of Judicial Backgrounds and Decisions*, 2 FLA. ST. U. L. REV. 258, 266 (1974) (להלן: "**Nagel 1974**") (שופטים שהיו תובעים בעברם נטו לקבלת החלטות באופן תביעתי מעל הממוצע בבתי המשפט העליון ברמה המדינתית בארצות הברית, אם כי ניסיון התביעה הסביר רק 3% מהשונויות המוסברות למודל).

¹⁸ לסקירה קצרה של מחקרים שבחנו הקשר בין עבר מקצועי כסנגור ותובע להחלטות בערכאות הערעורים הפליליות בארצות הברית ראו: Emily Hughes, *Investigating Gideon's legacy in the US Courts of Appeals*, 122 YALE L. J. 2376, 2388-90 (2022) (להלן: "**Hughes 2022**"); Gregory C. Sisk, Michael Heise & Andrew P. Morris, *Charting the Influences on the Judicial Mind: An Empirical Study of Judicial Reasoning*, 73 N.Y.U. L. REV. 1377, 1384, 1470-71 (1998) (להלן: "**Sisk, Heise & Morris**") (מחקר שעסק ביישום ההנחיות הפדרליות לגזירת דין בארצות הברית, נמצא כי לעבר המקצועי יש השפעה אשר ליישום ההחלטה – תובעים לשעבר, או הפעלת שיקול דעת רחב – סנגורים לשעבר).

¹⁹ C. Neal Tate, *Personal Attribute Models of the Voting Behavior of US Supreme Court Justices: Liberalism in Civil Liberties and Economic Decisions*, 1946-1978, 75(2) AM. POLITICAL. SCI. REV. 355, (1981) (להלן: "**Tate 1981**") (מחקר שנעשה על החלטות בבית המשפט העליון האמריקאי ומצא כי שופטים שהיו תובעים, פוסקים יותר לטובת המדינה); Theodore Eisenberg & Sheri Lynn Johnson, *Effects of Intent: Do We Know How Legal Standards Work*, 76 CORNELL. L. REV. 1151 (1990-1991) (להלן: "**Eisenberg & Sheri**") (נמצא כי שופטים שהיו תובעים בעברם נוטים לצדד בתביעה).

²⁰ Myers 1988, לעיל ה"ש 17, בעמ' 650; Sick, Heise & Morris, לעיל ה"ש 18, בעמ' 1384, 1398, 1470-1471, (עבר בסניגוריה נמצא כאחד משני המשתנים שהשפיעו בצורה עקבית על הנטייה של שופטים פדראליים לפסול את חוקתיות ההנחיות לענישה).

²¹ ראו בפרק (ב) ניסיון מקצועי קודם בסניגוריה, עמ' 13 להלן; Marvin E. Frankel, *Sentencing Guidelines: A Need for Creative Collaboration* YALE L.J. 2043, 2047 (1992) (להלן: "**Frankel**"); Ward Farnsworth, *Signatures of Ideology: The Case of the Supreme Court's Criminal Docket*, 104 MICH. L. REV. 67, 69 (2005) (להלן: "**Farnsworth 2005**") (נמצאו הבדלים משמעותיים בתדירות ההצבעה של השופטים הללו בעד הממשל בתיקים פליליים כדעה חולקת על היתר).

זאת ועוד, רבים מהמחקרים התמקדו בערכאות הערעור, בהן ההליך שונה מאוד מההליך הערכאות דיוניות.²² בנוסף, בשל השוני בין מאפייני התפקיד והליך המינוי במדינות אחרות, לא תמיד ניתן להקיש ממחקרים בעולם על ההשלכות של העבר המקצועי בארץ. כמו כן, כמו המחקרים בארץ, גם המחקרים הזרים שבחנו סוגיות אלו, התמקדו, רובם ככולם, בתוצאה הסופית של ההליך, ולא בהחלטות ביניים.

מחקר זה מחדש, בין היתר, בכך שהוא בוחן מגוון רחב של סוגי עיסוק טרום-שיפוטי של שופטים, מעבר לרקע כתובעים. נבחנו שופטים בעלי ניסיון קודם בסניגוריה – הן הציבורית (עובדי הסניגוריה הציבורית) והן הפרטית (לרבות עורכי דין שמייצגים מטעם הסניגוריה הציבורית במסגרת מיקור חוץ) – לצד שופטים בעלי ניסיון קודם כעורכי דין בתחום האזרחי, תוך הבחנה בין אלה שפעלו במגזר הפרטי לבין אלה שפעלו במגזר הציבורי. כן נכללו שופטים שהועסקו במערכת בתי המשפט לפני המינוי, בתפקיד של רשמים או עוזרים משפטיים. יתירה מזאת, המחקר נמנה עם המעטים שבחנו את הסוגיה גם ביחס להחלטות ביניים של שופטי הערכאות הדיוניות, תוך התמקדות בהחלטות שעניינן בקשות לפסילת ראיות שהושגו שלא כדין.²³ – החלטות שאינן נוגעות ישירות לביטול אשמתו של הנאשם והערכת חומרת מעשיו, אלא מאזנות בין האינטרס הציבורי באכיפת החוק לבין זכותו של הנאשם להליך הוגן. כיוון ששיקול הדעת בהכרעות מסוג זה הוא ערכי יותר מאשר ראייתי, והן חשופות פחות לביקורת ציבורית או ערעורית, הן עשויות להיות רגישות במיוחד להטיות. בנסיבות אלה, לאידאולוגיה של השופט, לתהליכי הסוציאליזציה שעבר ולהזדהות עם אתוס תביעתי או סנגוריאלי עשויה להיות השפעה ייחודית על קבלת ההחלטה. במחקר זה נבחנו החלטות שעניינן פסלות ראיות לפי שתי עילות: האחת, פסלות ראיות שהושגו שלא כדין לפי דוקטרינת הפסלות הפסיקתית שנקבעה בהלכת **יששכרוב**²⁴ (להלן: "**פסלות פסיקתית**" או "**דוקטרינת הפסילה הפסיקתית**"); השנייה, פסלות הודאות חוץ של נאשמים לפי מבחן החופשי ומרצון, המעוגן בסעיף 12 לפקודת הראיות (להלן: "**סעיף 12 לפקודת הראיות**" או "**פסלות חוקית**").²⁵

נוסף לבחינת הקשר בין הרקע המקצועי של השופטים לבין ההחלטה בדבר פסילת הראיה, נבחנו גם שלבים נוספים בתהליך ההכרעה: הקביעה אם הופר הדין, והבחנה אם פסילת הראיה – ככל שהתקבלה – הובילה לזיכוי הנאשם.²⁶ השערת המחקר היא כי ימצא קשר בין הניסיון הטרם-שיפוטי ובין החלטות השופטים בכל הנוגע למדיניות פסילת ראיות, כך שניסיון בתביעה יגדיל את הסיכוי לדחיית בקשות ההגנה לפסילת ראיה, ואילו ניסיון בייצוג נאשמים, לרבות ניסיון בסניגוריה במגזר הציבורי והפרטי – יגדיל את הסיכוי לקבלתן.

בחלק א יוצג הרקע התיאורטי לחקר ההשפעה של ארגונים ומקצועות על הפרט בכלל ועל משפטים בפרט ולקשר בין אידאולוגיה לבחירת תפקיד. **בחלק ב'** תיסקר מדיניות הבחירה של הוועדה לבחירת שופטים בישראל, תוך התמקדות בניסיון המקצועי של המועמדים. כן יוצגו המחקרים האמפיריים שנערכו לבחינת השפעת העבר המקצועי של השופטים על החלטותיהם, בעולם ובארץ. **בחלק ג'** תיערך סקירת מסד הנתונים שנאסף לצורך המחקר: תיקים שכוללים החלטות שניתנו לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית, סעיף 12 לפקודת הראיות, או שילוב שתי הדוקטרינות, מאז אימוץ הלכת **יששכרוב** ועד שנת 2021. **בחלק ד'** יפורטו השערות המחקר והבסיס התיאורטי להן. **בחלק ה'** תפורט השיטה ומשתני המחקר. **בפרק ו'** יוצגו ממצאי המחקר. **בפרק ז'** יערך הדיון ויוצגו המסקנות העולות מתוצאות המחקר. **בפרק ח'** יוצגו מגבלות המחקר, ולבסוף **נסכם**.

Cynthia L. Ostberg & Matthew E. Wetstein, *Panel/Peer Effects*, in OXFORD HANDBOOK OF COMPARATIVE JUDICIAL BEHAVIOUR, chap. 32 (Lee Epstein, Gunnar Grendstad, Urška Šadl & Keren Weinshall eds. 2023) (להלן: "**Ostberg & Wetstein**"). (בהחלטות מותב, שופט אחד עשוי להיות דומיננטי יותר); Adam B. Cox & Thomas J. Miles, *Judging the Voting Rights Act*, 108 COLUM. L. REV. 1, (2008) (להלן: "**Cox & Miles**"). (נוכחות שופט אפרו-אמריקני במושב של שלושה שופטים תוביל לנטייה לקבוע בעד קבוצות מיעוט בתיקי הרחקה מבחירות); Jonathan P. Kastelec, *Racial Diversity and Judicial Influence on Appellate Courts*, 57 AM. J. POLIT. SCI. 167 (2013). (הרכבים מעורבים מבחינה אתנית נוטים להורות על הפעלת העדפה מתקנת לטובת קבוצות מיעוט).

למחקרים בודדים שעסקו בבקשות לפסילת ראיות כהחלטות ביניים, בהקשרים משפטיים זרים (למשל בקנדה ובארה"ב) ראו Sood, לעיל ה"ש 5; Banks Miller & Brett Curry, *When Advocates Become Adjudicators: Tracing the Effects of Prosecutorial and Public Defense Experience on Judicial Decision Making*, 51(6) AMERICAN POLITICS RESEARCH 796-804 (2023) (להלן: "**Miller & Curry 2023**"). Steven Penney & Moin A. Yahya, *Section 24(2) in the Trial Courts: An Empirical Analysis of the Legal and Non-legal Determinants of Excluding Unconstitutionally Obtained Evidence in Canada*, 58(3) OSGOODE HALL L. J. 509, 531, 538-9, 543-5 (2021) (להלן: "**Penney & Yahya**").

ע"פ 5121/98 **יששכרוב נ' התובע הצבאי**, פ"ד סא (1) 461 (2006) (להלן: "**עניין יששכרוב**").

סעיף 12 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971.

עוד נבחנה מידת ההשפעה של מאפייני התיק על החלטות אלה, ונעשתה בקרה על משתנים משפטיים רלוונטיים כדוגמת חומרת העבירה וסוג הראיה וכן על משתנים חוץ-משפטיים רלוונטיים למאפייני השופטים.

א. סוציאליזציה, זהות, ואידאולוגיה

בעוד שלפי האתוס המכונן שלהם, שופטים אמורים לאתר באובייקטיביות ובמקצועיות את הדין הרלוונטי לסוגיה ולפסוק לפיו, מחקרים רבים במדעי החברה מראים כי החלטות שיפוטיות מושפעות גם מתמריצים (כלכלה), מגבלות קוגניטיביות (פסיכולוגיה), נטיות אידאולוגיות (מדע המדינה), מאפייני זהות (סוציולוגיה) ועוד.²⁷ השערות המחקר הנוכחי נשענות על גישת הרקע החברתי,²⁸ ולפיה החלטות השופטים מושפעות גם מהרקע החברתי שלהם כגון הגזע והלאום,²⁹ הגיל,³⁰ השיוך הדתי,³¹ המגדר,³² האידאולוגיה והרקע הפוליטי שלהם.³³ מחקרים ניסויים רבים הראו שכאשר מחלקים באופן אקראי משתתפים לתפקידים מסוימים – כגון תובעים או עורכי הדין של תובעים מחד למול נתבעים או עורכי דין של נתבעים מאידך, התחזיות וההחלטות שלהם נוטות לשקף את נקודת המבט הנגזרת מהתפקיד שהוקצה להם ולשרת את האינטרסים של תפקיד זה.³⁴ יתרה מכך, הוכח שהטיה זו אינה נעלמת גם כאשר המשתתפים מפסיקים לפעול בתפקיד המיועד – וגם כאשר הם מקבלים תמריץ כלכלי לבצע חיזוי מדויק.³⁵ במסגרת המחקר נתמקד בעיקר ברקע המקצועי-משפטי של השופטים והשפעתו על החלטותיהם.

- LEE EPSTEIN & KEREN WEINSHALL THE STRATEGIC ANALYSIS OF JUDICIAL BEHAVIOR: A COMPARATIVE PERSPECTIVE 2 (2021) (הסוקרות את הגישות השונות לניתוח החלטות שיפוטיות).²⁷
- ראו למשל Tate 1981, לעיל ה"ש 19, בעמ' 358 ו-363; Tracey E. George, *Court Fixing*, 43 ARIZ. L. REV. 9, 15–37 (2001); לסקירת ספרות מקיפה בנושא באמצע שנות השישים Joel B. Grossman, *Social Backgrounds and Judicial Decision-Making*, 79 HARV. L. REV. 1551 (1966) (להלן: "Grossman").²⁸
- ממחקרים עולה ששופטים, בייחוד יהודים, מחמירים יותר עם נאשמים ערבים, ראו אורן גול-אייל, רענן סוליצאנו-קנין, גל עינב ועטאללה שובאש "ערבים ויהודים בהליכי הארכת מעצר ראשוני" **משפטים** 627 (2009); ראו Oren Gazal-Ayal & Raanan Sulitzeanu-Kenan. *Let My People Go: Ethnic In-Group Bias in Judicial Decisions - Evidence from a Randomized Natural Experiment*. 7 J. EMPIRICAL LEGAL STUD. 403 (2010) (להלן: "Gazal-Ayal & Sulitzeanu-Kenan").²⁹
- Brian D. Johnson, *The Multilevel Context of Criminal Sentencing: Integrating Judge-and County-Level Influences*, 44 CRIMINOLOGY 259 (2006) (נמצא ששופטים צעירים מחמירים בענישה); (וימגדר שהעונש חמור יותר ככל שהשופט מבוגר יותר) ראו Myers, לעיל ה"ש 8 בעמ' 652-654, 662, 665-666 ו-669; אורן אייל, חיים אזולאי ואיתי המר "האם שופטים מצייתים לחוק" **משפטים** 327, 362 (2018) (מצאו כי שככל שהותק השיפוט ממושך יותר, כך קטן שיעור הציות להנחיות תיקן 113).³⁰
- קרן וינשל מרגל, **אידאולוגיה וחוק בפסיקת בית המשפט העליון: ניתוח כמותי והשוואתי** 72-81 (2016) (השפעת דת השופט); Keren Weinshall-Margel, *Attitudinal and Neo-Institutional Models of Supreme Court Decision Making: An Empirical and Comparative Perspective from Israel*, 8 J. EMPIR. LEG. STUD. 556, (2011).³¹
- Christina L. Boyd, Lee Epstein & Andrew D. Martin., *Untangling the Causal Effects of Sex on Judging*, 54 AM. J. POL. SCI. 389 (2010) [סקירה מקיפה של המחקרים על אודות השפעת מין השופטים על קבלת החלטות שיפוטיות, עלתה חלוקה שווה בין כמות המחקרים שמצאו קשרים מובהקים בין מין השופטים לקבלת החלטות, לבין כמות המחקרים שהעלו ממצאים מעורבים והמחקרים שלא הציגו ממצאים מובהקים (כל אחד מהווה שליש מהמחקרים)]; לסקירה רחבה של מחקרים כאלו ראו יהונתן חסון **פסילת ראיות בערכאות הדיון הפליליות – מחקר אמפירי: עתיד נאשמים בראי העבר המקצועי של השופטים**, סקירות אודות זהות מגדרית-מינית בעמ' 118-125, ה"ש 793-834 וטקסט שבסמוך אליהן (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת חיפה הפקולטה למשפטים, 2023) (להלן: "דוקטורט-חסון").³²
- Vicki Schultz & Stephen Petterson, *Race, Gender, Work, and Choice: An Empirical Study of the Lack of Interest in Title VII Cases Challenging Job Segregation*, 59 U. CHI. L. REV. 1073, 1167 (1992) (השתייכות למפלגה קשורה להתנהגות ההצבעה של שופטים, במיוחד כאשר בהקשר לליברלים כלכלי); Tate 1981, לעיל ה"ש 19; Sheldon Goldman, *Voting Behavior on the United States Courts of Appeals, 1961-1964*, 60 AM. POL. SCI. REV. 374, 380–82 (1966) (נמצא ששיוך מפלגתי משפיע על דפוסי ההצבעה של השופטים, במיוחד אם הנדון ליברליזם כלכלי); לסקירת ספרות מקיפה בנושא Grossman, לעיל ה"ש 28.³³
- Holger Spamann, *Extension: Lawyers' role-induced bias arises fast and persists despite intervention*, 49 J. LEG. STUD. 467 (2020); Dan Simon, Minwoo Ahn, Douglas M. Stenstrom & Stephen J. Read, *The adversarial mindset*, 26 PSYCHOL. PUB. POL'Y & L. 353 (2020); Peter Schwardmann, Egon Tripodi & Joël J. Van der Weele, *Self-persuasion: Evidence from field experiments at international debating competitions*, 112 Am. Econ. Rev. 1118 (2022).³⁴
- Christoph Engel & Andreas Glöckner. "Role-induced bias in court: An experimental analysis", 26 J. Behav. Decis. Mak. 272 (2013).³⁵

1. סוציאליזציה מקצועית וארגונית

סוציאליזציה (תְּכָרוּת) היא תהליך שבו מתעצבת מערכת הערכים, העמדות והמנהגים של האדם. בהקשרים מקצועיים, מכונים התהליכים שבאמצעותם משפיעים הארגונים על הפרט בשם סוציאליזציה מקצועית וארגונית. סוציאליזציה מקצועית (Professional Socialization) היא תהליך שבו רוכש הפרט את הכישורים הנדרשים לביצוע עבודתו המקצועית;³⁶ בו נרכשים לא רק כישורים פורמליים-אופרטיביים בלבד,³⁷ אלא גם היבטים אישיותיים וערכיים.³⁸ הסוציאליזציה המקצועית יכולה להתבטא בארגון מקצועי (למשל אחיות בבתי חולים), שבו הנורמות והערכים המקצועיים כוללים גם את הנורמות והערכים הארגוניים.³⁹ במקצוע עריכת הדין יש הן הליכי סוציאליזציה בסקטור (אירועי לשכת עורכי הדין, כנסים מקצועיים וכדומה), הן הליכי סוציאליזציה בארגונים מסוימים – כגון התביעה והסנגוריה. הסוציאליזציה הארגונית (Organizational Socialization) גורמת לפרט להתאים את דפוסי אמונותיו לאתוס המכון של הארגון שאליו הצטרף.⁴⁰ ההנחה היא כי לצד הטמעה של נוהלי עבודה וכללי התנהגות מקצועיים, מפנים הפרט גם ערכים ועמדות הנגזרים מהתרבות הבלתי פורמלית בארגון.⁴¹ בתחום זה, זכו תהליכי הקליטה בארגונים לתשומת לב מחקרית בשדה החרוץ משפטי, בשל העניין בבניית כלים לתמרץ עובדים, למנוע נשירה, למקסם פרודוקטיביות וליצור תרבות ארגונית מתאימה.⁴²

- 36 Talcott Parsons, *The Social System* 205 (Routledge, 2013) (תהליך הסוציאליזציה הוגדר כתהליך רכישת כישורים הנדרשים לביצוע העבודה המקצועית); Nigel G. Fiedling, *Joining Forces: Police Training, Socialization, and Occupational Competence* 1–3, 8–9, 15–16, 54 (1988) (להלן: "Fiedling").
- 37 John C. Weidman, Darla J. Twale & Elizabeth Leahy Stein, *Socialization of Graduate and Professional Students in High Educ.* 11–13 (2001) (בבחינת תהליכי סוציאליזציה בקרב סטודנטים לתארים מתקדמים התוו 4 שלבים: סוציאליזציה ציפיה, סוציאליזציה פורמלית, סוציאליזציה בלתי-פורמלית וסוציאליזציה אישית. בעוד שהשלב הראשון כולל את הגיוס להליך הסוציאליזציה ושיתוף הציפיות הנדרשת מהפרטים בחברה, שלב הסוציאליזציה הפורמלית כולל למידה של הכישורים הפורמליים הנדרשים).
- 38 Georgia Chao et al., *Organizational Socialization: Its Content and Consequences*, 79 J. Appl. Psychol. 730, 730–730–Meryl Reis Louis, *Surprise and sense making: What newcomers experience in entering unfamiliar*; 733, 740–742 (1994) *organizational settings*, in *Administrative Science Quarterly* 226, 226–251 (1980) (הפרט לא מפתח כישורים פורמליים-אופרטיביים בלבד, אלא גם היבטים אישיותיים וערכיים); Robert Carp & Russell Wheeler, *Sink or swim: The socialization of a federal district judge*, 21 J. Pub. 359, 359, 363 (1972) (להלן: "Carp & Wheeler") במחקר ראיונות עם "freshman trial judges", שליש מהשופטים ציינו כי התקשו להתנתק מעברם המקצועי וליישם את הגישה האדברסרית, ועדיין מסתייעים בחבריהם לכס השיפוט באותו מחוז, עורכי דין מומחים ובמאגרים משפטיים. לדעת הכותבים, השופטים מהווים דוגמה מובהקת לגורמים המושפעים מסוציאליזציה).
- 39 Denis du Toit, *A Sociological Analysis of the Extent and Influence of Professional Socialization on the Development of a Nursing Identify Among Nursing Students at Two Universities in Brisbane, Australia*, 21 J. Adv. Nurs. 164, 165–167, 170 (1995) (מחקר בתחום הסיעוד המציג השפעה של סוציאליזציה מקצועית); Mohammadreza Dinmohammadi et al., *Concept Analysis of Professional Socialization in Nursing*, 48(1) Nursing Forum 26, 27–8 (2013); Yaser Moradi et al., *Outcomes of Professional Socialization in Nursing: A Systematic Review*, 9 J. Pharm. Sci. & Res. 2468, 2470 (2017), (סוקרים מחקרים רבים בתחום זה בטבלה 1 במאמר).
- 40 James G. March & Herbert A. Simon, *Organizations* (1958) (הטבעת המונח סוציאליזציה ארגונית); למחקריו של עציני Amitai Etzioni, *Complex Organizations: A Sociological Reader* (1961) (להלן: "עציני 1976") [הבחינת עציני בין "סוציאליזציה פיזית" (לפיו – "חינוך ספציפי"), שמטרתה להקנות מיומנויות פורמליות ופרקטיות לעובדים החדשים בארגון דוגמת ניהול משא ומתן, הגעה להסדרי טיעון או רכישת כישורי הופעה לצד רכישת ידע תיאורטי בנוהלי בתי המשפט ו"סוציאליזציה משתמעת" (מה שהוא מכנה "הסמכות הכריזמטית"), הכוללת הנחלה של הערכים והאתוס המקצועי של הארגון].
- 41 איה ולדהכט *ארגונית ותפיסת צדק: הקשר לגורמי עבודה* 5–8, 29–36, 46–108 (חיבור לשם קבלת תואר "מוסמך", אוניברסיטת חיפה 2009) (ולדהכט מצאה קשר בין מדרי הצדק לבין מחויבות העובד לארגון בחמישה מדדי מחויבות); Peter K. Manning, *Police Work: The Social Organization of Policing*. Cambridge, MA: MIT Press, 1977 (מצא כי בקרב שוטרים סוציאליזציה בלתי פורמלית היא מרכיב משמעותי שבה לירי ביטוי בתרבות הארגונית); David R. Hekman et al., *Effects Of Organizational and Professional Identification On the Relationship Between Administrators' Social Influence and Professional Employees' Adoption of New Work Behavior*, 94 J. Appl. Psychol. 1325, (2009) (עוד נמצא כי זיהוי מקצועי עלול להתנגש עם זיהוי ארגוני).
- 42 Allan M. Saks & Blake E. Ashforth, *Organizational Socialization: Making Sense of the Past Present as a Prologue for the Future*, 51 J. Vocat. Behav. 234 (1997).

מחקרים שעסקו בסוציאליזציה מקצועית וארגונית בקרב עורכי דין, סטודנטים למשפטים, תובעים וסנגורים, התמקדו, לרוב, בתהליך הסוציאליזציה הפורמלי, לרבות בהתמחות ובלמודים. מחקרים אלו מצאו כי הערכים של המשפטים משתנים במהלך עבודתם בתפקידים השונים הללו.⁴³

2. הזדהות ארגונית ומקצועית

כבר בשנות ה-60, תיאר Etzioni את תהליך קליטת עובד בארגון ככזה שבמסגרתו העובד החדש מזדהה בהדרגה עם האתוס ועם מטרות הארגון, מעבר להיותו מקור הכנסה ופרנסה.⁴⁴ אין מדובר רק בפן המקצועי ובפן הכלכלי, אלא גם בגיבוש הזהות האישית והזהות החברתית.⁴⁵ תאוריית ההזדהות הארגונית גורסת כי כל ארגון מקדם את ההיענות של עובדיו, את הזדהותם עמו ואת המשך פעילותו הסדירה. יש שהדגישו שהזדהות עם הארגון היא שלב בקליטת עובדים חדשים,⁴⁶ הכולל שילוב ערכים של מחויבות ונאמנות לארגון.⁴⁷ יש מי שמבחין בין שני היבטים בתהליך יצירת הזהות: האחד – "זיהוי", שמשמעו הכרה בכך שערכי הארגון חופפים לערכי הפרט; השני – "הטמעה" (Internalization), שמשמעו התאמת הזהות האישית לארגון תוך הפנמת האתוס הערכי שלו.⁴⁸

הזדהות ארגונית היא אפוא התקשרות רגשית של הפרט לארגון והפנמת ערכיו, ואילו סוציאליזציה ארגונית היא התהליך שדרכו לומדים אנשים להשתלב בארגון ולהיות חלק ממנו. דרך סוציאליזציה ארגונית העובד צובר ידע, הופך למיומן יותר כך שהוא מבין את תרבות הארגון ואת ציפיותיו של הארגון ממנו; ואחרון – בניגוד לסוציאליזציה, שמושפעת מגורמים כמו התרבות הארגונית, תוכניות הכשרה וחונכות, הזדהות ארגונית מושפעת מחוויות בארגון ויחסים בתוכו וכן ערכים אישיים.

שני סוגי ההזדהות נבדלים ברמת המחויבות שלהם, במקורות ההזדהות ובהשפעתם על ההתנהגות. הזדהות מקצועית (למשל, משפטן) עשויה לגרום למחויבות חזקה יותר ולעיצוב התפתחות הקריירה של הפרט לטווח הארוך; ואילו הזדהות ארגונית עשויה להשפיע על התנהגותו של הפרט במקום העבודה, וייתכן שתשתנה עם המעבר לארגון אחר (למשל מהסנגוריה או מהפרקליטות לכס השיפוט).

Robert Granfield, *Legal Education As Corporate Ideology: Student Adjustment To The Law School Experience*, In SOCIOLOGICAL FORUM 514, 514–23 (Eastern Sociological Society, 1986) (מציג את חשיבות השנים הראשונות בעיצוב זהות הסטודנטים); STUART A. SCHEINGOLD & AUSTIN SARAT, SOMETHING TO BELIEVE IN: POLITICS, PROFESSIONALISM AND CAUSE LAWYERING 51, 57 (Stanford 2004) (מציג את החינוך המשפטי כחוויה המשפיעה על הבניית התפקיד של עורך דין ומהו לקוח בקרב סטודנטים); Christopher E. Smith, *Teaching the Irrelevance of Law on Criminal Procedure*, 7 J. CRIM. JUST. (1996) 45, 57 (סטודנטים עוברים תהליך התהוות מקצועית ומפתחים תפיסה ראשונית ואידיאלית של המקצוע); John Bliss, *Divided Selves: Professional Role Distancing Among Law Students and New Lawyers In A Period of Market Crisis*, 42 LAW & SOC. INQUIRY 855 (2017) (לאחר סיום הלימודים משנים גישתם ה"הרואית" לגישה פרקטית ותועלתנית הדוגלת בייצוג לוחמני של הלקוח בכל מחיר).

⁴⁴ עצינוני 1976, לעיל ה"ש 40.

⁴⁵ למחקרים בסוגיה ראו, Sheldon Stryker & Peter J. Burke, *The Past, Present, and Future of an Identity Theory*, in SOCIAL PSYCHOLOGY QUARTERLY 284, 284–297 (2000) (מחברים עוברים תהליך התהוות מקצועית ומפתחים תפיסה ראשונית ואידיאלית של המקצוע); Malcolm P. Cutchin, *The Art and Science of Occupation: Nature, Inquiry, and the Aesthetics of Living*, 20 J. OCCUP. SCI. 286, 286–297 (2013) (תחום עיסוקו של הפרט קשור לזהותו האישית והחברתית); Shanon Phelan & Elizabeth Anne Kinsella, *Occupational Identity: Engaging Socio-Cultural Perspectives*, 16 J. OCCUP. SCI. 85, 85–91 (2009) (כדי שההכשרה הפורמלית, השפה וסדרי העבודה בארגון יטמעו בפרט, סדרים אלה צריכים להיטמע בזהות שלו).

⁴⁶ Daniel Charles Feldman, *A Contingency Theory of Socialization*, 21 ADMINISTRATIVE SCIENCE QUARTERLY 433 (1981); Daniel Charles Feldman, *A Practical Program for Employer Socialization*, in ORGANIZATIONAL DYNAMICS 64 (1976) (סוציאליזציה תורמת לתחושת מחויבות לארגון).

⁴⁷ Yoash Wiener & Arthur S. Gechman, *Commitment: A Behavioral Approach to Job Involvement*, 10 JOURNAL OF VOCATIONAL BEHAVIOR 47 (1977) (הזדהות עם הארגון היא בבחינת שלב בקליטת עובדים חדשים, הכולל שילוב ערכי מחויבות ונאמנות לארגון אותם מביאים העובדים כבר בכניסה לעבודה).

⁴⁸ Michael G. Pratt, *To Be or Not to Be: Central Questions in Organizational Identification*, In IDENTITY IN ORGANIZATIONS: BUILDING THEORY THROUGH CONVERSATION 171 (1988).

בחקר חברות שנכשלו ופורקו, נמצא שעובדיהן המשיכו להזדהות עם הארגון גם לאחר שעזבו אותו.⁴⁹ בדומה, במחקר שבחן 297 בוגרי מכללות דתיות, נמצא שגם לאחר עזיבתם הסטודנטים לשעבר הזדהו עימן.⁵⁰ בקרב ארגונים שעברו מיזוג, נמצא כי ההזדהות של העובד עם הארגון נמשכה ככל שמאפייניו החשובים של הארגון הקודם למיזוג, המשיכו להתקיים.⁵¹ במחקרים שנערכו בקרב רואי חשבון ובקרב עובדי תאגידים בוטאה ההזדהות בהמלצה על החברה לאחרים גם לאחר שפרשו ממנה.⁵² בין השאר, ההזדהות לארגון, אף לאחר עזיבתו, נובעת מהרצון להגדיר את תפיסתו העצמית של האדם ולשמור עליה.⁵³

3. האידאולוגיה ובחירת הקריירה הטרומ שיפוטית

הקריירה הטרומ שיפוטית עשויה להיות קשורה להחלטות השופטים גם בדרך אחרת. הבחירה של בוגרת לימודי משפטים לעבוד כתובעת או סנגורית עשויה לשקף גם את השקפת עולמה. השקפת עולם זו, עשויה להשפיע על השופטת גם לאחר מינויה לשיפוט. מנגנון השפעה זה שונה מקודמו. בעוד שהסוציאליזציה וההזדהות מתגבשות במהלך התפקיד של עורכת הדין כסנגורית או תובעת, המנגנון דנן מבוסס על ההשערה שהאידאולוגיה הייתה חלק מזהותה של השופטת עוד לפני שהיא החלה בעבודתה כעורכת דין, והתפקיד שהיא בחרה שיקף אידאולוגיה זו. לפי תזה זו, לאחר שעורכת הדין מתמנה לשופטת, אותה אידאולוגיה שהובילה אותה לבחור בקריירה מקצועית מסוימת משפיעה גם על החלטותיה כשופטת.⁵⁴ במחקר זה איננו מתיימרים לזהות את הגורמים לקשר בין העבר המקצועי של שופטים לבין החלטותיהם. ככל שימצאו קשרים כאלו, ייתכן שהסוציאליזציה והזהות הארגונית הם הגורמים העיקריים לקשר שנמצא וייתכן שהאידאולוגיה המוקדמת של השופטת מסבירה את התוצאה. ייתכן כמובן ששתי התופעות משפיעות על הממצאים גם יחד. כך או כך, לקשר כזה, ככל שימצא, חשיבות רבה. אם העבר המקצועי משפיע על ההחלטות השיפוטיות, ייתכן שיש להתחשב בו

⁴⁹ Ian J. Walsh, Federica Pazzaglia & Erim Ergene, *Loyal After the End: Understanding Organizational Identification in the Wake of Failure*, 72 HUMAN RELATIONS 163, 178–9 (2019) (ראו הדיון על הזדהות עם הארגון לאחר סיום יחסי העבודה).

⁵⁰ Fred Mael & Blake E. Ashforth, *Alumni and Their Alma Mater: A Partial Test of the Reformulated Model of Organizational Identification*, 13 J. ORGAN. BEHAV. 103, 114 (1992) (מחקר שבחן הזדהות כלפי אוניברסיטת מוצא).

⁵¹ Van Knippenberg, Daan, Barbara Van Knippenberg, Laura Monden & Fleur de Lima, *Organizational Identification after a Merger: A Social Identity Perspective*, 41 BRITISH JOURNAL OF SOCIAL PSYCHOLOGY 233 (2002)

עם הארגון שלאחר המיזוג הייתה תלויה בשאלה אם מאפיינים חשובים של הארגון לפני המיזוג המשיכו להתקיים בארגון לאחר המיזוג; Johannes;

Ullrich, Jan Wieseke & Rolf Van Dick, *Continuity and Change in Mergers and Acquisitions: A Social Identity Case Study of a German Industrial Merger*, 42 J. MANAGE. STUDIES 1549 (2005)

Robert Schweitzer, *Coping Resources, Coping Strategies and Adjustment to Organizational Change: Direct or Buffering Effects?*, 8 WORK & STRESS 372 (1994); Sue Cartwright & Cary L. Cooper, *The Psychological Impact of Merger and Acquisition on the Individual: A Study of Building Society Managers*, 46 HUMAN RELATIONS 327 (1993)

⁵² על הזדהות רואי חשבון עם חברות גדולות שבהן עבדו בעבר ראו, Venkataraman M. Iyer, Michael E. Bamber & Russell M. Barefield, *Identification of Accounting Firm Alumni With Their Former Firm: Antecedents and Outcomes*, 22

Drew R. Sellers & Timothy J. Fogarty, *The Making of Accountants: The Continuing Influence of Early Career Experiences*, 25 MANAGERIAL AUDITING JOURNAL 701 (2010)

Thibaut Bardon, Emmanuel Josserand & Florence Villesèche, *Beyond Nostalgia: Identity Work In Corporate Alumni Networks*, 68 HUMAN RELATIONS 583 (2015) (נטען שתחושת ההמשכיות (sense of continuity) מאפשרת

המשך הזדהות גם לאחר העבודה בארגון).

⁵³ Henri Tajfel, *Instrumentality, Identity and Social Comparisons*, in SOCIAL IDENTITY AND INTERGROUP RELATIONS 483, 483–507 (Cambridge University Press, 1982); Tajfel, Henri & John C. Turner, *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*, in PSYCHOLOGY OF INTERGROUP RELATIONS 7, 7–24 (1985)

⁵⁴ Colleen M. Berryessa, Itiel E. Dror & Chief Justice Bridget McCormack, *Prosecuting from the Bench? Examining Sources of Pro-Prosecution Bias in Judges*, 28 LEGAL & CRIMINOLOGICAL PSYCHOL. 1, 6–7 (2023)

של תובעים לשעבר יש הטיה לטובת התביעה, בין היתר, בשל האידאולוגיה שהובילה אם להיות תובעים; Zev J. Eigen & Yair Listokin, *Do lawyers really believe their own hype, and should they? A natural experiment*, 2 J. LEG. STUD. 239, 243 (2012)

וינשל-מרנל אידאולוגיה וחוק בפסיקה בית המשפט העליון: ניתוח כמותי והשוואתי, 27, 43, 61–65, 69, 73, 91, 127 ו-130 (2016) (הבוחנת את ההשפעה של עמדות פוליטיות, לאומיות-בטחוניות ודתיות של השופטים על החלטותיהם בנושא הזכות לבחור ולהיבחר; כן היא סוקרת מדדים

שונים להערכת עמדות לפי מאפיינים אישיים, לרבות גיל, דת, ותק, מגדר, מוצא, וניסיון מקצועי).

בהליכי בחירת השופטים. ייתכן למשל שיש לשאוף לאיזון טוב יותר בין מספר התובעים והסנגורים המתמנים לשפיטה, או לחלופין, אם אנו מחפשים לחזק אידאולוגיה כזו או אחרת, לבחור שופטים בהתאם. מנגד, אם אין קשר כזה, משקלו של העבר המקצועי כשיקול בבחירת השופט לא צריך להיות גדול.

מחקר אמריקאי משנת 2023,⁵⁵ בחן את השפעת הרקע המקצועי הטרור-שיפוטי של שופטים פדרליים – כתובעים או כסניגורים ציבוריים – על הכרעותיהם בבקשות לפסול ראיות בטענות לחיפוש בלתי חוקי, בין השנים 2000–2022. ממצאי המחקר העלו כי שופטים בעלי עבר כתובעים נטו לדחות בקשות אלה, בעוד ששופטים שבעברם שימשו כסניגורים ציבוריים נטו יותר להיענות להן. החוקרים ביקשו לבחון אם פערים אלה נובעים מהרקע המקצועי עצמו או ממאפיינים מוקדמים כגון נטיות אידאולוגיות שהשפיעו על בחירת מסלול הקריירה מלכתחילה. לצורך כך, נעשה שימוש בשיטה סטטיסטית מתקדמת,⁵⁶ שנועדה ליצור התאמה בין שופטים בעלי רקע מקצועי שונה לפי אידאולוגיה, גזע ומגדר. אף שהפערים נותרו גם לאחר ביצוע התאמות אלו, החוקרים סייגו את ממצאיהם והבהירו כי אין לשלול את ההשפעה של הבחירה העצמית במסלול הקריירה או של משתנים אחרים שלא נמדדו, ועל כן יש לראות בממצאים עדות עקבית לקיומו של קשר אך לא כהוכחה סיבתית מובהקת.⁵⁷

לסיכום – מהספרות המחקרית עולה שאפשר לצפות לקשר בין הרקע המקצועי הקודם של השופטים לבין החלטותיהם משני טעמים עיקריים. הראשון, בעבודתם הקודמת, עוברים השופטים הליכי סוציאליזציה והזדהות אשר משפיעים על עמדותיהם ביחס לזכות להליך הוגן ולאכיפת החוק, ועמדות אלו משפיעות על החלטותיהם. השני, בחירתם במסלול מקצועי זה או אחר, לפני מינויים לשיפוט, עשויה לשקף את השקפותיהם ועמדותיהם ביחס לזכויות הנאשם ככלל, ולזכות להליך הוגן בפרט. השאלה האם קשר כזה אכן מתקיים בקרב שופטים בישראל הבאים מרקע מקצועי מגוון, אם כן, מה עוצמתו, והאם הוא משפיע על החלטותיהם בבקשות לפסילות ראיות, היא הנושא בו יתמקד מחקר זה.

ב. שופטים מכהנים וניסיונם המקצועי הקודם

פרק זה נחלק לשני חלקים. בחלק הראשון נסקור את הספרות המחקרית הבינלאומית העוסקת בהשפעת הניסיון המקצועי הטרור שיפוטי על החלטות השופטים. בחלק השני נציג בקצרה את הליך בחירת השופטים בישראל, ונסקור את המחקרים שנערכו בתחום.

1. השפעת הניסיון המקצועי על שופטים - רקע מחקרי

(א) ניסיון מקצועי קודם במערכת התביעה

מספר המחקרים שבחנו את הקשר בין הניסיון המקצועי הקודם לבין החלטות שיפוטיות בכלל, ובערכאות הדיון בפרט, אינו גדול.⁵⁸ מהסקירה שלהלן, נראה כי מרבית המחקרים מצאו כי תובעים לשעבר מקבלים יותר את עמדת התביעה, בהשוואה לשופטים בעלי ניסיון מקצועי אחר.⁵⁹ את אחד המחקרים הראשונים של הקשר בין העבר המקצועי של שופטים להחלטותיהם בבתי המשפט העליונים של מדינות ארצות הברית, ערך Nagel, בשנת 1962. נמצא כי שופטים שבעבר

⁵⁵ Miller & Curry 2023, לעיל ה"ש 23.

⁵⁶ Miller & Curry 2023, לעיל ה"ש 23 (שיעורי הפסילה המתוקנים, הוערכו באמצעות מודלים של הסתברות הפוכה בטכניקת רגרסיה מותאמת ומשוקללת, שמטרתה להשתמש בטכניקות התאמה להערכת התצפית, באמצעות טכניקות רגרסיה סטנדרטיות יוצרים נתונים מאוזנים בהתאם לספרות מחקרית קודמת. אם הרגרסיות המתאימות או הרגרסיות שמעריכות את האפקטים באמצעות הנתונים המתאימים מוגדרות באופן נכון, אז האפקטים המוערכים יהיו עקביים); Elizabeth A. Stuart, *Matching Methods for Causal Inference: A Review and a Look Forward*, 25 STATISTICAL SCIENCE: A REVIEW JOURNAL OF THE INSTITUTE OF MATHEMATICAL STATISTICS 1 (2010); JEFFREY M. WOOLDRIDGE, *ECONOMETRIC ANALYSIS OF CROSS SECTION AND PANEL DATA* (MIT press, 2010) (ראו ספרות מחקרית קודמת).

⁵⁷ Miller & Curry 2023, לעיל ה"ש 23, בעמ' 802–803.

⁵⁸ Myers 1988, לעיל ה"ש 17, בעמ' 650 (מחקר בערכאות הדיון); Lee Epstein, Jack Knight & Andrew D. Martin, *The Norm of*; *Prior Judicial Experience and Its Consequences for Career Diversity on the U.S. Supreme Court*, 91 CALIF. L. REV.

(2003) 65–96, 903 (לסקירה מקיפה של עשרים מחקרים שבחנו את השפעת העבר המקצועי של השופטים על קבלת החלטה שיפוטית). Myers 1988, שם, בעמ' 650; Richard A. Posner, *HOW JUDGES THINK* 29–30 (2008); (נמצא כי שופטים שהיו תובעים בעברם נוטים לצדד בתובעים ולקבוע כוונת אפליה בניגוד לחוקה האמריקאית); מנגד ראו – Andrew Howard, *The Public's Defender: Analyzing the Impact of Electing Public Defenders*, 4 HRLR ONLINE 173, 193–5 (2020); וכן הספרות שבהמשך.

שימשו כתובעים נטו לפסוק לרעת נאשמים בהחלטות מעצר יותר מאשר שופטים שלא היו בעלי ניסיון מקצועי כאמור.⁶⁰ ממצא דומה, אם כי בעוצמה חלשה יותר, נמצא במחקר מאוחר יותר (1974), ששילב משתנים אחרים וחשובים סטטיסטיים שונים על אותו מסד נתונים.⁶¹ במחקר דומה בדק Johnston (1976) את החלטות בית המשפט העליון בעתירות נגד פגיעה בזכויות אזרח ובחירות. נמצא, שניסיון מקצועי קודם במערכת התביעה מהווה מרכיב משמעותי בנטייתם של השופטים להזדהות עם עמדת המדינה ולפסוק נגד האזרח.⁶² ממצאים דומים עלו גם במחקר שפורסם בשנת 1981 לגבי החלטות בין השנים 1946–1978.⁶³ מחקר נוסף, שפורסם בשנת 1991, הרחיב את היריעה להחלטות נוספות שניתנו בשנים 1916–1988, ואף הוא הגיע לממצאים דומים.⁶⁴

לצד מחקרים על ערכאות ערעור, החל משנות ה-80 נבחנו גם החלטות של הערכאות הדיוניות, בעיקר גזרי דין של ערכאות אלו. במחקר שבחן החלטות דיוניות ב-6,504 תיקים פליליים (1988), נמצא כי שופטים שהיו תובעים נטו ליישם בצורה אחידה יותר את כללי גזירת הדין בהשוואה לשופטים שלא הגיעו מרקע עם ניסיון בתביעה,⁶⁵ ואף נטו להחמיר יותר בענישת נאשמים.⁶⁶ מחקר דומה (1999) שבחן 47,008 גזרי דין של הערכאות הדיוניות בפנסילבניה בין השנים 1991–1993, לאחר שנקבעו הנחיות חדשות, מצא כי שופטים ששימשו כתובעים הטילו מאסרים רבים יותר וממושכים יותר על נאשמים.⁶⁷ גם מחקרם של Miller & Curry שהוזכר לעיל,⁶⁸ מצא קשר בין רקע מקצועי כתובע לבין סבירות נמוכה יותר להיענות לבקשות לפסול ראיות בטענה לחיפוש בלתי חוקי – ממצא שהתקיים גם לאחר התאמה סטטיסטית למאפיינים מוקדמים של השופטים, כגון אידיאולוגיה, גזע ומגדר.

אף שרוב המחקרים בתחום הפלילי שבחנו את הקשר בין ניסיון קודם בתביעה ובין החמרה בענישה מצאו כי קיים קשר חיובי ביניהם, היו גם מחקרים שלא מצאו קשר כזה.⁶⁹ מחקר אחד אף הניב תוצאה הפוכה – ומצא שתובעים לשעבר היו מקילים יותר.⁷⁰ אולם התוצאה איבדה ממובקותה כשהוצא מהמדגם שופט קצוות אחד עם הניסיון הממושך ביותר בתביעה, אך בעל עמדות חריגות, שאינן משקפות את כלל יוצאי התביעה.⁷¹ במחקר אחר נמצא דווקא כי שופטים שהיו

⁶⁰ Stuart S. Nagel, *Judicial Backgrounds and Criminal Cases*, 53 J. CRIM. L. & CRIMINOLOGY 333, 335-339 (1962) (להלן: "Nagel 1962") (בבחנית 313 שופטי בית המשפט העליון ברמה הארצית והפרלית, נמצא קשר מובהק בין ניסיון מקצועי בתביעה (ועסקים) לבין נטייה לפסוק כנגד נאשמים, בהשוואה לניסיון תעסוקתי אחר).

⁶¹ Nagel 1974, לעיל ה"ש 17.

⁶² Richard E. Johnston, *Supreme Court Voting Behavior: A Comparison of the Warren and Burger Courts*, in CASES IN AMERICAN POLITICS 71, 108-109 (Robert L. Peabod ed. 1976).

⁶³ Tate 1981, לעיל ה"ש 19 בעמ' 358 ו-363.

⁶⁴ C. N. Tate, R. Handberg, *Time Binding and Theory Building in Personal Attribute Model of Supreme Court Voting Behavior*, 1916-88, 35 AM. J. POL. SCI. 460, 473-474 (1991) (להלן: "Tate & Handberg 1991") (עוצמת הקשר הייתה חלשה יותר מאשר במחקר הקודם של Tate 1981. המחקר בחן סוגיות במדיניות כלכלית ועתירות בגין פגיעה בזכויות האזרח וחירויות, בהם היו חילוקי דעות בין השופטים).

⁶⁵ Myers 1988, לעיל ה"ש 17, בעמ' 670; Myers & Talaric 2012, לעיל ה"ש 17 (מחקר שהראה החמרה בענישה מצד שופטים שהיו תובעים בעברם).

⁶⁶ Myers 1988, לעיל ה"ש 17, בעמ' 649, 650 ו-662-660 (ברם, ההחמרה בענישה נמצאה בתיקי אלימות; ואילו בעבירות רכוש וסמים, דווקא תובעים לשעבר נטו להחמיר פחות).

⁶⁷ Darrell Steffensmeier & Chris Hebert, *Women and Men Policymakers: Does the Judge's Gender Affect the Sentencing of Criminal Defendants?*, 77(3) SOCIAL FORCES 1163, 1173, 1179, 1192 (1999) (מושא המחקר היו ההנחיות במדינת פנסילבניה שאפשרו שיקול דעת שיפוטי בקביעת העונש).

⁶⁸ Miller & Curry 2023, לעיל ה"ש 23.

⁶⁹ Rob Robinson, *Does Prosecutorial Experience "Balance Out" a Judge's Liberal Tendencies?*, 32 JUST. STS. J. 143, 144, 156, 159 (2011) (להלן: "Robinson 2011"; Hughes 2022, לעיל ה"ש 18 (בבחנית 2,258 החלטות שיפוטיות בתיקים פדרליים בדבר זכויות האזרח וחירויות ועתירות אסירים בשלושה מחוזות בין השנים 1980-1981); Eisenberg & Sheri, לעיל ה"ש 19; Orley Ashenfelter, Theodore Eisenberg & Stewart J. Schwab, *Politics and the Judiciary: The Influence of Judicial Background on Case Outcomes*, 24 J. Legal Stud. 257, 273-274, 278-279 (1995) (לא נמצא קשר מובהק בין הכרעה לבין ניסיון קודם בתביעה, בתפקיד נבחר במשרד מדינתי ותפקיד שיפוטי קודם).

⁷⁰ Robinson 2011, שם.

⁷¹ Robinson 2011, שם, בעמ' 162 (השופט ארל וורן שהיה תובע שנים רבות ונודע בהחלטותיו הליברליות בתחום הפלילי. לפיכך גם לממצא זה אין חשיבות משמעותית).

תובעים בעברם נוטים לקבוע עונש קל יותר, בהשוואה לניסיון מקצועי אחר; במחקר נעשה ניסיון להסביר זאת במוצא האתני של השופטים.⁷²

(ב) ניסיון מקצועי קודם בסנגוריה פרטית או ציבורית

אחד הגורמים למיעוט המחקרים שבחנו את הקשר בין העבר בסנגוריה לבין החלטות שיפוטיות הוא ככל הנראה הקושי להגדיר או לדעת מי מהשופטים היה בעברו סנגור. להבדיל מהחלוקה המקצועית הדיכוטומית הברורה במגזר הציבורי, עורך דין פרטי יכול לעסוק בתיקים אזרחיים, בתיקים פליליים, בליטיגציה או בעיסוקים שמחוץ לבית המשפט ועדיין ייקרא "עורך דין".⁷³ למרות זאת, מספר מחקרים בחנו גם את הקשר בין עבר בסנגוריה להחלטות שיפוטיות.

מחקר קנדי מצא כי שופטים שהיו סנגורים נוטים לפסוק לטובת נאשמים יותר משופטים שהעיסוק הקודם שלהם היה בתביעה בתיקים פליליים הקשורים לצ'רטר הזכויות והחירויות הקנדי.⁷⁴ במחקר אחר, שנערך על ערכאות ערעור, לא נמצאו הבדלים בין החלטות פסילת ראיות של תובעים לשעבר לבין החלטות פסילה של סנגורים לשעבר.⁷⁵ במחקר קנדי אחר משנת 2021 נמצא כי הסיכוי לפסילת ראיה בקרב סנגורים לשעבר גבוה מהסיכוי לכך בקרב שופטים שלא עסקו בעבר בתחום הפלילי. עוד נמצא כי הסיכוי שראיה תפסל הוא הנמוך ביותר כאשר הבקשה נדונה בפני תובע לשעבר.⁷⁶

שדה מחקר אחד בארצות הברית היה סביב הדיון בחוקתיות ההנחיות הפדראליות לענישה לאחר שאלו נחקקו, ולפני שבית המשפט העליון קבע שהן חוקתיות.⁷⁷ בשורת מחקרים, נמצא, מחד, כי שופטים שהיו בעברם סנגורים נטו לקבוע שההנחיות אינן חוקתיות ותמכו בהפעלת שיקול דעת רחב,⁷⁸ ככל הנראה מכיוון שההנחיות נתפסו כמחמירות בענישה.⁷⁹ מאידך, שופטים שעבדו בתביעה נטו לקבוע כי התיקון וההנחיות שנקבעו חוקתיים.⁸⁰ מחקרים אלו מרמזים על כך ששופטים עם עבר כסנגורים מקילים יותר מאחרים בגזרם את הדין. מחקר דומה, שבחן גזרי דין בין השנים 1998 – 2000 בבתי המשפט המחוזיים במינסוטה, נברסקה ודרום איווה, מצא קשר בין עברם המקצועי של שופטים ובין החמרה בענישה בעת

⁷² Susan Welch, Michael Combs & John Gruhl, *Do Black Judges Make a Difference?*, 32 AM. J. POL. SCI. 126, 133 (1988) (נמצא כי שופטים שהיו תובעים נוטים להקל יותר בענישה, בהשוואה לנעדרי ניסיון בתביעה, הניסיון המקצועי היה משתנה הבקרה. נטען כי יש פחות אפראמריקאים שהיו תובעים, והראשונים מחמירים בענישה, ומכאן ההטיה).

⁷³ Daniel M. Schneider, *Assessing and Predicting Who Wins*, 37 WAKE FOREST LAW REV. 473, 494 (2002) (בערכאות הדיון בסכסוכים בתיקי מיסים נמצא שהסיכוי ששופטים שהיו עורכי דין פרטיים יפסקו לטובת נישומים (וכנגד המדינה) גדול מהסיכוי לכך בקרב נעדרי ניסיון זה); Daniel M. Schneider, *Statutory Construction in Federal Appellate Tax Cases: The Effect of Judges' Social Backgrounds and of Other Aspects of Litigation*, 13 Wash. U.J.L. & Pol'y 257 (2003) (בתיקי ערעור בסוגיות הללו נמצא שניסיון במגזר הפרטי הינו במתאם לפסיקה דווקא לטובת רשויות המס).

⁷⁴ Lori Hausegger, Troy Riddell & Matthew Hennigar, *Does Patronage Matter? Connecting Influences on Judicial Appointments with Judicial Decision Making*, 46(3) CAN J POLIT SCI 665, 675, 680, 683–684 (2013) (פליליים בבית המשפט במחוז אונטריו בשנים 1990–2003, תוצאה זו לא עמדה במדגם התיקים הפליליים שלא קשורים לצ'רטר).

⁷⁵ Lori Hausegger, Danielle McNabb & Troy Riddell, *The Provincial Courts of Appeal and the Exclusionary Rule: Decision Making and Hierarchical Relations in the Charter Era*, in CONSTITUTIONAL IMPERATIVES: CONTEMPLATIONS ON CHARTER RIGHTS, RECONCILIATION AND CONSTITUTIONAL CHANGE (Kate Puddister & Emmett Macfarlane eds. 2023) (בארבעה מחוזות).

⁷⁶ Penney & Yahya, לעיל ה"ש 23 (בבדיקת 1,200 החלטות פסילה בערכאות דיוניות בקנדה בין השנים 2013–2018, נמצא כי הסיכוי שסנגורים לשעבר יפסלו ראיה גבוה מהסיכוי ששופטים שלא עסקו בעבר בתחום הפלילי יעשו זאת, וכי הסיכוי היה הנמוך ביותר כשהשופטים היו תובעים לשעבר).

⁷⁷ United States Sentencing Commission, *Sentencing Guidelines and Policy Statements* (1987) (הנחיות אלה בדבר ענישה מחייבות בראי מאפייני העבירה והנאשם, נכנסו לתוקף בנובמבר 1987. ניתן לעקוף אותן בחריגים מצומצמים); The Federal Sentencing Statute, 18 U.S.C. § 3553(a)(6) (על השיקולים אשר מחויבים לשקול בגזר הדין).

⁷⁸ Sisk, Heise & Morris, לעיל ה"ש 18, בעמ' 1384 (שופטים שעבדו כסנגורים התנגדו לגזירת דין אחידה, הפגינו תמיכה בסוגיות הנוגעות להליך ההוגן ועוד יותר בעתירה להפרדת רשויות).

⁷⁹ Sisk, Heise & Morris, שם בעמ' 1384, 1470–1472 (המחקר התייחס בעיקר להיבט החוקתי של ההנחיות אך הספרות הזהירה שההנחיות מובילות להחמרה בענישה); Frankel, לעיל ה"ש 21, בעמ' 2047.

⁸⁰ Sisk, Heise & Morris, שם בעמ' 1473–1474, "Explaining Judicial Behavior or What's Unconstitutional?"; Mark A. Cohen, 7 JOURNAL OF LAW, ECONOMICS & ORGANIZATION 183, 191, 194, 196 (1991) (על *About the Sentencing Commission?*). סמך מדגם של 196 שופטים, נמצא ששופטים שהיו תובעים נוטים לקבל את ההנחיות, אם כי ברמת הסמך של 90%.

בחינת יישום של הנחיות חדשות שהרחיבו את שיקול דעתם של השופטים בגזירת הדין.⁸¹ נמצא כי סנגורים לשעבר נטו לגזור עונשי מאסר קצרים בכשלושה חודשים בממוצע בהשוואה לשופטים אחרים.

מניתוח גזרי דין פליליים בערכאות הדיון בבתי משפט פדרליים בארצות הברית בין השנים 2010–2019, נמצא כי שופטים שהיו סנגורים ציבוריים בעברם מקלים בענישה בגזרי הדין, בהשוואה לשופטים נעדרי ניסיון בסנגוריה הציבורית,⁸² עוד נמצא שככל שהוטל מאסר, הוא הושת לתקופה קצרה מזו שהטילו נעדרי הניסיון המקצועי כאמור.⁸³ נוסף על זה, נמצא כי ככל שמשך הניסיון בסנגוריה הציבורית רב יותר, כך קטן הסיכוי שיושט על נאשמים עונש מאסר בפועל.⁸⁴ בקרב תובעים נמצאו השפעות נגדיות כשהקשר בין חלוף הזמן לבין הסיכוי שיוטל מאסר היה קטן יותר בעוצמתו אצלם.⁸⁵ עם זאת, לממצאים אלו יש להתייחס בזהירות שכן מסד הנתונים כלל מנעד עבירות רחב, לרבות תיקי רצח ואונס, והיו שופטים שאינם סנגורים ציבוריים בעברם שגזרו על הנאשמים עונשים של יותר ממאה ואף אלף שנים.⁸⁶ ייתכן כי בשל תצפיות קיצוניות אלה, הוצגה מגמה כוללת של הקלה בקרב שופטים שהיו סנגורים ציבוריים לשעבר, אף שלא כך פני הדברים.

גם בהקשר זה, המחקר הדומה ביותר למחקרנו הוא מחקרם של Miller & Curry 2023, שמצא כי שופטים שבעברם היו סנגורים ציבוריים נטו יותר להיענות לבקשות לפסילת ראיות בטענה לחיפוש בלתי חוקי, בהשוואה לשופטים שבעברם שימשו כתובעים.⁸⁷ במחקר שבדק ערעורים לבית המשפט העליון של סאו פאולו שבברזיל בין השנים 2009–2013 נמצא כי שופטים שהיו עורכי דין פרטיים, פסקו פעמים רבות יותר לטובת הנאשמים, בהשוואה לשופטים שהגיעו לבית המשפט העליון מתוך מערכת השפיטה, אולם ההבדל נמצא רק בעבירות קלות יחסית.⁸⁸ במחקר אחד (מפתיע במקצת) נמצא כי שופטים שהיו תובעים בעברם, נטו שלא לקבל הצעות של נציגי התביעה לעניין גזר הדין בעבירות פשע, ואילו שופטים בעלי עבר כסנגורים נטו לקבל את ההצעות, אם כי ברמת מובהקות שולית.⁸⁹

לסיכום, רוב המחקרים מראים על קשר בין עבר בסנגוריה או בתביעה לבין ההחלטות של השופטים.⁹⁰ ככלל עולה מהם כי תובע לשעבר נוטה להחמיר עם הנאשם יותר ממי שהיה סנגור. עם זאת, חוקרים אחדים עמדו על מגבלות מתודולוגיות שונות במחקרים אלו – לרבות מגבלות הנובעות משיטות ניתוח מיושנות, התמקדות במשתנים התואמים את השערות המחקר והיעדר התייחסות למשתנים אחרים שעשויים להוביל לשינוי בממצאים, או מדגם מוטא וחסר (למשל בשל פרסום חלקי של ההחלטות שהתקבלו בפועל).⁹¹ זאת ועוד, רוב המחקרים שאותו בחנו ערעורים (החלטות בהרכב), להבדיל מערכאות דיוניות (דן יחיד).⁹²

המחקר הנוכחי תורם לשיח בכמה מובנים. הוא מתמקד בשופטים בישראל – אוכלוסייה שבחינתה האמפירית בתחום זה עודנה מצומצמת. המחקר עוסק בהחלטות בערכאה דיונית, מאפשרת התמקדות ביחסם האישי של השופטים ובידודם, ללא השפעת חברי המותב.⁹³ נוסף על כך, המחקר בוחן את טענת פסלות הראיה בהקשר רחב: החל מהקביעה בדבר הפרת הוראת הדין, דרך ההכרעה בשאלת קבילות הראיה, ואם הדבר הביא לזיכוי הנאשם. בעוד שמרבית המחקרים הקודמים

Amy Anderson & Cassia Spohn, *Lawlessness in the Federal Sentencing Process: A Test for Uniformity and Consistency in Sentence Outcomes*, 27 JUST. Q. 362, 383 (2010)

Allison Harris & Maya Sen, *How Judges' Professional Experience Impacts Case Outcomes: Examination of Public Defenders and Criminal Sentencing* 5-6, THE JOURNAL OF POLITICS (2024) ("Harris & Sen").

שם, בעמ' 7 (עונשים קצרים יותר ב-16 חודשים).

שם, בעמ' 8.

שם, בעמ' 7-6.

שם (מתוך 70 אלף גזרי דין במסד הנתונים באותו מחקר, בגין 361 גזרי דין הוטל עונש של למעלה מ-100 שנים, וב-14 גזרי דין הוטל עונש של למעלה מאלף שנים).

Miller & Curry 2023, לעיל ה"ש 23.

Alexandre Samy de Castro, *Professional Background and Judicial Behavior in Brazil*, 6-15 (March 7, 2018, not published) [נמצא קשר מובהק בין עבר מקצועי בייצוג לקוחות לבין נטייה לזיכוי נאשמים בערעור בעבירות לא חמורות, או מתועבות].

Alissa Pollitz Worden, *The Judge's Role in Plea Bargaining: An Analysis of Judges' Agreement with Prosecutors' Sentencing Recommendations*, 12 JUST. Q. 257, 274-275, 266 (1995).

Robinson 2011, לעיל ה"ש 69, בעמ' 163.

Myers, לעיל ה"ש 8, בעמ' 655 פס' 2; ראו את ביקורתו של Robinson 2011, שם, בעמ' 144.

Guy Grossman, Oren Gazal Ayal, Samuel D. Pimentel & Jeremy M. Weinstein, *Descriptive Representation and Judicial Outcomes in Multiethnic Societies*, 60 AM. J. POLIT. SCI. 44, 48-50, 59-61 (2016) (בבחינת 450 ערעורים בבית המשפט המחוזי נמצא כי לשופט יחיד עשויה להיות השפעה ניכרת על שני חבריו להרכב); להרחבה Ostberg & Wetstein, לעיל ה"ש 22; Cox &

Miles, לעיל ה"ש 22.

Grossman et al., שם, בעמ' 48-50 ו-59-61, Ostberg & Wetstein, שם.

התמקדו בניסיון טרום-שיפוט כתובע או כסגור, המחקר הנוכחי מרחיב את היריעה לבחינת סוגי ניסיון טרום-שיפוט נוספים – נושא שאליו נעבור כעת.

(ג) ניסיונות טרום שיפוט נוספים

כפי שהראינו, מרבית המחקרים שבחנו את הקשר בין הרקע המקצועי של שופטים להחלטותיהם התמקדו בסוג אחד של תעסוקה קודמת של השופטים. לרוב המחקרים כללו משתנה דיכוטומי אחד שאבחן בין מי שהיו תובעים לבין מי שלא, או בין מי שעבדו במגזר הציבורי לפני כהונתם כשופטים לבין כל השאר. אולם הרקע המקצועי של שופטים מגוון יותר, ואין בהכרח דין אחד לכל מי שעבדו במגזר הציבורי או לכל מי שעבדו במגזר הפרטי. כך, בהליכים פליליים, בהחלט ייתכן שמי שהיו עורכי דין אזרחיים לשעבר יפסקו באופן שונה ממי שהיו סגורים פרטיים בעברם – הגם שבשני המקרים מדובר בשופטים שהגיעו מהמגזר הפרטי. בדומה, תובעים לשעבר עשויים להחליט אחרת ממי שלפני כהונתם שירתו במערכת בתי המשפט – כעוזרים משפטיים של שופטים או רשמים – אף שגם האחרונים הגיעו מהמגזר הציבורי. אחד החידושים במחקר זה הוא ההתבוננות המדויקת והמפורטת יותר בסוגים שונים של עבר מקצועי. בתת־פרק זה נציג קטגוריות נוספות של עבר מקצועי, מעבר לתביעה וסגוריה, ואת שדה המחקר הקיים (המוגבל מאוד) שבחן אותן:

עורכי דין אזרחיים לשעבר – מעטים המחקרים שבחנו את הקשר בין הניסיון המקצועי במשפט האזרחי לבין החלטות שיפוטיות. באחד המחקרים שכן עשו זאת, ייחס Levine ענישה מקלה יחסית לניסיון הקודם של השופטים בעסקים ובמשפט האזרחי.⁹⁴

פרקליטים אזרחיים לשעבר – לצד התביעה הפלילית, בפרקליטות פועלות בנפרד גם מחלקות נוספות לרבות המחלקה האזרחית ומחלקת הבג"צים, לייצוג המדינה בהליכים אזרחיים ומנהליים.⁹⁵ השפעת רקע מקצועי כזה על החלטות שופטים כמעט שלא נבדקה. אמנם מחקר אחד מצא כי ככל שלשופטים היה ניסיון קודם רחב יותר ברשויות המדינה טרם המינוי לשיפוט, כך גדל הסיכוי שהם יפסקו לטובת הרשות המבצעת והנשיא האמריקני בסוגיות הפרדת רשויות.⁹⁶ עם זאת, המחקר לא הבחין בין רקע מקצועי בתביעה הפלילית לרקע אחר ברשויות המדינה. לא מצאנו מחקר שבחן את הקשר בין ייצוג המדינה בהליכים שאינם פליליים לבין החלטות שיפוטיות.

עוזרים משפטיים ורשמים – קבוצת שופטים נוספת כוללת שופטים שמונו לתפקידם מתוך מערכת בתי המשפט. שופטים אלו עברו תהליכי סוציאליזציה מעין־שיפוטית טרם המינוי לכס. תהליכים אלו כוללים היכרות עם ערכי הרשות השופטת, ההליכים הפנימיים בה והבירוקרטיה הארגונית.⁹⁷ לא אותרו מחקרים העוסקים בבחינת החלטותיהם של שופטים שהיו בעברם עוזרים משפטיים או רשמים בהקשר הרלוונטי.

⁹⁴ MILTON LEVIN, URBAN POLITICS AND THE CRIMINAL Courts 213-22 (University of Chicago Press 1977) (המחקר התמקד בשופטי אינדיאנפוליס).

⁹⁵ דו"ח פרקליטות המדינה – סיכום שנה 5 (2021). <https://www.gov.il/BlobFolder/news/report2021/he/2021-year-report.pdf>.

⁹⁶ Rob Robinson, *Executive Branch Socialization and Deference on the US Supreme Court*, 46 L. & SOC'Y. REV. 889, 912 (2012).

⁹⁷ ELIZABETH ANNE WADE, CLERKS OF COURTS: POWER AND CHANGE IN THE VICTORIAN MAGISTRATES' COURTS, 60-61 (PhD dissertation, Victoria University, 2021) 1948-1989 (ראו מאפייני תהליך הסוציאליזציה של קבוצה זו על סמך ראיונות חצי מובנים עם רשמים ועוזרים משפטיים באוסטרליה בבית משפט השלום במדינת ויקטוריה (Victorian Magistrates' Courts)). על תפקיד העוזרים המשפטיים ראו רע"פ 10170/08 עיסא נ' מדינת ישראל (נבו 2.3.2009) (עבודת עזר שיפוטית כוללת חוות דעת לשופטים, אך ההחלטה הסופית נתונה כמובן לשופטים); ע"א 4126/05 חג'אזי נ' עמותת ועד עדת הספרדים (נבו 20.6.2006) (לשופטים שיקול דעת בשימוש בחומרים שהכינו העוזרים המשפטיים עבורם לאחר עיון מעמיק בהם).

2. בחירת שופטים בישראל והשפעת ניסיון מקצועי קודם

(א) בחירת שופטים בישראל

לפי חוק יסוד: השפיטה וחוק בתי המשפט, על בחירת שופטים אמונה הוועדה לבחירת שופטים.⁹⁸ על המועמדים להפגין לפני הוועדה את קיומן של מספר תכונות עיקריות, כך שאמת המידה הכללית היא איכות מקצועית ואישיותית.⁹⁹ את המועמדות לשיפוט מגישים המועמדים בלוויית המלצות, ולאחר קורס מועמדים לשיפוט מטעם המכון להשתלמות שופטים במרכז ההערכה; המעריכים – פסיכולוגים ושופטים – מעבירים לוועדה הערכה על המועמד.¹⁰⁰ ואולם הערכה זו אינה מחייבת, והבחירה כולה נתונה בידי הוועדה. זאת ועוד, אף שבמדינות רבות השופטים נדרשים להכשרה שיפוטית,¹⁰¹ בישראל די בוותק של חמש שנים בעריכת דין כדי להתמנות לשופט שלום, כך שלא נדרשת הכשרה מיוחדת.¹⁰² בניגוד לתפיסה המקובלת,¹⁰³ מרבית השופטים מתמנים לתפקידם מהמגזר הפרטי ולא הציבורי.¹⁰⁴ בסוף שנת 2020, 55% מהשופטים הגיעו למשרה מהמגזר הפרטי, ואילו 44% מהשופטים מונו מתוך השירות הציבורי, רובם מקרב עובדי הפרקליטות.¹⁰⁵ לצד זאת, משנות השמונים של המאה הקודמת, התפתח מודל מינוי של רשמים ועוזרים משפטיים, אשר צברו את מירב ניסיונם בתוך מערכת בתי המשפט.¹⁰⁶

⁹⁸ ס' 4 (ב) לחוק יסוד: השפיטה (קובע את חברי הוועדה למינוי שופטים). רון חריס, **המשפט הישראלי - השנים המעצבות: 1948-1977** 71 (מהדורה ראשונה, דן שביט עורך 2014) (רוב משפטים בוועדה משמר את קריטריון המקצועיות בבחירתם, בדומה לדין הבריטי ולהבדיל מארצות הברית שם מינוי לשיפוט מבוסס על עמדה פוליטית או חברתית).

⁹⁹ ס' 11א לכללי השפיטה (סדרי העבודה של הוועדה לבחירת שופטים), התשמ"ד-1984 (להלן: "כללי השפיטה") (ישנן תשע תכונות עיקריות הנבדקות ונשקלות לגבי מועמד, ביניהן "ר-ג-גוניות בתחומי המשפט השונים, תפיסה משפטית... [...] כושר הבעה וניסוח בכתב ובעל-פה"); ראו גם יצחק זמיר, אמנון רובינשטיין ויורם גיא-רון, משרד המשפטים, **דין וחשבון הוועדה לסדרי הבחירה של שופטים** 30-24 ו-86-87, פס' 27-31 ופס' 99 (ירושלים, אפריל 2001) (להלן: "וועדת זמיר").

¹⁰⁰ ידידיה שטרן "מקצועיות מול ייצוגיות בשפיטה" **הרשות השופטת: הסדרה חוקתית, מינוי שופטים, יסודות חוקתיים** 37, 43-37 (אורי דרומי עורך 2013).

¹⁰¹ Livingston Armytage, *Training of Judges: Reflections on Principle and International Practice*, 2 EUROPEAN JOURNAL OF LEGAL EDUCATION 21 (2005); Luis Muniz-Arguelles & Migdalia Fraticelli-Torres, *Selection and training of judges in Spain, France, west Germany, and England*, 8 BC INT'L & COMP. L. REV. 1, 8-17 (1985) מרדכי בן דרור **התנהגות שופטים** 260-247 (2005); מרדכי קרמניצר וחנן גולדשמיט **תפקוד השופטים: בקרה והערכה** 56 (המכון הישראלי לדמוקרטיה 2001).

¹⁰² ס' 4 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984; "בחירה ומינוי שופטים ורשמים בכירים" **הרשות השופטת** (18.01.2021) www.gov.il/he/Departments/General/judges_nominations; ניצן שפיר "הוועדה לבחירת שופטים תדון במשמעות הציון בקורס השופטים" **גלובס** (21.3.2022) www.co.il/news/article.aspx?did=1001406317 (ציון עובר הוא 7 ומעלה (מתוך 10), אך בפועל גם שמם של מועמדים שנכשלו במבחן עולה לוועדה לבחירת שופטים, וחלקם אף מונו לשיפוט).

¹⁰³ יורם שחר "משכן כמשפטר" **מחקרי משפט** יט 397, 406-407 (2003) (להלן: "שחר") (טוען שהתקבעה בישראל מציאות המנתבת את המשפטים עובדי הציבור לשירות רב-שנים, שהמשכו הטבעי במערכת השפיטה. פרקליטי הציבור בישראל נוטים לנוע, אם בכלל, בשירות הציבורי, ומשם אל הרשות השופטת. שילובם של כל אלה יוצר בישראל מאחזי כוח המשיאים את השפעתה של הרשות השופטת ובית המשפט העליון בראשו...); דניאל פרידמן **הארנק והחרב: המהפכה המשפטית ושברה** 21-29 ו-344-348 (הוצאת ידיעות ספרים, 2013); בועז סנג'רו **הרשעת חפים מפשע בישראל ובעולם – גורמים ופתרונות** 175 (2014); Yael Levy Ariel, *Judicial Diversity in Israel: An Empirical Study of Judges*, (unpublished Ph.D. dissertation, University College London) (להלן: "Levy Ariel").

¹⁰⁴ שם, Levy Ariel, בעמ' 178-181 (משנות ה-80 ואילך יותר ממחצית מהרכב השופטים בישראל מגיע מהמגזר הפרטי); אלון חספר "מקום ליד השולחן: על ההרכב החברתי והמקצועי של הרשות השופטת" **מחקרי משפט** לג 593, 620, 623 (2022) (להלן: "חספר 2022") (החל מאמצע שנות ה-80 ועד לאמצע שנות ה-2000 התחזק כוחם של אישים מתחום המשפט (בעלי הכשרה מקצועית, להבדיל מפוליטית) בוועדה לבחירת שופטים). ערו אבגר **נתונים על הרקע הדמוגרפי והתעסוקתי של שופטים** 3 (הכנסת, מרכז מחקר ומידע, 2020) (נבחן התפקיד האחרון שמילאו השופטים טרם המינוי, 15% עבדו בפרקליטות המדינה, 4% בתביעה המשטרתית ו-3% במשרד המשפטים, 1% עבד בשני המגזרים במקביל טרם המינוי או הועסק לזמן קצר (עד שנתיים) באחד המגזרים לאחר עבודה ממושכת במגזר השני).

¹⁰⁶ אלון חספר "שופטי מערכת: עלייתה של הברוקרטיה השיפוטית ומשמעותיותה" **מעשי משפט: כתב עת למשפט ולתיקון חברתי** יא 167, 175 (2020) (להלן: "חספר 2020").

במהלך השנים נשמעה ביקורת במחקר על הליכי הבחירה של השופטים בכלל ועל ההומוגניות של השופטים הנבחרים בפרט.¹⁰⁷ בין היתר, ציינו חוקרים כי רבים מהמועמדים שהתמנו לשיפוט שירתו בפרקליטות המדינה ובתביעה;¹⁰⁸ לכן מערכת השפיטה נוטה להזדהות יותר עם עמדת התביעה ולהזדהות פחות עם עמדת הסגוריה;¹⁰⁹ יש אף שייחסו את מיעוט הזיכויים בישראל לכך שתובעים ממונים לשיפוט יותר מאחרים;¹¹⁰ והועלתה ביקורת שקיים דפוס של מינוי שופטים מתוך הרשות השופטת עצמה, כדוגמת רשמים ועוזרים משפטיים.¹¹¹ עם זאת, כפי שנראה בחלק הבא, לא נערכה עד כה בחינה סדורה ומקיפה של הקשר הנטען בין הרקע המקצועי של השופטים להחלטותיהם.

(ב) הקשר בין הרקע המקצועי של שופטים בישראל לבין החלטותיהם – מחקרים קודמים

מחקרים אחדים התייחסו לקשר בין העבר התעסוקתי של שופטים בישראל לבין החלטותיהם אגב בחינת סוגיות מרכזיות אחרות. גזל-אייל, טוים וחסון בחנו את השוני בעונשים שמטילים 123 שופטים בדימוס במקרים זהים.¹¹² הבחינה נעשתה באמצעות ניתוח שאלונים, שבהם התבקשו שופטים ושופטים בדימוס לגזור את הדין לפי נתונים שניתנו להם על שני אירועים: האחד, עבירת אלימות (חבלה חמורה בנסיבות מחמירות) והשני, עבירת מין (אונס). נמצא, בין היתר, ששופטים שהיו בעברם סגורים הטילו עונשים קלים יותר משופטים שלא היו סגורים. בן ארי ניסה לבחון זאת בשיטה אחרת, באמצעות שאלות ישירות על הגורמים לפערים בענישה שהוצגו ל-75 שופטים בדימוס שפרשו בין השנים 1992-2003.¹¹³ רוב השופטים (בדימוס) הסכימו כי הפערים בענישה נובעים מהבדלי אישיות בין השופטים.¹¹⁴ הם לא נשאלו על הקשר בין החלטותיהם והרקע המקצועי שלהם ומכל מקום, התוקף של מחקרי שאלונים כמו זה מוגבל, שכן תשובות של שחקנים בשדה לשאלות ישירות על המתרחש בשדה בו הם משתתפים לא משקפות תמיד את מה שבאמת מתרחש באותו שדה.¹¹⁵ מחקרי שדה שבחנו סוגיה זו באמצעות ניתוח החלטות שניתנו על ידי שופטים נערכו רק בשנים האחרונות. שני מחקרים כאלו בחנו את הסוגיה בתחום המיסים. באחד, אורן-קולבינגר, שבחנה ערעורים על החלטות של פקידי מס, לא מצאה הבדל משמעותי בין שופטים שעבדו במגזר הפרטי בלבד לבין שופטים שעבדו במגזר הציבורי, מבחינת הסיכוי לפסוק לטובת הנישומים.¹¹⁶ בשני, גליקסברג, שבחן פסקי דין בדיני מיסים שניתנו בבית המשפט העליון מקום המדינה, מצא כי אם ישבו במושב שני שופטים לפחות שעבדו במגזר הפרטי טרם מינויים לשיפיטה, היה הסיכוי לפסיקה לטובת המדינה קטן, בהשוואה למותבים שבהם כל השופטים עבדו בעבר במגזר הציבורי או הגיעו מהאקדמיה.¹¹⁷ אולם, כאמור, המחקר התמקד בבית המשפט העליון, שבו הדיון נערך בהרכבים וייצוג השופטים שהגיעו מהמגזר הפרטי נמוך.¹¹⁸ כמו כן, נוכח מיעוט השופטים המכהנים בבית המשפט העליון, התוצאה עשויה להיות מושפעת ממאפיינים אינדיבידואליים של שופטים בודדים.

¹⁰⁷ יורם שחר, לעיל ה"ש 103, בעמ' 406-407; פרידמן, לעיל ה"ש 103, בעמ' 21-29 ו-344-348; סג'ר, לעיל ה"ש 103; דוברות לשכת עורכי הדין, לעיל ה"ש 103; בן יאיר, לעיל ה"ש 1; מרדכי הלר "מינוי שופטים - הפתרון למשבר העליון" **תכלת** 8 (1999) (בשנת 1953 התמנה לראשונה עורך פרטי כשופט בית משפט עליון, אך עד לשנת 1992 לא מונה שופט נוסף כזה וככלל המינויים היו מקרב השירות הציבורי; טרם פורסמו אחוזי ההצלחה של כל מגזר עסקי בעת הגשת בקשה למינוי).

¹⁰⁸ פרידמן, שם; סג'ר, שם; לשכת עורכי הדין, שם; בן יאיר, שם.

¹⁰⁹ בן נון, לעיל ה"ש 1 בעמ' 187-188; ראו לעניין זה יועז, לעיל ה"ש 1, דבריהם של עו"ד ששי גו ועו"ד, ד"ר יעקב וינרוט, וכן בן יאיר ואת דבריהם של ד"ר יעקב וינרוט ועו"ד יעקב פלדמן, לפיהם שופטים פוליטיים רבים מקובעים עם תפישתם כתובעים לשעבר; ראו גם בן ארי 2008, לעיל ה"ש 1, בעמ' 149.

¹¹⁰ חמי בן נון, שם, בעמ' 187.

¹¹¹ חספר 2020, לעיל ה"ש 106, בעמ' 179-184; ענת רואה "חבר מביא עוזר: המסלול המהיר לכס המשפט" 26 **כלכליסט** 18.08.2015.

¹¹² אורן גזל-אייל, שרון טוים, ויהונתן חסון "עקרון האחדות בענישה – מחקר שאלונים" משפט וממשל **כח** (2025).

¹¹³ בן ארי 2008, לעיל ה"ש 1.

¹¹⁴ שם, בעמ' 95 (77.3% מהנשאלים הסכימו כי הפערים בענישה נובעים מהבדלי אישיות בין השופטים, להבדיל משוני בנסיבות (12%), חוסר מדיניות מכוונת (6.7%) ויתר השופטים שהיו נעדרי דעה בסוגיה (4%)).

¹¹⁵ Avishalom Tor, *The Methodology of the Behavioral Analysis of Law*, 4 HAIFA L. REV. 237 (2008) (בין היתר, מחקרים אלו מסיקים מסקנות על קשרים בהסתמך על ניסיון קודם או הגיון, ואלו מובילים לשגיאות).

¹¹⁶ Oren-Kolbinger, לעיל ה"ש 11.

¹¹⁷ גליקסברג לעיל ה"ש 11, בעמ' 227-231 ו-243-244.

¹¹⁸ שם; ועדת זמיר, לעיל ה"ש 99, בעמ' 9; פרידמן, לעיל ה"ש 103, בעמ' 21-29 ו-344-348; ארנון בן-יאיר, לעיל ה"ש 1; שחר, לעיל ה"ש 103, בעמ' 406-407.

בתחום הפלילי, הקרוב יותר לענייננו, מצאו גזל-אייל ופוליטיס, אגב מחקר על התמצקות, כי שופטים עם עבר בתביעה נטו יותר לקבל את בקשות המשטרה למעצר חשודים.¹¹⁹ כל המחקרים הללו חילקו את השופטים רק לשתי קבוצות התייחסות (לרוב – מגזר פרטי מול ציבורי, לעיתים תביעה מול כל השאר).

במחקר ניסויי שערכו טייכמן ועמיתיו השוו ישירות בין 528 הדיוטות, 424 סטודנטים למשפטים ו-454 עורכי דין ישראלים, לרבות תובעים וסנגורים, לגבי עמדותיהם על מערכת המשפט הפלילי והטיותיהם הקוגניטיביות.¹²⁰ נמצא קשר מובהק בין ניסיון בתביעה לבין הנטייה לשפוט את מעשיו של הנאשם בפלילים כרשלנית להגיע למסקנות עובדתיות התומכות בהרשעה. עם זאת, לא אוששה השערת החוקרים שרגישותם של תובעים וסנגורים להטיות קוגניטיביות תושפע מתפקידם הקודם. מכל מקום, מחקר זה לא בחן החלטות של שופטים אלא של משפטים אחרים והדיוטות. לסיכום, מחקרים מעטים בחנו את השפעת העבר המקצועי על קבלת החלטות של שופטים בישראל. רק מחקר אחד בחן קשר בין עבר בתביעה הכללית להחלטות שיפוטיות בהליך פלילי. עד כה לא נערכו מחקרי שדה שבחנו האם גם לעבר בסנגוריה או בתפקידים אחרים השפעה על החלטות בהליך פלילי. לא מצאנו מחקרים שבחנו את הקשר בין תפקידים קודמים אחרים, כגון עוזרים משפטיים או רשמים, לבין ההחלטות של שופטים, ואין בנמצא גם מחקרים המבחינים בין עובדי הפרקליטות השונים (למשל בין פרקליטים פליליים ואזרחיים) או בין סנגורים פרטיים וסנגורים ציבוריים. במחקר זה ננסה להשלים את החסר, באמצעות בחינת הקשר בין עברם המקצועי המגוון של השופטים לבין החלטותיהם בבקשות לפסילת ראיות.

3. שדה המחקר - החלטות בבקשות לפסילת ראיות

על מנת לבחון את הקשר בין עברם המקצועי של השופטים לבין החלטותיהם נבחרה מדיניות פסילת ראיות שהושגו שלא כדין. לבחירה זו שלוש סיבות: (א) הרצון לבחון האם שיקולים לבר משפטיים משפיעים גם על החלטות בהליכי ביניים, ולא רק על התוצאה הסופית של ההליך הפלילי שנבחנה במרבית המחקרים הקודמים;¹²¹ (ב) ייחודיות ההחלטה בדבר פסילת ראיות: החלטות אלו קשורות פחות לביורר אשמתו של הנאשם ולהערכת חומרת מעשיו, ויותר לאיזון בין האינטרס הציבורי באכיפת החוק לבין זכותו של הנאשם להליך הוגן. כיוון ששיקול הדעת בהכרעות אלו הוא ערכי יותר מאשר ראייתי, והן חשופות פחות לביקורת ציבורית או ערעורית, הן עשויות להיות רגישות במיוחד להטיות. בנסיבות אלה, לאידאולוגיה של השופט, לתהליכי הסוציאליזציה שעבר ולהזדהות עם אתוס תביעתי או סנגוריאלי עשויה להיות השפעה ייחודית על קבלת ההחלטה; (ג) בהשוואה להחלטות ביניים אחרות – שלרוב אינן מנומקות או קצרות – החלטות בעניין פסילת ראיה כוללות לרוב ניתוח שיקולים סדור, ולכן נגישות יותר לאיתור ולבחינה במאגרים המשפטיים. לבחינת שאלת המחקר, נבחנו החלטות לפסלות ראיות לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית ולפי סעיף 12 לפקודת הראיות.

דוקטרינת הפסילה הפסיקתית שנקבעה בהלכת יששכרוב, בשנת 2006,¹²² מתירה לבית המשפט לפסול ראיה בהתקיים שני תנאים: הראשון – הראיה הושגה שלא כדין,¹²³ ויש קשר סיבתי בין הפסול ובין השגת הראיה;¹²⁴ השני – קבלת הראיה תביא לידי פגיעה מהותית בזכות הנאשם להליך הוגן באופן שאינו עולה בקנה אחד עם פסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ובכלל זה, קבלת הראיה תפגע בזכות להליך הוגן במידה העולה על הנדרש.¹²⁵ בכל הנוגע לבחינת היסוד השני – מידתיות הפגיעה בזכויות הפרט – קבע בית המשפט רשימה פתוחה של אמות מידה שתפקידן לסייע, בחלוקה

¹¹⁹ גול-אייל ופוליטיס, לעיל ה"ש 11 (המחקר בחן 1,692 החלטות "מעצר ימים" בשישה בתי משפט השלום בארץ. המחקר התמקד בהארכת המעצר הראשוני); ראו לעניין זה סעיף 29 (א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), תשנ"ו-1996.

¹²⁰ Doron Teichman, Ilana Ritov & Eyal Zamir, *Biases in Legal Decision Making: Comparing Prosecutors, Defense Attorneys, Law Students, And Laypersons*, J. EMPIR. LEG. STUD (2023).

¹²¹ Black & Owens; 29; Oren Gazal-Ayal & Sulitzeanu-Kenan; 12; לעיל ה"ש 12; Hawkins; 12; לעיל ה"ש 12; להרחבה ראו עמ' 71 בדוקטורט-חסון ה"ש 465-519 וטקסט שבסמוך אליהן, לעיל ה"ש 32.

¹²² עניין יששכרוב, לעיל ה"ש שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.. פס' 29 ו-31, 34-46, 49-67 לפסק הדין של השופטת ביניש (2006). לפני אימוץ הלכת יששכרוב, פגם בהשגת ראיה, לא השפיע על קבילותה, בהיעדר חקיקה מפורשת הקובעת אחרת. ראו גם עמנואל גרוס "תרופות חוקתיות" משפט וממשל ד 433, 478 (התשנ"ח).

¹²³ עניין יששכרוב, שם, בפס' 38, השופטת ביניש; ע"פ 4988/08 פרחי נ' מדינת ישראל, פס' 8, השופט לוי (נבו 1.8.2011).

¹²⁴ עניין יששכרוב, שם, בפס' 64, השופטת ביניש; ע"פ 1361/10 מדינת ישראל נ' גזר, פס' לה, השופט רובינשטיין (נבו 2.6.2011).

¹²⁵ ס' 8 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו; עניין יששכרוב, שם, בפס' 63 ו-67, השופטת ביניש; ע"פ 2868/13 מדינת ישראל נ' חייבטוב, פס' 87-89, השופט שהם (נבו 2.8.2018) (להלן: "עניין חייבטוב"); ע"פ 1301/06 עובדן אלום נ' מדינת ישראל, פ"ד סג (2) 177, 225-228 (2009) (להלן: "עניין אלום"); ע"פ 10477/09 מובארק נ' מדינת ישראל, פס' 39, המשנה לנשיא נאור (נבו 10.4.2013); דנ"פ 2316/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט (4) 589 בפס' 12, הנשיא ברק (1995).

לשלוש קבוצות של שיקולים: (1) חומרת האמצעי הפסול; (2) מידת ההשפעה של האמצעי הפסול על הראיה; (3) מידת הנזק מול התועלת החברתית הכרוכה בפסילת הראיה.

סעיף 12 לפקודת הראיות, קובע כתנאי לקבילות הודאת חוץ של נאשם כי זו הייתה חופשית ומרצון.¹²⁶ כשהסנגוריה טוענת כי הודאת הנאשם לא הייתה חופשית ומרצון, בית המשפט נדרש לבחון אם הופעל עליו בעת החקירה "לחץ חיצוני" פסול, שהיה בו כדי לשלול את יכולתו לבחור באופן חופשי בין מסירת הודאתו לבין הימנעות ממסירתה.¹²⁷ חשוב לציין כי הגשת בקשה לפסילת הודאה מכוח סעיף 12 לפקודת הראיות אינה שוללת הגשת בקשה בהתבסס על דוקטרינת הפסילה הפסיקתית.¹²⁸ יתכן שהודאה תהא פסולה כראיה מכוח סעיף 12 לפקודת הראיות אך לא תהא פסולה מכוח דוקטרינת הפסילה הפסיקתית, ייתכן שראיה תיפסל מכוח הדוקטרינה הפסיקתית אך לא מכוח סעיף 12, ותתכן הודאה שתיפסל מכוח שתי הדוקטרינות.¹²⁹

אף שהמחקר ביקש בתחילתו לבחון כל אחת משתי עילות הפסילה במדגם נפרד, נמצא בדיעבד כי מספר ההכרעות שהתבססו אך ורק על סעיף 12 לפקודת הראיות היה קטן מכדי לאפשר ניתוח עצמאי. לנוכח מגבלה זו, ובשל המאפיינים המהותיים לשתי העילות – ובפרט האפשרות כי שתיהן עשויות להידון במקביל באותו תיק – הוחלט לכלול את כלל ההכרעות במדגם אחד.

נוסף על השאלה אם הראיה או ההודאה נפסלה, נבחנו שני שלבים נוספים בהליכים שבהם נדונה קבילותה של ראיה: (א) האם נקבע שהופר הדין; (ב) האם הנאשם זוכה. בחינת שלבים אלו נעשתה רק לגבי הליכים שבהם התבקשה פסילת הראיה מכוח דוקטרינת הפסילה הפסיקתית, משתי סיבות: ראשית, הפרת הדין היא תנאי לפסילה רק בדוקטרינה זו (ואינה תנאי הכרחי לפסילת ראיה מכוח סעיף 12);¹³⁰ שנית, רק בדוקטרינה זו פסילת הראיה, לאחר שהתגלה פסול, כפופה לאיוונים (בעוד שסעיף 12 מחייב פסילה אם ההודאה אינה חופשית ומרצון).¹³¹

באשר לקביעה שהופר הדין – כאמור, ההחלטה להורות על פסילת הראיה מותנית בקביעה מוקדמת שהראיה הושגה שלא כדין. גם אם ימצא קשר בין עברו של השופט להחלטותיו, ייתכן שהקשר נובע מהשפעת העבר המקצועי על תפיסת הדין וההחלטה אם הופר הדין, ולחילופין, ייתכן שהקשר נובע מהשפעת העבר המקצועי על איוון האינטרסים בין הזכות להליך הוגן לאינטרס הציבורי שבקבלת הראיה. לכן יבחן המחקר כל אחד מהשלבים הללו.

זיכוי – בהינתן שנפסלה ראיה, נבחנה השאלה האם תוצאות ההליך היא זיכוי? בחינה זו נועדה להעמיק את ההבנה בדבר אופי שיקול הדעת השיפוטי: האם שופטים מרקעים מקצועיים שונים נבדלים זה מזה באשר למקרים שבהם הם נוטים לפסול ראיות. כך לדוגמה, ייתכן, כי שופטים שבעברם היו תובעים יפסלו בעיקר ראיות שוליות, אשר גם לאחר פסילתן התיק יסתים בהרשעה. לעומתם, שופטים שבעברם שימשו כסנגורים פוסלים לעיתים תכופות יותר ראיות שבפועל הובילו לזיכוי – דבר שעשוי להעיד על נטייה לפסול ראיות מהותיות ומכריעות. אף שמדובר בתוצאה סופית של ההליך, הכללת משתנה הזיכוי תורמת להבנת משקלה הממשי של החלטת הפסילה, ומאפשרת לבחון את הדפוסים הערכיים המבדילים בין שופטים מרקעים מקצועיים שונים.

¹²⁶ ס' 12 לפקודת הראיות, לעיל ה"ש 25; מקורותיו של סעיף 12 באמור עוד במערכת המשפט המנדטורית. ראו ס' 9 לפקודת העדות המנדטורית (1924); ראו גם יניב ואקי **דיני ראיות** 887 כרך ב (טענות בדבר פסלותה של הודאת חוץ מכוח סעיף 12 נבחנות במשפט זוטא. למעשה סעיף 12 מכשיר קבילותה של הודאת חוץ, למרות היותה עדות שמיעה, בכפוף לדרישה שמסירתה הייתה חופשית ומרצון).

¹²⁷ סעיף 12 לפקודת הראיות, לעיל ה"ש 25.

¹²⁸ על היחס שבין שתי הדוקטרינות ראו: בנימין בלום, יורם רבין וברק אריאל "אופן בחינת הודאות חשודים בדין הפלילי בישראל: בחינה מהותית ופרוצדורלית של היחס בין סעיף 12 לפקודת הראיות לדוקטרינת הפסילה הפסיקתית" **משפטים** 815 מו.

¹²⁹ במחקר זה התמקדנו בשתי הדוקטרינות האלו, אף שבחקיקה נקבעו שני כללי פסילה נוספים של ראיות שהושגו תוך הפרת הדין: כלל חקיקתי ראשון קבוע בסעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, ולפיו חומר שהושג תוך פגיעה בפרטיות פסול מלשמש ראיה, בשלושה חריגים: הסכמת הנפגע; אם בית המשפט התיר השימוש בה לפי שיקול דעתו ומטעמים שיירשמו; אם עומדת לפוגע בפרטיות, שהוא צד להליך, הגנה לפי הדין. כך, למעשה, נקבע בעניין זה כלל פסילה יחסי; כלל חקיקתי שני קבוע בסעיף 13(א) לחוק האזנת סתר, התשל"ט-1979, לפיו הקלטה מצד אדם שלא השתתף בשיחה מהווה עבירה שתוביל לפסילת ההקלטה. בחוק נקבע כלל פסילה יחסי שבשיקול דעת בעבירות פשע חמור (שדין מאסר מעל שבע שנים); ביתר העבירות – הקלות יותר – נקבע כלל פסילה מוחלט. הנימוק לכך הוא שפסילת ראיות מכוח חוקים אלו נפוצה הרבה פחות. חיפוש במאגר נבו בחקופה שבין 2006-2020 של ס' 13(א) לחוק האזנת סתר בבתי משפט השלום הביא ל-33 תוצאות בלבד; חיפוש של "ראיה שהושגה תוך פגיעה בפרטיות" הביא ל-38 תוצאות (בשלום), חיפוש בבתי משפט השלום את חוק הגנת הפרטיות + "פסילת ראיה" הניב 45 תוצאות.

¹³⁰ בלום, רבין ואריאל, לעיל ה"ש 128, בעמ' 823.

¹³¹ שם.

א. השערות המחקר

1. הקשר בין העבר המקצועי לבין הכרעה בבקשות לפסילת ראיות

א. הקשר בין התפקיד הקודם להכרעה בבקשה

הסיכוי שבקשה לפסילת ראיה תתקבל תלוי בתפקיד הקודם של השופט או השופטת הדנים בבקשה כך שהסיכוי שסנגור לשעבר יקבל את בקשה לפסילה הוא הגדול ביותר והסיכוי שתובע לשעבר יקבל בקשה כזו הוא הקטן ביותר. השערה זו מבוססת על קיומם של תהליכי סוציאליזציה מקצועית, הזדהות מקצועית ועל הקשר האפשרי בין האידאולוגיה המשפטית לבחירת התפקיד הטרם שיפוטי.

ב. הקשר בין ותק שיפוטי לבין ההכרעה בבקשה

ככל שהשופט ותיק יותר בתפקידו זה, ההשפעה של כהונתו הקודמת על הסיכוי לפסילת ראיה תפחת. השערה זו נובעת מהסוציאליזציה שמתרחשת במהלך הכהונה השיפוטית, שעשויה לעמעם את ההשפעות של התפקידים הקודמים על השופט, בחלוף הזמן.

2. הקשר בין תפקיד קודם לכל אחד משלבי ההכרעה בבקשת הפסלות

הסיכוי לקבלת עמדת ההגנה תלוי באותו אופן בעבר המקצועי של השופט בכל אחד משלבי ההחלטה בבקשת הפסילה מכוח דוקטרינת הפסילה הפסיקתית: ההחלטה אם הדין הופר, ההחלטה אם ההפרה מצדיקה את פסילת הראיה בהינתן שהדין הופר, וההחלטה אם לזכות את הנאשם בהינתן שהראיה נפסלה. גם במקרים אלו, סוציאליזציה בתפקיד ובמוסד, וכן ההשקפה האידאולוגית שמתגלית מבחירת התפקיד הטרם שיפוטי מובילים להשערה זו. שני השלבים הראשונים כרוכים בהכרעה נורמטיבית – האם הדין הופר (מה מותר למשטרה ומה אסור לה), והאם ההפרה מצדיקה את פסילת הראיה (כיצד לאזן בין חקר האמת לזכות להליך הוגן). השלב השלישי עוסק בהערכה ראייתית – האם הראיות שנתרו בתיק, ללא הראיה שנפסלה, מוכיחות את אשמתו של הנאשם מעבר לספק סביר.

ב. שיטה ומשטרים

1. אוכלוסיית המחקר

א. ההחלטות השיפוטיות

מסד הנתונים של המחקר מורכב משתי קבוצות של החלטות שיפוטיות שניתנו בבתי משפט השלום, שעניינן בקשות לפסלות ראיות לפי שתי דוקטרינות: האחת – פסלות פסיקתית, בהתאם לדוקטרינה שנקבעה בהלכת יששכרוב; והשנייה – פסלות חוקית לפי סעיף 12 לפקודת הראיות. ההחלטות לוקטו בשיטת חיפוש אחידה מארבעה מאגרי פסיקה משפטיים – נבו, Lawdata, תקדין ונט המשפט¹³² – וזאת כדי להתגבר על הפערים הקיימים בפרסום פסקי דין בין המאגרים.¹³³ תקופת החיפוש הוגדרה מיום 04.05.2006 (מועד פרסום פסק הדין בעניין יששכרוב) ועד ליום 07.12.2021. בוצע חיפוש מורפולוגי בבתי משפט השלום לפי 25 צירופי מילים הנוגעים לפסילת ראיות.¹³⁴ בנוסף, אותרו כל ההחלטות שאיזכרו לפחות את אחת ההלכות המרכזיות בתחום פסילת ראיות.¹³⁵ בסך הכול אותרו 671 החלטות בבקשות פסילה לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית ו-220 החלטות בבקשות פסילה לפי סעיף 12 לפקודת הראיות בבתי משפט השלום.¹³⁶

לאחר השלמת קידוד שני המאגרים, נמצאו 154 תיקים חופפים בשני המאגרים בהם נתבקשה פסילת הודאת חוץ של נאשם מכוח שתי עילות הפסלות, ובית המשפט נעתר או דחה את טענת הפסלות מכוח שתי העילות. לאחר בחינה זו נמצא

¹³² אף שהמחקר בחן את כל ההחלטות שפורסמו, יתכן שישנן החלטות שלא פורסמו ואולי מעטות שלא אותרו בחיפוש. בנוסף, בחודש ינואר 2007 החלה הטמעה של מערכת אלקטרונית לתיקי הרשות השופטת, תהליך שהסתיים במאי 2010, והליך הטמעת המערכת עשוי היה להשפיע מעט על היקף פרסום ההחלטות. ראו על כך להלן '0' להלן.

¹³³ מבקר המדינה, דוח שנתי 60, משרד המשפטים - הליכים ופעולות למחשוב בתי המשפט 787, 830-831 (9.3.2022) (החיפוש במערכת נט המשפט סוגר לציבור ולכן נעשה החיפוש רק במאגרים המסחריים).

¹³⁴ "פסל ראיה/ראיה", "פסל קבילות", "פסל הודעה", "פסל הודיה", "פסל הודאה", "פסל/לפסול דבר", "פסילת ראיה/ראיה/הודעה/הודיה/הודעה", "פסילה פסיקתית", "הפסילה הפסיקתית", "אמצעים פסולים", "לקבל אמרויהם", "מקבל אמרויהם", "קבילות ראיה", "קבילה כראיה", "לא לקבל כראיה", "התנגד להגשת", "ראיה/ראיה חפצית" ו"אין להתיר". במערכת "נט המשפט" נעשה שימוש להשלמת מידע על התיקים שקודדו במאגרים האחרים.

¹³⁵ ביניהן: עניין יששכרוב, לעיל ה"ש שגיא! הסימניה אינה מוגדרת. רע"פ 10141/09 בן-חיים נ' מדינת ישראל, סה(3) 305 (2012); ע"פ 9956/05 שי נ' מדינת ישראל פ"ד סג(2) 742 (2009) (להלן: "עניין שיי"); עניין אלום, לעיל ה"ש 125; ע"פ 9897/05 אלמגור נ' מדינת ישראל (נבו) 23.11.06; ע"פ 7033/04 יאיר נ' מדינת ישראל (נבו) 11.9.2006; רע"פ 2178/12 סקיריס נ' מדינת ישראל (נבו) 18.7.12; ע"פ 10049/08 אבו עזא נ' מדינת ישראל (נבו) 23.8.2012; ע"פ 6613/99 סמירק נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 529 (2002); ע"פ 645/05 זלינגר נ' מדינת ישראל (נבו) 5.12.2006.

¹³⁶ השימוש במספר מאגרי המידע נועד לשם השלמת מידע חסר, במידת הצורך, בנוגע לתוצאות ההליך, שמות הנאשמים והלאום שלהם.

שרק 66 תיקים (שהם כ-30% מהתיקים במאגר הפסלות מכוח סעיף 12 לפקודת הראיות) הפסלות נבעה מסעיף 12 בלבד.¹³⁷ מדגם זה, לכן, היה קטן מידי לניתוח עצמאי. לפיכך הוחלט למזג את שני המאגרים ביחד, כך שמסד הנתונים כולל 737 תיקים שהחלטה בעניין פסלות ראיות ניתנה לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית בלבד; לפי פסלות חוקית בלבד או שילוב של שתי עילות הפסלות פסיקתית וחוקית.

ב. מאפייני השופטים

סך הכל נדגמו החלטות של 184 שופטים, כשבממוצע כל שופט במדגם נתן החלטה בכארבע בקשות. בעוד שהיו שופטים שרק תיק אחד שלהם נמצא בחיפוש, החציון היה שלושה תיקים לשופט, כשהמספר המירבי של תיקים לשופט עמד על 16. המדגם כלל 87 שופטות נשים (47.30%) ו-97 שופטים גברים (52.70%), 172 שופטים יהודים (93.50%) ו-12 שופטים לא יהודים (6.50%).

שמות השופטים נלקחו מתוך התיקים במאגרי הפסיקה (נבו, נט המשפט ותקדין); ומאפייניהם הושלמו מהאתר הרשמי של הרשות השופטת, אשר כולל מידע על אודות השופטים. המאפיינים שהושלמו כוללים: מגדר, לאום (יהודי / לא יהודי), לימודים מתקדמים (תואר שני ומעלה), ניסיון שיפוטי קודם ותאריך (או שנת) מינוי לבית משפט השלום. נתונים על העיסוק הקודם של השופטים לפני מינויים נלקחו גם מאתר הרשות השופטת אך גם ממקורות מידע נוספים כפי שיפורט בהמשך.

2. המשתנים התלויים

שלושה משתנים תלויים נמדדו במחקר והם:

1. **פסילת ראיה** (משתנה בינרי) – האם נפסלה לפחות ראיה אחת מהראיות שפסילתן התבקשה (כן/לא).¹³⁸ אם היו שני נאשמים שביקשו פסילת ראיה, קודר הנאשם שלגביו נפסלה ראיה בלבד. אם לא נפסלה אף ראיה, קודר הנאשם שהופיע ראשון בכתב האישום.

2. **הפרת הדין בידי הרשויות** (משתנה בינרי) – האם נקבע שהראיה הושגה דרך אמצעי חקירה מנוגדים לחוק, לתקנה או לנוהל מחייב (הייתה הפרה/לא הייתה הפרה).

3. **זיכוי** (משתנה בינרי) – האם הנאשם זוכה מהאישום שבגינו נתבקשה פסילת הראיה או שכתב האישום בוטל (כן/לא). בתיקים שבהם הייתה הראיה קשורה למספר אישומים, די שהנאשם הורשע בסעיף אישום אחד כדי שהמשתנה יקודר 'לא'.

המשתנים התלויים 2 ו-3 נמדדו במחקר אך ורק ביחס להחלטות שניתנו לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית.

3. המשתנים הבלתי תלויים

1. הניסיון המקצועי הטרם-שיפוטי של השופטים

המשתנה הבלתי תלוי העיקרי במחקר הוא הניסיון המקצועי הטרם-שיפוטי של השופטים. כנהוג במחקרים קודמים,¹³⁹ הוגדר הניסיון הארגוני-מקצועי של השופטים כעיסוק המקצועי האחרון, אם זה נמשך לפחות שלוש שנים. החלטה זו התבססה על ההנחה כי בהיבט הפסיכולוגי ובהיבט הפרקטי, סביר להניח שהשופטים ירגישו מחויבים לעיסוק האחרון בו הם עבדו טרם המינוי, שכן בעקבותיו הם מונו לשיפוט. גם מבחינת מוטיב הזמן, השפעתו היא ה'עדכנית' ביותר על תפיסת השופטים.¹⁴⁰

¹³⁷ מספר התיקים שבקשת הפסלות נבעה אך ורק מכוח עילת פסלות חוקית היה אף קטן מ-66 תיקים, שכן ב-13 תיקים, בקשת הפסלות הייתה מכוח שתי עילות: פסלות פסיקתית וחוקית. היות שבתיקים אלה (להבדיל מ-154 התיקים החופפים), בית המשפט נעתר לבקשת הפסלות מכוח עילת פסלות אחת, ודחה את טענת הפסלות מכוח עילה אחרת – הוחלט לקודר תיקים אלה פעמיים, פעם אחת תחת קטגוריית פסלות חוקית בלבד, ופעם נוספת תחת קטגוריית פסלות פסיקתית בלבד.

¹³⁸ אם לא נפסלה אף ראיה, קודרה הראיה הראשונה באופן כרונולוגי.

¹³⁹ Jaime Lester, *Performing Gender in the Workplace: Gender Socialization, Power, and Identity Among Women*, *Faculty Members*, 35(4) COMMUNITY COLLEGE REV. 277, 285 (2008); חספר 2022, לעיל ה"ש 104, בעמ' 657-658.

¹⁴⁰ Jeffrey A. Segal, Richard J. Timpone & Robert M. Howard, *Buyer Beware? Presidential Success Through Supreme Court Appointments*, 53 POLITICAL RES. Q. 557 (2000) (בני אדם משתנים בעקבות חוויות החיים שלהם, ולפי 'תיאורית דפוס הזכירה הסדרתית' פעולותיהם האחרונות עשויות להשפיע עליהם יותר); Fred Mael & Blake E. Ashforth, *Alumni*, (Recency of membership) and their Alma Mater: A Partial Test of the Reformulated Model of Organizational Identification, 13 J. ORGAN. BEHAV. 103, 116 (1992) (אם ניישם תיאוריה זו בהיבט הסוציולוגיה הארגונית, נבין כיצד קרבה עדכנית לארגון עשויה להשפיע במידה ניכרת על הזהות המקצועית של השופטים); Adrian Furnham, *The Robustness of the Recency Effect: Studies Using Legal Evidence*, 113 J. GEN. PSYCHOL. 351 (1986) (על השפעת האפקט העדכני בסוגיית הייעוץ המשפטי).

בשונה ממחקרים קודמים, סווגו השופטים למספר קטגוריות לפי עברם המקצועי: ¹⁴¹ תביעה; ¹⁴² עובד המגזר הציבורי שעסק בסנגוריה (להלן: סנגוריה ציבורית); עובד המגזר הפרטי שעסק בסנגוריה (להלן: סנגוריה פרטית); עורך דין אזרחי; פרקליט אזרחי (לרבות יועצים משפטיים בעירות ומשרדים ממשלתיים); ועובד בית משפט. ¹⁴³ כל הקטגוריות הושו לתביעה – קטגוריית הייחוס.

במחקר הנוכחי, סווגו כעובדי המגזר הציבורי שעסקו בסנגוריה לשעבר אלו שהיו בקבוצת הסנגורים הפנימיים בסנגוריה הציבורית, ¹⁴⁴ או שהועסקו על ידי קליניקה משפטית באוניברסיטה ציבורית. ¹⁴⁵ סנגורים חיצוניים, דהיינו סניגורים המקבלים לעיתים תיקים מהסניגוריה הציבורית אך אינם עובדי הסניגוריה סווגו כסניגורים פרטיים. ¹⁴⁶ זאת מכיוון שסניגורים אלו מייצגים לא אחת גם לקוחות שלא באמצעות הסניגוריה הציבורית, יש להם משרד פרטי, שאינו במשרדי הסניגוריה הציבורית, והם לא נחשבים עובדי מדינה או עובדים של גוף ציבורי.

איסוף המידע על הרקע המקצועי של השופטים נעשה בחמישה שלבים היררכיים. ראשית, נבחנו קורות החיים הרשמיים באתר הרשות השופטת. בהיעדר פירוט מספק (למשל, כשצוין רק "עורך דין במשרד פרטי" ללא התמחות ספציפית), נערך חיפוש בנבו לאיתור תיקים שניהל השופט בטווח השנים של עיסוקו האחרון (אם זה נמשך לפחות שלוש שנים) או היחיד כפי שמתועד בקורות החיים טרם מינויו. התיקים סווגו כמעידים על התמחות פלילית אם נמצאו לפחות שני תיקים פליליים בתקופה זו, או אם השופט עסק הן בתיקים פליליים והן אזרחיים. בהיעדר מידע מספק, נערך חיפוש במאגרי עיתונות היסטוריים (ארכיון העיתונות היהודית, הארץ וכלכליסט) (שלבם שלוש וארבע). לבסוף, במקרים בהם עדיין חסר מידע, הושלם המידע באמצעות פנייה לקולגות, עורכי דין ותיקים ולעיתים לשופטים עצמם. לאחר הליך זה נותרו עם 6 שופטים אותם לא הצלחנו לסווג בדרך זו ו-22 הבקשות בהן הם דנו הוסרו מהמדגם. ¹⁴⁷

4. הוותק השיפוטי

משתנה בלתי תלוי מרכזי נוסף במחקר הוא הוותק השיפוטי של שופטים בבית משפט השלום, כפי שנמדד בשנות כהונתם. לפני יצירת משתנה אינטראקציה עם משתנה הניסיון המקצועי הטרם-שיפוטי, משתנה זה מורכב (centering) – תהליך שבו מפחיתים את הממוצע מכל תצפית. מטרת התאמה זו כפולה: ראשית, הפחתת הסיכון למולטיקולינאריות – מצב שבו משתנה האינטראקציה מקיים מתאם גבוה עם כל אחד מהמשתנים המרכיבים אותו (מה שמכונה "אפקטים פשוטים"), ובכך מקשה

¹⁴¹ בעלי ניסיון מקצועי מגוון, למשל סנגור פרטי או ציבורי שהיה גם תובע, סווגו בקטגוריה בהתאם לתפקיד האחרון טרם המינוי לשיפוט. ראו קידוד דומה אצל אלון חספר **מקום ליד השולחן: על ההרכב החברתי של הרשות השופטת** 198 (חיבור לשם קבלת תואר "מוסמך", אוניברסיטת תל אביב 2018).

¹⁴² כל יחידות התביעה. במשטרה, לרבות, חטיבת התביעות המשטרתית, וחטיבת החקירות של משטרת ישראל, מתוך הבנה כי קציני חקירות עוברים סוציאליזציה דומה יותר לתובעים מאשר לסניגורים. בפרקליטות: כלל הפרקליטות הפליליות והמחלקות הפליליות.

¹⁴³ 27 רשמים, עוזרים משפטיים או מזכירים משפטיים.

¹⁴⁴ הסנגורים הפנימיים הם עובדים קבועים של הסנגוריה, שעבודתם ושכרם אינם תלויים באופן ישיר בלקוחות שהם מייצגים.

¹⁴⁵ אחד השופטים הנחה את הקליניקה ל"זכויות נאשמים בהליך הפלילי" באוניברסיטת תל אביב שנים רבות (כ-13 שנים). הקליניקה הזו פועלת ב"שיתוף הפעולה עם הסנגוריה הציבורית בכל הנוגע לייצוג לקוחות שידם אינה משגת" ואף מדווחת על הישגיה. על כן, גם השופט הנ"ל סווג כסנגור

מהמגזר הציבורי. על הקליניקה ראו כאן https://innocenceclinic.huji.ac.il/sites/default/files/theinnocenceprojectclinic/files/dvkh_shnty_2013_-_svpy.pdf.

¹⁴⁶ הסמכה חוקית להעברת התיקים לידי עורכי-דין חיצוניים (במיקור חוץ) נקבעה בסעיף 12 לחוק הסניגוריה. הסנגורים החיצוניים הם עורכי דין פרטיים, סנגורים בעיקר, שמועסקים גם על ידי הסנגוריה הציבורית, ושכרם (הציבורי) נגזר באופן עקיף גם מהתיקים המסוימים שהם נבחרים לייצג בהם. סנגורים ציבוריים חיצוניים פועלים במקביל גם בשוק הפרטי וגם בשירות הסנגוריה הציבורית באופן חלקי. ראו: דוברות הלשכה-שמרית רגב "הסניגוריה הציבורית תיוועץ בלשכה בקביעת תעריפי שכר טרחה בהסכמי ריטיינר עם עורכי דין חיצוניים" **אתר לשכת עורכי הדין** 2.7.2004. https://www.israelbar.org.il/article_inner.asp?pgId=12538&catId=6; משרד המשפטים, הסניגוריה הציבורית, לשכת הסניגוריה הציבורית הארצית "מינוי סניגורים בתיקי הסניגוריה הציבורית". <https://tinyurl.com/pddukwer>; ביכולת הסניגוריה הציבורית להתקשר עם סנגורים חיצוניים בהסכם העסקה מיוחד תוך קביעת תשלום. חלוקה דומה נעשתה גם במחקר חדש של Harris & Sen, לעיל ה"ש 82, בעמ' 2-1 לנספח המקור.

¹⁴⁷ הצלחנו לסווג לפי שיטה זו 174 שופטים: 112 שופטים סווגו בהסתמך על קורות החיים של השופטים שפורסמו באתר הרשמי של הרשות השופטת; 59 שופטים נוספים סווגו בהתאם לנבו (שלב שני); שופט אחד סווג לאחר חיפוש בארכיון הארץ וכלכליסט (שלבם 3 ו-4) ושני שופטים לאחר פנייה לקולגות או לשופט עצמו (שלב חמישי). ארבעה שופטים נוספים סווגו לאחר חיפוש כללי בגוגל.

להבחין בין התרומה הייחודית של השילוב ביניהם, לבין התרומה של כל משתנה בנפרד;¹⁴⁸ שנית, לאפשר פרשנות ברורה ומדויקת של משתנה האינטראקציה.¹⁴⁹ בדיקת האינטראקציה בין שני המשתנים נועדה לבחון שתי שאלות: (1) האם השפעת הניסיון הטרם-שיפוטי על הסיכוי לפסילת ראיות פוחתת ככל שהשופט צובר ותק שיפוטי בבית משפט השלום; (2) והאם דפוס זה שונה בין קטגוריות העיסוק הטרם-שיפוטי השונות, כאשר קבוצת הייחוס היא שופטים בעלי רקע תביעת. בנוסף למשתנים העיקריים, נעשה פיקוח גם על רשימה רחבה של משתנים נוספים – משפטיים ולבר משפטיים – הנוגעים למאפייני השופט, הנאשם והתיק הפלילי. למרות שאינם חלק מליבת השערת המחקר, משתנים אלה עשויים להשפיע על החלטת השופטים בנוגע לפסילת הראיות. שליטה על משתנים אלה נועדה להבטיח כי הקשרים בין המשתנים המרכזיים לבין פסילת ראיות אינם מוסברים על-ידי גורמים חלופיים, וכי ניתוח הממצאים משקף את תרומתם הייחודית של משתני המחקר המרכזיים.

משתנים הקשורים למאפייני השופט:

3. מגדר השופט (=שופטת).

4. לאום השופט (=לא יהודי).

5. עיסוק משפטי יחיד בקריירה המקצועית טרם המינוי – האם לשופט היה עיסוק נוסף לפני המינוי.

6. תואר שני מוסמך במשפטים – האם השופט מחזיק בתואר שני במשפטים.

7. ניסיון שיפוטי קודם:¹⁵⁰ מה סוג הניסיון השיפוטי הקודם של השופט: שיפוט תעבורה בעבר; שיפוט צבאי בעבר; שיפוט בדיני משפחה או עבודה בעבר; היעדר ניסיון טרם-שיפוטי קודם.

משתנים הקשורים למאפייני הנאשם והתיק:

8. ייצוג הנאשם ודרכי הייצוג: אינו מיוצג; ייצוג בידי הסנגוריה הציבורית; ייצוג בידי סנגור פרטי (קטגוריית ייחוס).

9. מאפייני הנאשם – מגדר הנאשם (=1 נאשמת); לאום הנאשם (=1 לא יהודי);¹⁵¹ נאשם עצור לפני משפט או במועד ההחלטה; ריבוי נאשמים בתיק.

10. קיומו של נפגע עבירה בתיק.¹⁵²

11. האם הייתה בקשה לפסילת ראיה נוספת בתיק.

12. סוג הראיה שנתבקשה פסילתה – הראיות סווגו לארבע קטגוריות של ראיות: (1) ראיה מילולית מסוג הודאת נאשם; (2) ראיה מילולית מסוג אמרת עד; (3) ראיה "תיעודית" – כגון מסמכים, הקלטות קוליות או ויזואליות, סרטונים, ותמונות, וראיות פורנזיות (בדיקות דנ"א, טביעות נעל ומעבדה) ודיגיטליות (איכונים והפקת פלטי מחשב);¹⁵³ (4) ראיה חפצית – ראיות פיזיות, לרבות סכינים, כלי פריצה, 'נשק, סם או רכוש גנוב'¹⁵⁴ (קטגוריית ייחוס).¹⁵⁵

¹⁴⁸ כשיוצרים אינטראקציה בלי למרכז את ערכי הוותק השיפוטי בשלום, המשתנה החדש "דומה" יתר על המידה למשתנים המקוריים שלו. זה דומה למצב שמוסיפים למשוואה משתנה כפול של משהו שכבר קיים – כך שמקבלים שכפול מידע, במצב זה המודל "מתבלבל" ולא יודע אם השינוי נובע מהוותק, מהרקע הטרם-שיפוטי או משניהם יחד. מרכזו (הפחתת הממוצע) מונע את "השכפול" ומצביע על התרומה הייחודית של כל משתנה.

¹⁴⁹ כאשר לא מבוצע מרכז, משתנה רציף כמו ותק שיפוטי מתפרש במודל כאילו ערכו יכול להיות אפס. אלא שבמציאות, אין שופטים חסרי ותק שיפוטי לחלוטין. לכן, בלא מרכז, הפירוש של מקדמי הרגרסיה – ובפרט של משתנה האינטראקציה – עלול להתבסס על נקודת ייחוס שאינה רלוונטית, ולהוביל לפרשנות שגויה. המרכז קובע את נקודת הייחוס סביב הממוצע בפועל, וכך מאפשר להסקת מסקנות תקפה ומבוססת.

¹⁵⁰ כל שופט שובץ בקטגוריה אחת. בקרב שלושה שופטים היו שני עיסוקים טרם שיפוטניים (תעבורה ושיפוט צבאי במילואים). המשתנה שקודד הוא האחרון טרם המינוי לבית משפט השלום; John R. Schmidhauser, *Stare Decisis, Dissent, and the Backgrounds of the Justices*, 14 U. TORONTO L. REV. 194 (1962) (שופטים עם ניסיון שיפוטי קודם מצייתים יותר לכללים שנקבעו בתקדימים).

¹⁵¹ בתיקים שבהם כונה הנאשם פלוני ננקטו שתי גישות: האחת, נערכה בחינה של החלטות קודמות בהן לעתים צוין שמו; השנייה, הסתמכות על השפה ככל שהיה מתורגמן.

¹⁵² לפי הגדרת סעיף 2 'נפגע עבירה' – מי שנפגע במישרין מעבירה, וכן בן משפחה של מי שהעבירה גרמה למותו, למעט החשוד, הנאשם או הנידון, חוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א-2001.

¹⁵³ החשבנו כראיות תיעודיות גם ראיות דיגיטליות כדוגמת איכונים, פלטי מחשב, הקלטות, סרטונים ותמונות הכוללים מעורבות טכנולוגיה אלקטרונית; National Institute of Electronic Crime Scene Investigation: A GUIDE FOR FIRST RESPONSES (2nd ed.) (ראו את הגדרת ה-National Institute of Justice, לפיה: "ראיה דיגיטלית היא אינפורמציה ומידע בעלי ערך חקירתי שמאוחסנים, מעבדים ומועברים באמצעות מכשיר אלקטרוני. ראיה זו נדלית כאשר המידע או מכשירים אלקטרוניים מופקעים ומאובטחים למטרה זו" [תרגום שלי – י.ת.]); ואקי – כרך ב, לעיל ה"ש 126, בעמ' 1097.

¹⁵⁴ עניין יששכרוב, פסקה 71, השופטת ביניש, לעיל ה"ש שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת; ואקי, שם, בעמ' 204-206.

¹⁵⁵ להרחבה יהונתן חסון 'מגמות המאה ה-21 בפסילת ראיות לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקית בשנים 2006-2021 – מחקר אמפירי מקיף של 689 תיקים בבית משפט השלום' (2023, לא פורסם).

13. חומרת העבירה (בהתאם לעונש המרבי הקבוע בחוק לעבירה שבה הואשם הנידון)¹⁵⁶ – **חומרה קלה עד שלוש שנות מאסר** (חטא ועוון); **חומרה בינונית** מעל שלוש שנים ועד שבע שנות מאסר (פשע); **חומרה גבוהה** מעל שבע שנות מאסר (קטגוריית ייחוס). אם במעשה פלילי אחד בוצעו מספר עבירות, צוינה חומרת העבירה הקשורה לראיה שנתבקשה פסילתה.

14. מועד מתן ההחלטה – המדגם חולק לארבע תקופות זמן מבוססת על ההלכות המרכזיות אשר סימנו תפניות בפסיקה הנוגעת לפסילת הראיות, והן משקפות שלבים מהותיים בהתפתחות הפסיקה בתחום זה.

תקופה 1. הלכת יששכרוב – קביעת דוקטרינת הפסילה הפסיקתית (4.5.2006) ועד להלכת אסף שי (4.11.2009) (קטגוריית ייחוס);

תקופה 2. מהלכת אסף שי,¹⁵⁷ שבה נקבע כי כאשר נחקר – אף אם אינו עצור – מבקש להיוועץ בעורך דין, על רשות החקירה לעכב את המשך החקירה עד להגעת הסניגור, אם הודיע שיגיע תוך זמן סביר, ועד להלכת בן חיים (6.3.2012);

תקופה 3. מהלכת בן חיים,¹⁵⁸ אשר הרחיבה את תחולתה של דוקטרינת הפסלות הפסיקתית גם על ראיות חפציות, ונקבע בה כי ניתן להכשיר חיפוש שבוצע ללא סמכות סטטוטורית רק אם בוצע בהסכמה מדעת – קרי, כשהנחקר היה מודע לזכותו לסרב, ולמשמעות הסירוב, ועד להלכת אלישע חייבטוב (2.8.2018);

תקופה 4. מהלכת חייבטוב,¹⁵⁹ שבה נקבע כי חומרת העבירה אינה יכולה להוות שיקול להימנע מפסילת ראיה לפי דוקטרינת הפסלות הפסיקתית ועד ליום 7.12.2021.

מאחר שפסקי הדין הללו עיצבו בהדרגה את דוקטרינת הפסילה הפסיקתית, ושיקפו שינוי בגישת בית המשפט העליון להכרעות מסוג זה, קיימת אפשרות כי שיעורי הפסילה בפועל הושפעו מהם. משום כך, משתנה הזמן הכולל כמשתנה שליטה בניתוח, במטרה לנטרל הבדלים פוטנציאליים הנובעים מהשפעות פסיקתיות רוחביות.

15. מחוז השיפוט: צפון, חיפה, ירושלים, מרכז, דרום ותל אביב (קטגוריית ייחוס).¹⁶⁰

16. ריבוי אישומים בתיק – האם היו בתיק יותר מאישום אחד.

17. עילת פסלות הראיה: רק פסלות חוקית לפי סעיף 12 לפקודת הראיות; פסלות חוקית ופסיקתית; רק פסלות פסיקתית (קטגוריית ייחוס).

ג. ממצאים

הממצאים יוצגו בשני חלקים: (1) הקשר בין הניסיון הטרום-שיפוטי לבין ההחלטות בבקשות לפסילת ראיות; (2) הקשר בין הניסיון הטרום-שיפוטי לבין החלטות אחרות בתיקים אלו.

1. הקשר בין הניסיון הטרום-שיפוטי לבין ההחלטה לפסול ראיה

טבלה 1 ותרשים 1 מציגים את שכיחות ההחלטות בדבר פסילת הראיות או קבלתן (N=715) בהשוואה בין קבוצות הניסיון הטרום-שיפוטי. שיעור הפסילות הגבוה ביותר הוא בקרב סנגורים ציבוריים לשעבר (52.9%); במקום השני סנגורים פרטיים לשעבר (35.6%); אחריהם בסדר יורד, עובדי בתי המשפט לשעבר (21.3%), תובעים לשעבר (18.9%), פרקליטים אזוריים לשעבר (17.5%) ואחרונים, עורכי דין אזוריים לשעבר (16.1%).

¹⁵⁶ פעמים רבות שופטים מתייחסים לחומרתה של העבירה בהתאם לקביעת המחוקק מה העונש המירבי הקבוע בצידה: ע"פ (מחוזי תל אביב-יפו) 70490/08 מדינת ישראל נ' רועי בן אהרון קאסר סע' 20 לפסק דינו של סגן הנשיא המר (נבו) 07.01.2009 ("אין לזלזל או להתייחס בקלות ראש לעבירה זו. המחוקק מצא לנכון להחמיר את סיווגה של עבירה זו מעוון לפשע ולהעמיד את העונש על חמש שנות מאסר... במקום שנה אחת; דבר שמצביע על התייחסותו של המחוקק לעבירה"); ת"פ (י-ם) 5819-07 מדינת ישראל לשכת תביעות ירושלים (פלילי) נ' אשר, פס' 12 לפסק הדין (נבו) 13.9.2010; ת"פ (שלום רמ') 46745-10-10 רשות הטבע והגנים ירושלים נ' ריאן, פס' 19 (ג) (נבו) 21.07.2014; ת"פ (ת"א) 2745/08 מדינת ישראל נ' חלואני שלום, פס' 2 לפסק הדין (נבו) 2.6.2009; ת"פ (שלום רמ') 1373-09 מ.י. לשכת תביעות מרחב שפלה - פלילי נ' סאמי חורי, בעמ' 12 (נבו) 27.06.2011; ת"פ (שלום ת"א) 54934-03-11 מדינת ישראל נ' שיבר, פס' 5 לפסק הדין (נבו) 21.01.2014; כנס בעניין פסילת ראיות - לשכת עורכי הדין 25.7.2022, בדקה 9:31 "אין מה להשוות. הפרת אמונים היא עבירה מאוד חמורה אבל בסופו של דבר היא שלוש שנות מאסר. זה מה שקבע המחוקק לעומת עבירת רצח של מאסר עולם...בסוף יש מדרג במהות ההפרה והעבירה" (https://www.facebook.com/Mehoz.Merkaz.Law/videos/584616246399903)

¹⁵⁷ הלכת שי, לעיל ה"ש 135, בעמ' 767-768.

¹⁵⁸ הלכת בן חיים, לעיל ה"ש 135, בעמ' 340.

¹⁵⁹ הלכת חייבטוב, לעיל ה"ש 125, פס' 89 לפסק דינו של השופט שהם.

¹⁶⁰ משתנה זה חשוב לבדיקת השפעה של ההיררכיה והמבנה הארגוני של בית המשפט שבו התקבלה ההחלטה.

טבלה 1 : החלטות על פסילת הראיות או קבלתן בחלוקה לפי קבוצות הניסיון הטרנס-שיפוטי

הניסיון המקצועי האחרון של השופט * שלוש שנים	פסילת ראיה מס' בקשות	קבילות מס' בקשות שנדחו	סך התיקים	מספר השופטים שפסלו	מספר השופטים שהורו על קבילות	כלל השופטים
תובעים לשעבר	N 161%	72 18.9%	309 81.1%	381 100%	39 100%	82 100%
סגורים פרטיים לשעבר	N %	42 35.6%	76 64.4%	118 100%	22 100%	32 100%
סגורים ציבוריים לשעבר	N %	18 52.9%	16 47.1%	34 100%	3 100%	5 100%
עובדי בית משפט למזטר	N %	20 21.3%	74 78.7%	94 100%	10 100%	27 100%
עורכי דין אזרחיים לשעבר	N %	5 16.1%	26 83.9%	31 100%	3 100%	16 100%
פרקליטים אזרחיים לשעבר	N %	10 17.5%	47 82.5%	57 100%	5 100%	16 100%
כלל התיקים	N %	167 23.4%	548 76.6%	715 100%	82 100%	178 100%

תרשים 1 : השכיחות היחסית של פסילת ראיות בכל קבוצת ניסיון מקצועי-ארגוני של השופטים

סטטיסטיקה הסקתית:

בהינתן המשתנה התלוי הבינרי (פסילת ראיה) ומבנה הנתונים המקונן (החלטות מקוננות תחת שופטים), נשקלה רגרסיה לוגיסטית עם אפקטים מעורבים.¹⁶² עם זאת, הוחלט להשתמש ברגרסיה לוגיסטית סטנדרטית משתי סיבות: ראשית, מדד ה-ICC (Intra-class correlation coefficient)¹⁶³ שמטרתו להעריך עד כמה זהות השופט משפיעה על ההכרעה – נמצא נמוך מ-0.10. דהיינו פחות מ-10% מהשונות בהחלטות מוסברת על ידי הבדלים בין השופטים.¹⁶⁴ שנית, ערכו של ICC כמו גם ערכי המקדמים במודל ומובהקותם מושפעים ממספר האשכולות וגודל האשכול (מספר התצפיות בכל אשכול). המדגם מאופיין במספר תצפיות נמוך לכל שופט (חציון של שלושה תיקים, כאשר 30% מהשופטים דנו בתיק אחד

¹⁶¹ האחו מתוך קבוצת המדגם.

¹⁶² להרחבה על השיטה ראו Nicolas Sommet and Davide Morselli, *Keep Calm and Learn Multilevel Logistic Modeling: A Simplified Three-Step Procedure Using Stata, R, Mplus, and SPSS*, 30(1) INTERNATIONAL REVIEW OF SOCIAL PSYCHOLOGY 203 (2017).

¹⁶³ מדד ה-ICC מודד את חלק השונות של המשתנה התלוי המוסבר על ידי המבנה ההיררכי של הנתונים – במקרה זה הבדלים בין השופטים (כאשר כל שופט מהווה אשכול). הוא מחושב כיחס בין השונות בין-אשכולות (בין שופטים) לבין השונות הכוללת, והוא נע בין 0 ל-1. ערך 0 מעיד שההחלטות אינן מושפעות מזהות השופט (כלומר, אין שונות בין האשכולות), ואילו ערך 1 מעיד שכל השונות בהחלטות מוסברת על ידי ההשתייכות לשופט מסוים (תלות מלאה באשכול).

¹⁶⁴ כאשר ערך ICC הוא נמוך ניתן להריץ רגרסיה לוגיסטית (ראו J. Kyle Roberts, *An Introductory Primer on Multilevel and Hierarchical Linear Modeling*, 2(1) LEARNING DISABILITIES: A CONTEMPORARY JOURNAL 30, 33 (2004), שם מציין המחבר כי ערך של ICC אשר נמצא בטווח שבין 0.05 לבין 0.2 נחשב נמוך, בעוד שערכים העולים על 0.2 נחשבים גבוהים). ערכו של ICC ירד לפחות מ-0.06 לאחר שכללנו את המשתנים הבלתי תלויים המרכזיים ניסיון טרום-שיפוטי וותק שיפוטי בשלום (ממוכז). נוסף על כך, ערך השונות הקבוע האקראי (Random Intercept Variance), המייצגת את התרומה של השופט להבדלים בין ההחלטות, ירד לפחות מ-0.2 והמקדם לא היה מובהק סטטיסטית. נתונים אלה, תומכים בהנחה שאין שונות שיטתית מהותית בין שופטים, ומהווים אינדיקציה נוספת לכך שניתן להריץ רגרסיה לוגיסטית סטנדרטית.

בלבד), מצב העלול להוביל להטיות בערכו של ICC וכן בהערכת המקדמים במודל עם אפקטים מעורבים.¹⁶⁵ לאור שני שיקולים אלה, רגרסיה לוגיסטית רגילה נמצאה כבחירה המתאימה ביותר לניתוח. כדי לבחון את הקשר בין הניסיון הטרומ-שיפוטי לבין הסיכוי שראיה תיפסל, הרצנו רגרסיה לוגיסטית בארבעה צעדים. בצעד הראשון, כללנו אך ורק את המשתנה הבלתי תלוי העיקרי והוא הניסיון הטרומ-שיפוטי. בצעד השני, נכלל המשתנה הבלתי תלוי העיקרי הנוסף והוא משתנה ותק שיפוטי בשלום (ממורכז). בצעד השלישי, נכלל משתנה האינטראקציה בין הניסיון טרומ-שיפוטי ובין משתנה ותק שיפוטי בשלום (ממורכז), ובצעד הרביעי והאחרון הוספנו בצעד אחד את כל המשתנים הבלתי תלויים – משתנים משפטיים ולבר משפטיים כמשתני בקרה. על מנת לפשט את הטבלה, בצעד הרביעי הוצגו אך ורק הממצאים עבור שני המשתנים הבלתי תלויים העיקריים ומשתנה האינטראקציה, ובטבלה נפרדת בנספח המקוון מוצגת טבלה עם הניתוח המלא עבור צעד זה (טבלה 1א).

טבלה 2 מציגה את תוצאות הרגרסיה הלוגיסטית. ניתן ללמוד כי השערת המחקר אוששה בחלקה. הניתוח חשף הבדלים משמעותיים בהתאם לרקע המקצועי: סנגורים ציבוריים לשעבר נטו לפסול ראיות פי 4.83 יותר מתובעים לשעבר ($OR=4.83, p<0.001$), וסנגורים פרטיים לשעבר פי 2.37 יותר ($OR=2.37, p<0.001$). לא נמצאו הבדלים מובהקים בין תובעים לשעבר לבין עובדי בית משפט לשעבר ($OR=1.16, p>0.05$), פרקליטים אזרחיים, או עורכי דין פרטיים מהתחום האזרחי (שהראו נטייה נמוכה ב-9% ו-17% בהתאמה לפסול ראיות). הוספת משתנה הניסיון הטרומ-שיפוטי שיפרה את יכולת הניבוי של המודל ב-6.1% בהשוואה למודל הבסיסי.

הפערים בין קבוצות הרקע המקצועי נשמרו גם לאחר הוספת משתנה הוותק השיפוטי הממורכז: סנגורים ציבוריים ופרטיים לשעבר נטו לפסול ראיות יותר מתובעים לשעבר ($OR=4.96, p<0.001$ ו- $OR=2.40, p<0.001$ בהתאמה). לוותק השיפוטי נמצאה השפעה חיובית קטנה ולא מובהקת על הנטייה לפסול ראיות ($OR=1.01, p>0.05$).

מעניין לציין שהוספת משתנה הוותק השיפוטי תרמה רק 0.1% ליכולת הניבוי של המודל, כך שהמודל עם משתנה זה שיפר את יכולת הניבוי של המשתנה התלוי ב-6.2% בהשוואה למודל הבסיסי (הכולל רק את הקבוע).

האינטראקציה בין ותק שיפוטי לניסיון טרומ-שיפוטי, שהוספה בצעד השלישי, לא נמצאה מובהקת. אף על פי כן, נצפו מגמות שונות: אצל שופטים לשעבר שהיו סנגורים פרטיים, עובדי בית משפט או פרקליטים אזרחיים, עלייה בוותק השיפוטי הגדילה את הנטייה לפסול ראיות. לעומת זאת, אצל סנגורים ציבוריים לשעבר ועורכי דין אזרחיים מהמגזר הפרטי, עלייה בוותק דווקא הקטינה את הנטייה לפסול ראיות. משתנה האינטראקציה הוסיף 0.9% ליכולת הניבוי של המודל, כך שהמודל בצעד השלישי שיפר את יכולת הניבוי של המשתנה התלוי ב-7.1% בהשוואה למודל הבסיסי.

בצעד הרביעי, לאחר הוספת כל משתני הבקרה הנוותרים, נשמרה המגמה: סנגורים ציבוריים ופרטיים לשעבר נטו לפסול ראיות יותר מתובעים לשעבר ($OR=4.50, p<0.05$ ו- $OR=3.84, p<0.001$ בהתאמה).¹⁶⁶ הוספת משתני הבקרה הפכה את ההבדל המובהק גם עבור עובדי בית משפט לשעבר (סיכוי גבוה פי 2.5 בהשוואה לתובעים לשעבר).

האינטראקציה בין ותק לניסיון טרומ-שיפוטי נמצאה מובהקת רק עבור פרקליטים אזרחיים לשעבר, שם העלייה בוותק הגדילה את הנטייה לפסול ראיות, בהתאם להשערת הסוציאליזציה השיפוטית. אצל סנגורים פרטיים ועובדי בית משפט נמצאה מגמה דומה אך לא מובהקת, בעוד אצל עורכי דין אזרחיים פרטיים נמצאה מגמה הפוכה. אצל סנגורים ציבוריים לשעבר לא נמצאה השפעה של ותק. הוספת משתני הבקרה תרמה 25.5% נוספים ליכולת הניבוי, כך שהמודל המלא שיפר את יכולת הניבוי של המשתנה התלוי ב-32.6% בהשוואה למודל הבסיסי.

לסיכום, הממצאים מצביעים על שני דפוסים עיקריים: ראשית, שופטים בעלי רקע סנגוריאלי (ציבורי או פרטי) או ניסיון במערכת בתי המשפט נטו לקבל בקשות לפסילת ראיות בשיעור גבוה יותר מאשר תובעים לשעבר, כשהפער המשמעותי ביותר נמצא אצל סנגורים ציבוריים לשעבר. שנית, בקרב פרקליטים אזרחיים לשעבר, נמצא קשר חיובי בין ותק שיפוטי לנכונות לפסול ראיות.

¹⁶⁵ במאמר סימולציה עדכני של Adam ועמיתיו נמצא כי הדיוק של המקדמים המשוערים עבור מודל רגרסיה לוגיסטית רב שכבתית השתפר כאשר מספר האשכולות היה בטווח של 100 עד 500, וכאשר גודל האשכול היה בטווח של 50 עד 250, עבור כל רמות השונות בין האשכולות שנבדקו. כך גם בנוגע לערך ה-ICC: ככל שמספר האשכולות ומספר התצפיות בכל אשכול הוא גדול יותר כך משתפרת מהימנות ההערכה. במאמר צוין כי נדרשים לפחות 100 אשכולות עם לפחות 20 תצפיות בכל אשכול על מנת להבטיח ערך ICC תקף (Nicholas Siame Adam, Halima S. Twabi and Samuel O.M. Manda, *A Simulation Study for Evaluating the Performance of Clustering Measures in Multilevel Logistic Regression*, 21: 245 BMC MEDICAL RESEARCH METHODOLOGY p. 10, 12 (2021)).

¹⁶⁶ אפקטים אלו מתייחסים לוותק שיפוטי ממוצע של 7.21 שנים. היות שמשתנה הניסיון הטרומ-שיפוטי נמצא באינטראקציה עם ותק שיפוטי בשלום, האפקט הייחודי של משתנה זה מתייחס למצב בו המשתנה הממורכז (ותק שיפוטי) הוא בערך 0, כלומר ברמתו הממוצעת, ויתר המשתנים הבלתי תלויים מפוקחים.

טבלה 2: רגרסיה לוגיסטית בצעדים עם אינטראקציה לבחינת הקשר בין ניסיון טרום-שיפוטי לבין פסילת ראיות

משתנה תלוי: פסילת הראיה								
צעד רביעי		צעד שלישי		צעד שני		צעד ראשון		
OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	
								ניסיון טרום-שיפוטי
						קטגוריית ייחוס		תובעים
3.84 (2.03, 7.27)	1.35*** (.36)	2.51 (1.58, 4.00)	.92*** (.24)	2.40 (1.52, 3.80)	.88*** (.23)	2.37 (1.50, 3.74)	.86*** (.23)	סנגורים פרטיים
4.50 (1.09, 18.52)	1.50* (.72)	3.30 (1.12, 9.68)	1.19* (.55)	4.96 (2.39, 10.32)	1.60*** (.37)	4.83 (2.35, 9.93)	1.57*** (.37)	סנגורים ציבוריים
2.48 (1.16, 5.32)	.91* (.39)	1.17 (.67, 2.04)	.16 (.29)	1.17 (.67, 2.04)	.16 (.29)	1.16 (.67, 2.02)	.15 (.28)	עובדי בית משפט
.48 (.18, 1.24)	-.74 (.49)	.88 (.41, 1.88)	-.13 (.39)	.90 (.44, 1.88)	-.10 (.37)	.91 (.44, 1.89)	-.09 (.37)	פרקליטים אזוריים
1.38 (.39, 4.88)	.32 (.64)	.97 (.35, 2.67)	-.04 (.52)	.81 (.30, 2.20)	-.21 (.51)	.83 (.31, 2.22)	-.19 (.51)	עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי
								ותק שיפוטי בבית משפט השלום
.99 (.92, 1.06)	-.01 (.04)	.995 (.94, 1.05)	-.01 (.03)	1.01 (.97, 1.05)	.09 (.02)	X	X	ותק בשלום (רציף ממורכז)
								ניסיון טרום-שיפוטי * ותק בשלום
1.04	.04 (.06)	1.07	.07 (.05)	X	X	X	X	סנגורים פרטיים * ותק

(.92, 1.17)		(.97, 1.18)						
1.00 (.72, 1.41)	.003 (.17)	.88 (.67, 1.16)	-.13 (.14)	X	X	X	X	סגורים ציבוריים * ותק
1.11 (.93, 1.33)	.10 (.09)	1.02 (.89, 1.18)	.02 (.07)	X	X	X	X	עובדי בית משפט * ותק
1.21 (1.04, 1.42)	.19* (.08)	1.03 (.91, 1.16)	.03 (.06)	X	X	X	X	פרקליטים אזרחיים * ותק
.96 (.73, 1.25)	-.05 (.14)	.89 (.70, 1.13)	-.12 (.13)	X	X	X	X	עורכי דין בתחום הפרטי-אזרחי * ותק
.19	- 1.68** (.54)	.23	- 1.46*** (.13)	.23	- 1.46*** (.13)	.23	- 1.46*** (.13)	קבוע
715		715		715		715		N
597.077		743.376		747.492		747.673		-2 Log likelihood
146.299***		4.116		.182		29.603***		Chi square
.326		.070		.062		.061		Nagelkerke R square

a - כולל פיקוח על יתר המשתנים הבלתי תלויים; $p < 0.05$, $p < 0.01$, $p \leq 0.001$ ***

5. שרשרת ההשפעות של החלטות אחרות בתיק על פסילת ראייה

בחלק זה נבחן את הקשר בין הרקע המקצועי של השופטים להחלטותיהם בשלושת השלבים של הדיון בבקשות לפסילת ראיות לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית כפי שהתוותה בהלכת יששכרוב: הכרעה בשאלת חוקיות ההשגה, החלטה על פסילת הראייה, והכרעה בדבר זיכוי הנאשם. לצורך חלק זה הוצאנו מהמדגם את ההחלטות בבקשות לפי סעיף 12 לפקודת הראיות, כך שנבחנו רק 652 החלטות.

כעולה מטבלה 3, ב-53% מההחלטות נקבע שהופר הדין; מתוכן, ב-47% הורה בית המשפט על פסילת הראייה, וב-78% מהמקרים בהם נפסלה הראייה הוחלט על זיכוי הנאשם.

טבלה 3: אחוזי פסילת ראייה וזיכוי כתלות בהחלטות קודמות וניסיון מקצועי קודם של השופטים

ניסיון מקצועי	תביעה	סנגור ריה פרטית	סנגור ריה ציבורית	עובד די בתי המשפט	ייצוג פרטי אזרחי	פרקליט טות אזרחית	כלל המדגם
כלל התיקים במדגם לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית (N=652)							
סך התיקים	352 (100%)	105 (100%)	33 (100%)	83 (100%)	29 (10%)	50 (100%)	652 (100%)
קביעה שהופר הדין	168 (47.7%)	62 (59%)	24 (72.7%)	51 (61.4%)	14 (48.3%)	26 (52%)	345 (52.9%)
התיקים בהם נקבע שהראייה הושגה שלא כדין (N=345)							
פסילת הראייה	70 (41.7%)	40 (64.5%)	18 (75%)	20 (39.2%)	5 (35.7%)	10 (38.5%)	163 (47.2%)
התיקים בהם הוחלט לפסול את הראייה (N=163)							
זיכוי וביטול כתב ¹⁶⁷ אישום	49 (70%)	36 (90%)	12 (66.7%)	18 (90%)	4 (80%)	8 (80%)	127 (77.9%)

הקשר בין הרקע המקצועי להחלטות נבחן באמצעות שני מודלים: המודל הראשון כלל שלוש רגרסיות לוגיסטיות נפרדות לכל סוג החלטה, כשבצעד הראשון נבחן משתנה הניסיון הטרנס-שיפוטי לבדו, ובצעד שני נוספו משתני בקרה משפטיים ולבר-משפטיים.¹⁶⁸ במודל השני נבחנה ההשפעה המצטברת בשרשרת ההחלטות, תוך הגבלת המדגם למקרים בהם ניתנה החלטה חיובית בשלב הקודם. גם מודל זה הורץ בשני צעדים.¹⁶⁹ מטרת המודל השני לבחון אם השפעת הרקע המקצועי מתמצה בשלבים המוקדמים של ההחלטה, או שמא נשמרת לאורך כל שרשרת ההחלטות.

1. מודל 1 – הקשר בין הניסיון הטרנס-שיפוטי לבין ההחלטות על הפרת הדין, פסילת הראייה וזיכוי טבלה 4 מציגה את תוצאות שלוש הרגרסיות הלוגיסטיות במודל הראשון:

נמצא כי הסיכוי שבית המשפט יקבע כי הראייה הושגה תוך הפרת הדין גבוה יותר אם השופטים היו בעבר עובדי בתי משפט ($OR=2.16, p<0.05$), סנגורים פרטיים ($OR=2.06, p<0.05$) או סנגורים ציבוריים ($OR=3.38, p<0.01$) בהשוואה לתובעים לשעבר. מגמה דומה אך לא מובהקת נמצאה אצל פרקליטים אזרחיים ועורכי דין אזרחיים פרטיים. באשר לפסילת ראיות, הפערים התרחבו: מי שהיו עובדי בתי המשפט ($OR=2.33, p<0.05$), סנגורים פרטיים ($OR=3.70, p<0.001$) וסנגורים ציבוריים ($OR=4.88, p<0.001$) נטו יותר לפסול ראיות מתובעים לשעבר. עורכי דין אזרחיים פרטיים הראו מגמה דומה אך לא מובהקת, בעוד פרקליטים אזרחיים הראו מגמה הפוכה לא מובהקת.

¹⁶⁷ חסר מידע לגבי תיק אחד.

¹⁶⁸ ניתוח סטטיסטי מלא של מודל זה ניתן למצוא בנספח המקוון למאמר זה (טבלה 2א).

¹⁶⁹ ניתוח סטטיסטי מלא של מודל זה ניתן למצוא בנספח המקוון למאמר זה (טבלה 3א).

בהחלטות על זיכוי, סנגורים פרטיים ($OR=3.39, p<0.001$) וסנגורים ציבוריים ($OR=2.17, p=0.10$) נטו לזכות יותר מתובעים לשעבר, כאשר הפער מובהק רק עבור סנגורים פרטיים. פרקליטים אזרחיים ועובדי בתי המשפט הראו מגמה דומה אך לא מובהקת, בעוד עורכי דין אזרחיים פרטיים הראו מגמה הפוכה לא מובהקת.

טבלה 4: מודל 1 – רגרסיה לוגיסטית בצעדים לבחינת הקשר בין הניסיון הטרם-שיפוטי לבין ההחלטות על הפרת הדין, פסילת הראיה וזיכוי

רגרסיה לוגיסטית ראשונה				רגרסיה לוגיסטית שנייה				רגרסיה לוגיסטית שלישית			
משתנה תלוי: הפרת הדין				משתנה תלוי: פסילת הראיה				משתנה תלוי: זיכוי			
צעד ראשון		צעד שני		צעד ראשון		צעד שני		צעד ראשון		צעד שני	
OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)
ניסיון טרם-שיפוטי											
קטגוריית ייחוס				קטגוריית ייחוס				קטגוריית ייחוס			
תובעים				תובעים				תובעים			
סנגורים פרטיים				סנגורים פרטיים				סנגורים פרטיים			
3.39 (1.82, 6.32)	1.22*** (.32)	2.23 (1.40, 3.55)	.80 *** (.24)	3.70 (1.96, 6.98)	1.3 1*** (.32)	2.48 (1.55, 3.98)	.9 1*** (.24)	2.06 (1.18, 3.60)	.72 * (.28)	1.58 (1.02, 2.46)	.46 * (.23)
סנגורים ציבוריים				סנגורים ציבוריים				סנגורים ציבוריים			
2.17 (.86, 5.50)	.78 [†] (.47)	2.11 (1.01, 4.42)	.75 * (.38)	4.88 (1.91, 12.49)	1.5 9*** (.48)	4.83 (2.32, 10.07)	1. 58*** (.37)	3.38 (1.38, 8.25)	1.2 2** (.46)	2.92 (1.32, 6.46)	1.0 7** (.41)
עובדי בית משפט				עובדי בית משפט				עובדי בית משפט			
1.27 (.63, 2.54)	.24 (.36)	1.17 (.68, 2.02)	.16 (.28)	2.33 (1.11, 4.85)	.84 * (.38)	1.28 (.73, 2.26)	.2 5 (.29)	2.16 (1.20, 3.90)	.77 * (.30)	1.75 (1.07, 2.85)	.56 * (.25)
פרקליטים אזוריים				פרקליטים אזוריים				פרקליטים אזוריים			
1.08 (.47, 2.48)	.08 (.42)	1.39 (.72, 2.67)	.33 (.33)	.69 (.28, 1.71)	- .37 (.46)	1.01 (.48, 2.11)	.0 1 (.38)	1.10 (.56, 2.18)	.10 (.35)	1.19 (.66, 2.15)	.17 (.30)
עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי				עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי				עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי			
.73 (.23, 2.30)	-.32 (.59)	.85 (.33, 2.15)	- .17 (.48)	1.51 (.45, 5.08)	.41 (.62)	.84 (.31, 2.28)	- .18 (.51)	1.31 (.53, 3.23)	.27 (.46)	1.02 (.48, 2.18)	.02 (.39)

.35	-1.06* (.51)	.31	- 1.18*** (.13)	.14	- 1.94*** (.54)	.25	- 1.39** (.13)	.80	- .22 (.41)	.91	- .09 (.11)	קבוע
646		646 ^b		652		652		652		652		N
630.333		750.177		586.136		704.563		825.158		888.102		-2 Log likelihood
119.843***		14.251*		118.427***		28.722***		62.944***		13.546*		Chi square
.270		.031		.299		.064		.148		.027		Nagelkerke R square

a - כולל פיקוח על יתר המשתנים הבלתי תלויים;

b- אין מידע ביחס לשישה תיקים;

Marginal Significance † ≤ 0.1, *p< 0.05, **p< 0.01, ***p≤0.001

מודל 2 – הקשר שבין העיסוק הטרומ-שיפוטי לבין שרשרת ההחלטות

במודל השני בחנו את השפעת הרקע המקצועי על החלטות עוקבות בשרשרת, בהתייחס רק למקרים בהם התקבלה החלטה חיובית בשלב הקודם, וזאת במטרה לבחון אם השפעת הרקע המקצועי מתמצה בשלבים המוקדמים של ההחלטה, או שמא נשמרת לאורך כל שרשרת ההחלטות.

בבחינת ההחלטה לפסול את הראייה במקרים בהם נקבעה שהראייה הושגה שלא כדין, הפערים נשמרו: סנגורים פרטיים ($OR=3.47, p<0.01$) וציבוריים ($OR=4.20, p<0.05$) נטו יותר מתובעים לשעבר לפסול ראיות. עבור עובדי בית המשפט לא נמצא הבדל מובהק, אם כי נשמרה מגמת נטייה גבוהה יותר לפסילה.

בבחינת ההחלטות על זיכוי הנאשמים, במקרים בהם הראייה נפסלה, נמצא פער גדול עבור סנגורים פרטיים, שנטו לזכות פי עשרה יותר מתובעים לשעבר ($OR=9.90, p<0.01$). הקבוצות האחרות הראו גם הן נטייה חזקה יותר לזיכוי (עובדי בית משפט פי 4.5, פרקליטים אזרחיים פי 2.16, ועורכי דין אזרחיים פרטיים פי 3.24), אם כי ללא מובהקות סטטיסטית, ככל הנראה בשל גודל הקבוצות המצומצם.

טבלה 5: מודל 2 – סדרת רגרסיות לוגיסטיות בצעדים לבחינת הקשר שבין העיסוק הטרומ-שיפוטי לבין שרשרת ההחלטות

משתנה תלוי: פסילת הראיה				משתנה תלוי: זיכוי			
בהינתן שבית המשפט קבע שהייתה הפרה				בהינתן שבית המשפט פסל את הראיה			
צעד ראשון		צעד שני		צעד ראשון		צעד שני	
OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	OR (95% CI)	B ^b (S.E.)
ניסיון טרומ-שיפוטי							
קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס	
תובעים		תובעים		תובעים		תובעים	
סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים	
2.55 (1.39, 4.66)	.93 ** (.3 1)	3.47 (1.52, 7.95)	1.25* * (.42)	3.67 (1.16, 11.68)	1.30* (.59)	2.29* * (.82)	9.90 (1.99, 49.25)
סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים	
4.20 (1.59, 11.12)	1.4 4** (.5 0)	4.20 (1.25, 14.13)	1.43* (.62)	.82 (.27, 2.48)	-.20 (.57)	.23 (.67)	1.26 (.34, 4.71)
עובדי בית משפט		עובדי בית משפט		עובדי בית משפט		עובדי בית משפט	
.90 (.48, 1.71)	- .10 (.3 3)	1.79 (.74, 4.34)	.58 (.45)	3.67 (.78, 17.32)	1.30 [†] (.79)	1.51 [†] (.87)	4.53 (.82, 24.92)
פרקליטים אזוריים		פרקליטים אזוריים		פרקליטים אזוריים		פרקליטים אזוריים	
.88 (.38, 2.04)	- .13 (.4 3)	.68 (.23, 2.02)	-.39 (.55)	1.63 (.32, 8.37)	.49 (.83)	.77 (.94)	2.16 (.34, 13.59)
עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי	
.79 (.25, 2.42)	- .25 (.5 8)	1.34 (.29, 6.11)	.29 (.78)	1.63 (.17, 15.52)	.49 (1.15)	1.18 (1.35)	3.24 (.23, 45.63)

6.81	1.92* (.86)	.245	.90** * (.27)	.32	- 1.13 [†] (.67)	.71	- .34* (.16)	קבוע
162 ^c		162 ^c		345		345		N
135.363		160.016		369.699		457.055		-2 Log likelihood
24.652*		9.068		87.356***		20.170***		Chi square
.290		.084		.357		.076		Nagelkerke R square

a- כולל פיקוח על יתר המשתנים הבלתי תלויים ;

b- כולל פיקוח על רשימה מצומצמת של משתנים בלתי תלויים, בעיקר הוסרו משתנים שכוללים קטגוריות זניחות בגודלן ;

c- תיק אחד הושמט אין מידע לגבי תוצאות ההליך.

Marginal Significance $\dagger \leq 0.1$, $p < 0.05$, $**p < 0.01$,
 $***p \leq 0.001$

ג. דיון ומסקנות

בעוד שמחקרים קודמים חילקו לרוב את הניסיון המקצועי של שופטים לשתי קבוצות בלבד,¹⁷⁰ המחקר הזה בחן לראשונה את הקשר בין מגוון של שש קבוצות ניסיון מקצועי קודם לבין החלטות שיפוטיות. גם בבחירת סוג ההחלטות שונה המחקר ממרבית המחקרים הקודמים: הוא מתמקד בבקשות לפסילת ראיות, שהן החלטות ביניים. להתמקדות זו יתרונות מהותיים. ראשית, החלטות ביניים מסוג פסילת ראיות – עוסקות באיזון ערכי בין אינטרס הציבור באכיפת החוק לבין הזכות להליך הוגן. מכיוון שמדובר באיזון שאינו מוכתב על פי כללים נוקשים, אלא תלוי בהערכת משקלם היחסי של שיקולים מתחרים, החלטות אלו מהוות מקום לביטוי של עמדות ערכיות ואידאולוגיות מוקדמות של השופט, לרבות כאלה שמקורן בניסיון הטרם-שיפוטי. שנית, החלטות מסוג זה מתקבלות לעיתים קרובות בלוחות זמנים קצרים, תוך חשיפה מוגבלת לביקורת ערעורית או ציבורית – מנגנונים שיש בהם מעין איזון ובקרה, ולכן הן עשויות לשקף באופן חד יותר את שיקול הדעת האינטואיטיבי של מקבל ההחלטות. בנוסף, הבחירה להתמקד בערכאה דיונית מסייעת להימנע מהקשיים הנובעים מהשפעת המותב על החלטת השופט הבודד.¹⁷¹ על רקע זה נבחן את משמעות הממצאים להלן:

1. הקשר בין התפקיד הטרם שיפוטי לבין הנכונות לפסול ראיות

בהתאם להשערת המחקר נמצא כי תובעים לשעבר נוטים לדחות בקשות פסילה יותר מסנגורים לשעבר. כפי שצינו לעיל, הסבר אחד לתופעה זו יכול להיות הליך הסוציאליזציה שעברו השופטים בתפקידם הקודם. הסבר אפשרי שני הוא השפעת האידאולוגיה של השופטים על החלטותיהם, אידאולוגיה שהשפיעה גם על בחירת התפקיד אותו ביצעו כעורכי דין. סביר להניח כי הפער שנמצא נובע משילוב של שתי התופעות.

מן הנתונים התיאוריים נראה כי בקרב הסניגורים לשעבר, סניגורים ציבוריים לשעבר נעדרים יותר לבקשות פסילה מסניגורים פרטיים לשעבר. תוצאה זו תואמת את השערתנו, ולפיה בעוד שסניגור פרטי עובר תהליך סוציאליזציה מקצועית, בקרב סניגורים ציבוריים מתרחשים תהליכי הזדהות וסוציאליזציה כפולים, הן מקצועית והן ארגונית. השפעה משולבת זו עשויה להסביר את הפער שנמצא בשיעורי הפסילה בקרב שני סוגי הסניגורים לשעבר. עם זאת, יש לבחון ממצא זה בזהירות, בבדיקה הסתתית נוספת שערכנו, שאינה מדווחת כאן המשווה בין הסיכוי לפסילה של סניגור ציבורי לשעבר לבין סניגור פרטי לשעבר, ההבדל לא נמצא מובהק, ולכן ממצא זה יכול להיות אקראי בלבד.¹⁷²

גם ניסיון טרום-שיפוטי במערכת בתי המשפט (כעוזרים משפטיים או רשמים) משפיע על החלטות הפסילה, אף שעובדים אלה אינם פועלים במסגרת ארגונית מהסוג שתואר למעלה. מהממצאים עולה כי שופטים שבעברם שימשו כעובדי מערכת בתי המשפט נוטים יותר לפסול ראיות בהשוואה לתובעים לשעבר, אך פחות מסנגורים (ציבוריים או פרטיים) לשעבר. תובעים לשעבר שימשו כקטגוריית הייחוס בכל ההשוואות, כך שהפערים שנמצאו מבטאים את ההבדל ביחס אליהם.

בניגוד להשערתנו לא נמצא הבדל מובהק בסיכוי לפסילת ראיות בקרב פרקליטים אזוריים לשעבר ובקרב עורכי דין אזוריים פרטיים לעומת תובעים לשעבר. יש לכן צורך במחקרים נוספים שיבחנו האם תובעים נבדלים מפרקליטים אזוריים לשעבר בהליכים פלייליים.

לסיכום – ממצאנו קשר חזק בין תפקידם הקודם של השופטים לבין הסיכוי שהם יקבלו בקשות לפסילת ראיות, ככל שמדובר בסניגורים או עובדי מערכת בתי המשפט לעומת תובעים. מנגד, בקטגוריות אחרות של ניסיון מוקדם לא נמצאו ממצאים מובהקים המבססים קשר בינם לבין החלטה בבקשה לפסילת ראיות.

2. הקשר בין העיסוק הטרם-שיפוטי לבין הקביעה שהופר הדין, ההחלטה לפסול והזיכוי

מעבר להשפעת מסלולי קריירה טרום-שיפוטית שונים על החלטה הסופית בבקשות הפסילה, אותרו גם הבדלים בין ההחלטות בשלבים השונים של הליך זה. ממצאנו כי הסיכוי שעובדי בית משפט וסנגורים לשעבר יקבעו שהייתה הפרת דין, גדול מהסיכוי

¹⁷⁰ לעיל ה"ש 12-17, והטקסט שבסמוך אליהן.

¹⁷¹ לעיל ה"ש 93 והטקסט שבסמוך אליה; למחקרים קודמים אודות פסילת ראיות שבחנו החלטות בהרכב, ראו למשל, Miller & Curry 2023, לעיל ה"ש 23, בעמ' 6.

¹⁷² לצורך בחינה הסתתית של ההבדל בין סנגורים ציבוריים לסנגורים פרטיים, נערכה רגרסיה לוגיסטית שבה הוגדרה קטגוריית הייחוס כסנגור ציבורי, ונכללו כלל משתני הבקרה ששימשו במודל הראשי. תוצאות הניתוח העלו כי ההבדל בין הקבוצות לא נמצא מובהק סטטיסטית ($OR=0.78$, $p=0.63$), אף כי הכיוון תואם את ההשערה ולפיה סנגורים ציבוריים נוטים לפסול ראיות בשיעור גבוה יותר. בהיעדר מובהקות, קיימת אפשרות שהפער שנמצא בנתונים משקף הבדל אקראי, ולא דפוס עקבי.

שתובעים לשעבר יעשו זאת. כמו כן, בהינתן שהוחלט שהדין הופך, הסיכוי שסניגורים לשעבר יחליטו לפסול את הראיה גדול מהסיכוי שתובעים יעשו זאת.

מגמה מעניינת נמצאה בשלב הזיכוי – לאחר שהשופטים קבעו שהייתה הפרה והורו על פסילת הראיה, כל אחת מקטגוריות העיסוק נוטות לזכות את הנאשמים יותר מהתובעים, אך רק לגבי סניגורים פרטיים המקדם היה מובהק. אנו משערים כי הקושי למצוא פער מובהק נבע מקוטנן של הקבוצות. ממצא זה עשוי לרמוז כי שופטים מרקעים מקצועיים שונים פוסלים, ככל הנראה, סוגים שונים של ראיות: ייתכן שסניגורים לשעבר נוטים לפסול ראיות מהותיות יותר להוכחת האשמה, שבלעדיהן קיים ספק סביר המצדיק זיכוי, בעוד שתובעים לשעבר פוסלים לעיתים ראיות משניות, שהשפעתן על תוצאת ההליך אינה מכרעת. אמנם לא נבדקה ישירות איכות הראיה שנפסלה, אך הקשר בין פסילה לזיכוי עשוי ללמד בעקיפין על חשיבותה להכרעה.

שיעור הזיכויים הגבוה יחסית שנמצא גם בקרב שופטים שבעברם שימשו כפרקליטים אזרחיים או עורכי דין בתחום האזרחי עשוי להעיד על דפוס דומה. עם זאת, מאחר שבשלבם הקודמים (קביעה על הפרת הדין ופסילת הראיה) לא נמצאו בקרב קבוצה זו הבדלים מובהקים ביחס לתובעים, יש לפרש ממצא זה בזהירות. ייתכן כי שלב הזיכוי אצל שופטים אלו נובע לא רק מטיב הראיה שנפסלה, אלא גם מהבדלים רחבים יותר בתפיסת תפקידם השיפוטי, בגישתם לרמת ההוכחה הנדרשת או בנכונותם להפעיל שיקול דעת עצמאי בהכרעה הפלילית, אך אין לשלול אפשרות להשפעתם של גורמים נוספים שלא נמדדו במחקר זה. יש מקום למחקר עתידי שיכלול מהגם גדול יותר.

3. סוציאליזציה על כס המשפט וותק שיפוטי

לפי תיאוריית הסוציאליזציה הקלאסית, ניתן היה לצפות שכלל שהוותק של השופטים גדול יותר, כך תגדל ההשפעה של הסוציאליזציה הארגונית החדשה שלהם כשופטים והם ישילו נתחים גדולים יותר של הזהות המקצועית הקודמת שלהם.¹⁷³ בפועל, לא נמצאו השפעות משולבות בין הוותק כשופט בבית משפט השלום לבין השפעת הניסיון המקצועי הטרנס-שיפוטי,¹⁷⁴ למעט לגבי פרקליטים אזרחיים לשעבר. הממצא מתיישב עם מחקרים קודמים שגם בהם לא עלו ממצאים מובהקים.¹⁷⁵ ייתכן שהסיבה היא היעדר תהליכי הנחלה מקצועיים, בניגוד למקובל בארגונים אחרים במגזר הציבורי.¹⁷⁶ ייתכן גם שההסבר לכך הוא שבניגוד לפרקליטים אזרחיים לשעבר למרבית השופטים האחרים רקע במשפט פלילי, ולכן השפעת התפקיד הקודם שלהם קשיחה או שהיא משקפת אידאולוגיה מוקדמת קשיחה. אפשרות שלישית היא שקיימת השפעה של הוותק על הנכונות לפסול ראיות אך זו חלשה מידי מכדי להביא לתוצאה מובהקת.

כאמור, רק בקרב פרקליטים אזרחיים לשעבר נמצא שבחלוף כל שנה הסיכוי שבקשות לפסילת ראיות יתקבלו גדל באופן מובהק. ממצא זה עשוי ללמד על אפשרות של סוציאליזציה חדשה בכס השיפוט, התופסת את מקום הזהות הקודמת לגבי קבוצת ניסיון זו. אולם זהו אינו ההסבר היחיד האפשרי. ייתכן גם שעם צבירת הוותק, השופטים מפתחים מומחיות במשפט הפלילי, שהייתה חסרה להם בתחילת דרכם השיפוטית, וזו מובילה אותם לפסול ראיות בשיעורים גבוהים יותר, כמו שופטים עם ניסיון פלילי קודם. ככל שזהו ההסבר להשפעת הוותק אצל פרקליטים אזרחיים לשעבר, ניתן היה לצפות לתוצאה דומה גם בקרב מי שהיו עורכי דין אזרחיים לפני מינויים לשיפוט. עם זאת, לא מצאנו ממצא מובהק ביחס לקבוצה זו. הסבר אפשרי, שלהבדיל משופטים שבעברם היו פרקליטים אזרחיים, לגבי שופטים שהיו עורכי דין אזרחיים, נמצא כי הנטייה שלהם לפסול ראיות גבוהה מזו של תובעים לשעבר ברמה הממוצעת של הוותק השיפוטי בשלום, כך שנקודת

¹⁷³ Carp & Wheeler, לעיל ה"ש 38, בעמ' 367 (אפשר לצפות שכלל שחולפות השנים, הכהונה בבית המשפט תחליף את השפעות הסוציאליזציה של העיסוק (כסגור, כעורר שיפוטי, כתובע); Susan L. Goldberg, *Judicial Socialization: an Empirical Study*, 11 J. CONTEMP. (1984) 423, 424-425, 432; Tate 1981; לעיל ה"ש 19, בעמ' 358; Tate & Handberg, 1991; לעיל ה"ש 64, בעמ' 470.

¹⁷⁴ נמצא קשר מובהק בין הניסיון השיפוטי הקודם לבין החלטות לפי כלל ההודאה החופשית (וסעיף 12 לפקודת הראיות, לעיל ה"ש 25), אם כי ניסיון שיפוטי קודם והוותק בבית משפט השלום לא היו מכריעים בנטייה לפסילת ראיה באחד המדגמים לעניין דוקטרינת הפסילה הפסיקתית.

¹⁷⁵ Tate & Handberg 1991, לעיל ה"ש 64; Tate 1981, לעיל ה"ש 19, בעמ' 358 (נמצא שניסיון קודם בתביעה באינטראקציה עם ניסיון שיפוטי קודם, באופן המחליש את כיוון ההשפעה השמרני של המשתנה הראשון. לצד זאת, בבחינת בתי המשפט לערעורים, האינטראקציות הללו לא היו מובהקות. ותק שיפוטי אינו באינטראקציה עם ניסיון קודם בתביעה כדי לטייב את הנטיות הפרו-ממשלתיות, לכאורה, שטמונות בניסיון קודם בתביעה); Robinson 2011, לעיל ה"ש 69, בעמ' 909.

¹⁷⁶ חיים כהן "התוקע עצמו להבר הלכה", **משפט וכלכלה** ג 129, 129-141; דוד חשין "התייעצות במוות והתייעצות השופט" **עלון מערכת השיפוט** 10 (התשמ"ז) (כמעט שלא קיימים בהכשרת שופטים תהליכי הנחלת אתוס שיפוטי. אולי לכן לוותק השיפוטי אין השפעה על התנהלותם בכס השיפוט, אם כי לעיתים נדרשים השופטים להיוועץ בסביבתם המקצועית); ראו כלל ד(4) לכללי האתיקה השיפוטית, התשנ"ג-1993 (ככלל, המשפט הישראלי אוסר על התייעצות); ע"א 4126/05 ח'ג'אזי נ' ועד עדת הספרדים, פס"ה(5), ח(2) (נבו 2006.6.20); ע"פ 344/99 בשן נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(2) 599, פס' 25, 30 (נבו 1999.8.4) (אם כי שופט רשאי להיעזר בצוות העובד עימו לשם הכנת פסק דין, בוודאי לאור העומס השורר בבתי המשפט).

המוצא ביניהם שונה. דבר שעשוי ללמד על הבדל ביניהם למרות שלכאורה שניהם לא עסקו בתחום הפלילי. אפשרות אחרת היא שהוותק משפיע גם על קבוצה זו אך הנתונים לא איפשרו לקבוע זאת באופן מובהק.

4. בחירת שופטים בראי ממצאי המחקר

מסקנה אפשרית מן המחקר היא שהניסיון המקצועי הקודם של השופטים צריך להיות שיקול במסגרת הליכי המינוי של השופטים בישראל. ככל שהוועדה לבחירת שופטים מעוניינת במתן משקל רב יותר לזכות להליך הוגן, ייתכן שיש מקום לתת יתרון למי שהיו סנגורים. מנגד, אם הוועדה מעוניינת להקל על הרשעת נאשמים לצורך קידום אכיפת החוק, ייתכן שעליה להעדיף למנות לכס השיפוט תובעים.

בשנים האחרונות התמקדו חוקרים ישראלים בבחינה אמפירית של מדיניות הוועדה לבחירת שופטים.¹⁷⁷ לאורך השנים הושמעה בזירה הציבורית והאקדמית ביקורת שלפיה ישנה העדפה למועמדים שמגיעים מן הפרקליטות וגופי התביעה – דבר שמעצים את הנטייה המערכתית להזדהות עם עמדות התביעה.¹⁷⁸ עם זאת, ממצאים עדכניים מצביעים על תמונה מורכבת יותר, לפיה הרקע של המועמדים הנבחרים לשיפוט מגוון יותר ממה שנהוג לסבור.¹⁷⁹

מחקר זה מראה כי לבחירת שופטים מרקע מגוון השפעה ממשית גם על ההכרעות השיפוטיות. אף כי המחקר אינו עוסק בגיוון כשלעצמו, אלא בבחינת הקשר שבין הרקע המקצועי הטרם-שיפוטי של שופטים לבין החלטותיהם, ממצאיו תורמים להבנה ביקורתית יותר של השלכות הגיוון המקצועי. לצד התרומה האפשרית שבפתיחת מערכת המשפט לשופטים בעלי רקעים מקצועיים מגוונים, הממצאים מעלים את האפשרות כי גיוון זה עלול גם להוביל לשונות עקבית בין שופטים, הנובעת מהטמעת דפוסי חשיבה מקצועיים מוקדמים. בהתאם לכך, Berryessa, Itiel ו-McCormack מביעים ספק ביכולתו של גיוון מקצועי לבדו לאזן הטיות מערכתיות, שכן איזון בין שופטים מרקעים שונים אינו מבטיח, הגנה שוויונית למתדיינים שמופיעים בפני שופט מסוים, אשר עברו ממשך לעצב את שיקול דעתו.¹⁸⁰

ממצאי מחקר זה מעלים כי גיוון עשוי להגדיל את הפערים ביישום הדין על ידי שופטים שונים, לפגוע בתחושה שהצדק נעשה בצורה שווה ובדרך זו לערער את אמון הציבור בבתי המשפט.¹⁸¹ מנגד, גיוון הרשות השופטת מאפשר לנקודות מבט שונות להגיע לידי ביטוי בהחלטות שיפוטיות. מחקר זה יכול לסייע לוועדה לבחירת שופטים ולגורמים אחרים המשפיעים על בחירת השופטים, להבין את הגורמים המשפיעים על קבלת החלטות שיפוטיות. המידע האמור עשוי לסייע גם למערכת המשפט, אם זו מעוניינת לבחון כיצד יש לצמצם את השונות האמורה בין השופטים, על בסיס הרקעים השונים שלהם, וכך להבטיח קבלת החלטות שוויונית יותר. זאת ועוד, ממצאי המחקר עשויים לשמש תשתית למחקרי המשך שיבחנו האם לרקע

¹⁷⁷ חספר 2018, לעיל ה"ש 141; Levy Ariel, לעיל ה"ש 104.

¹⁷⁸ כך נטען לא אחת שהנטייה היא ששופטים בעלי נטייה "תביעתית" ועבר משמעותי בשירות הציבורי הם אלו שממונים; ארנון בן-מאיר "כשמוגזר של 10% מספק 50% מהשופטים זה גורם לירידה ברמה" **הארץ** 24.2.2007; יובל יעז "כשהשופט הוא תובע לשעבר, לא פלא שאין כמעט זיכויים" **הארץ** (29.10.2007). www.haaretz.co.il/misc/1.1453591; יורם שחר, לעיל ה"ש 103, בעמ' 406-407.

¹⁷⁹ ראו פרק 0 לעיל וכן חספר 2022, לעיל ה"ש 104, בעמ' 620, 623; Levy Ariel, לעיל ה"ש 103, בעמ' 178-181; עדו אבגר, לעיל ה"ש 105, בעמ' 3.

¹⁸⁰ Berryessa et al., לעיל ה"ש 54, בעמ' 3; Margaret Bull Kovera & Jacqueline Katzman, *Diversifying the bench: A commentary on Berryessa, Dror, and McCormack*, in *LEGAL AND CRIMINOLOGICAL PSYCHOLOGY* 1, 1-2 (2022).

¹⁸¹ בג"ץ 732/84 ח"כ צבן ג' השר לענייני דתות, מ(4) 141, 148, פס' 10 לפסק הדין של השופט ברק (1986), "תנאי חיוני לקיומה של רשות שופטת עצמאית, בלתי תלויה, הוא באמון הציבור; זהו אמון הציבור בכך, כי הרשות השופטת עושה צדק על-פי הדין, כי השפיטה נעשית באופן הוגן וניטרלי, תוך מתן יחס שווה לצדדים וללא כל אבק של עניין אישי בתוצאה"; בג"ץ 466/07 ח"כ גלאון מר"צ-יחד נ' היועץ המשפטי לממשלה, סה(2) 44, פס' 3 לפסק הדין של המשנה לנשיאה ריבלין (2012), "כיוון שאין לה לרשות השופטת, לא אנוק ולא חרב, המשאב העיקרי העומד לה הוא אמון הציבור"; איפה ואיפה ושינוי תכופ בפסיקות בתי המשפט מוביל להיעדר אמון ונוגס באמון הציבור, מישאל חשין "אמון הציבור בבית המשפט – תגובה למאמרו של השופט חיים כהן ז"ל ולהרהורי הכפירה שלו במושג אמון הציבור" **המשפט** ט 491, 495 (2004); TOM R. TYLER, *WHY PEOPLE OBEY THE LAW* (Princeton NJ 2006). לפני שלושה עשורים הבהירו שרוב הציבור הישראלי חושב שמערכת המשפט הישראלית לא מוטה משיקולים פוליטיים, והיא הוגנת, אמינה ונטולת הטיות, גד ברזילי, אפרים יער-יוכטמן וזאב סגל בית המשפט העליון בעין החברה הישראלית (1994). ואולם: ברבות השנים, מחקרים מעלים שהאמון הציבורי במערכת המשפט מתערער, אורנית קריבין **סיקור מערכת המשפט הפלילי בישראל וירידת אמון הציבור במערכת** (עבודת דוקטורט, החוג לתקשורת אוניברסיטת תל אביב, 2015), אף שרוב הציבור רואה במערכת המשפט כזו שמושתת על שוויון, הוגנות והיעדר פניות, באופן כללי לא רוחשים לה אמון רב, אם כי בית המשפט העליון בלט בציון האמון הגבוה ביותר לאחר צה"ל, והערכאות האחרות קיבלו ציון נמוך יותר, אם כי גבוה יותר מהממשלה והכנסת (למול הפרקליטות, שקיבלה ציון נמוך). המחקר נערך על סמך ידיעות אקטואליה מאוקטובר 2011 עד ספטמבר 2012 בכלי תקשורת מרכזיים שסיקרו את מערכת המשפט.

המקצועי גם השפעה על החלטות בתחומי משפט אחרים, כגון המשפט האזרחי, המנהלי או החוקתי, וכן בערכאות גבוהות ובהרכבים, ולבחון כיצד נכון להתמודד עם ההבדלים בין ההכרעות של שופטים מרקע שונה.

ד. מגבלות המחקר

כמו בכל מחקר אמפירי-כמותני, גם בתכנונו של מחקר זה עלו קשיים, שהיכרות עמם חשובה להבנת מגבלות המסקנות שהובאו למעלה.

המגבלה המרכזית של המחקר היא בקושי לקבוע מה גורם לפערים שנמצאו. ייתכן שסנגורים לשעבר פוסלים יותר ראיות מתובעים לשעבר בשל סוציאליזציה מקצועית. ייתכן שהגורם לפער הוא הטיית הבחירה – במובן זה שמועמדים בעלי השקפת עולם תביעתית או סנגורית בחרו מלכתחילה במסלול קריירה שתואם את עמדותיהם, והשקפת עולמם זו מתבטאת גם בהחלטותיהם לאחר שהם ממונים לשיפוט.¹⁸² ייתכן גם, וזה לדעתנו ההגיוני ביותר לממצאים, ששתי התופעות גם יחד מסבירות את התוצאות.

העובדה שהממצאים מצביעים על מגמות דומות בקרב סנגורים פרטיים וציבוריים – גם אם הפער ביניהם לא נמצא מובהק סטטיסטית – מעלה שאלה באשר למידת ההבחנה בין השפעות הנובעות מהזהות המקצועית לבין השפעות אפשריות של המסגרת הארגונית שבה פעלו. ייתכן שהעיסוק בסנגוריה, באשר הוא, מעצב השקפת עולם מקצועית המשותפת לכלל הסניגורים, ללא תלות בזהות סוג ההעסקה (פרטית או במסגרת ארגונית). השפעה זו עשויה להסביר את הדמיון בין הקבוצות, ולגבור על השפעות מוסדיות נבדלות. לחלופין, ייתכן שהשפעות ארגוניות קיימות, אך לא באו לידי ביטוי במדגם הנוכחי. אפשרות נוספת היא שהגבול בין הקבוצות מטושטש, בין היתר משום שחלק מהסנגורים הפרטיים עשויים לפעול במסגרת מיקור חוץ של הסנגוריה הציבורית, ובכך להיות חשופים – גם אם לא באופן מלא – לתרבותה הארגונית. מצב זה עשוי להשפיע על פרשנות הממצאים, ולהצביע על הצורך בהבחנה מדויקת יותר בין סוגי ההשפעות.

גודלה של תת-הקבוצה של שופטים שבעברם שימשו כסנגורים ציבוריים שכללה חמישה שופטים בלבד שדנו ביחד ב-34 תיקים, מצריך פרשנות זהירה של הממצאים הנוגעים לקבוצה. עם זאת, הפער שנמצא בינם לבין התובעים לשעבר היה משמעותי – כמעט פי חמישה בשיעור פסילת הראיות – והוא משתלב בכיוון כללי שתועד גם בקרב סנגורים פרטיים. דווקא העובדה שהפער היה מובהק למרות קוטנה של הקבוצה עשוי לחזק את המסקנות כי מדובר בהבדל ממשי. חשוב גם לציין כי ייתכן שמספרם המצומצם של שופטים אלה במדגם משקף תופעה מערכתית של תת-ייצוג של סנגורים ציבוריים בהרכב השיפוטי בישראל באותה תקופה.¹⁸³ – ובכך מחדד את חשיבות ההבחנה בין רקעים מקצועיים שונים במינויים לשיפוט, ולהבליט את חשיבותם של ההבדלים שנמצאו. למרות מגבלות אלה, לממצאים חשיבות רבה גם אם לא ברור עד תום מה הגורם להם. העובדה ששופטים עם עבר מקצועי שונה מחליטים אחרת, רלוונטית לקביעת מדיניות בתחום בחירת שופטים והכשרתם, בלי קשר לסיבה המדויקת לתופעה זו.

מגבלה שניה עניינה בחשש שמדגם ההחלטות שבידינו מוטא. ההחלטות המגיעות למאגרים הן לרוב החלטות שנכתבו ונומקו בנפרד, ולא במסגרת החלטה קצרה בתוך פרוטוקול הדיון. ייתכן ששופטים מסוימים, למשל תובעים לשעבר, מקבלים פעמים רבות יותר החלטות קצרות בתוך הפרוטוקול, בעוד שסנגורים לשעבר מעדיפים לתת יחס מעמיק יותר לבקשות לפסילת ראיות, ולכן החלטות שלהם מופיעות פעמים רבות יותר במאגרים המשפטיים. אולם אנו סבורים שהסיכוי שהממצאים נובעים מהטיות כאלו אינו גדול. למעשה, סביר להניח שטענות שנחזות כחזקות יותר יידונו בהחלטות עצמאיות, המתפרסמות במאגרי מידע. ככל שסנגורים נוהגים להשקיע יותר בדיון בבקשות לפסילת ראיות, הרי שגם בקשות חלשות יותר המגיעות אליהם יזכו לדיון בהחלטה נפרדת (בהשוואה לתובעים לשעבר שיהליטו לדחות בקשות כאלו בהחלטות קצרות בפרוטוקול ואלו לא יגיעו למאגרים). במילים אחרות, ככל שאכן יש כאן הטיית בחירה, סביר להניח שבלעדיה הממצאים היו אף ברורים יותר. סביר להניח שאותם שופטים שדוחים יותר בקשות לפסילת ראיות גם יעדיפו יותר לדון בהם בקצרה בהחלטות קצרות בפרוטוקול, ולכן לו היו בידינו גם החלטות אלו הפערים בין קבוצות השופטים היו רק גדלים. אף כי לא ניתן לשלול לחלוטין תזה חלופית לגבי הטיית המדגם, אנו סבורים שתזה חלופית כזו אינה סבירה.

הטיה אפשרית אחרת יכולה לנבוע מחלוקת התיקים בין השופטים. ייתכן שתובעים לשעבר מקבלים תיקים בהם יש טענות פסלות חלשות יותר, ואילו סנגורים לשעבר מקבלים לדון בתיקים בהם טענות הפסלות חזקות יותר. עם זאת, גם כאן, לדעתנו החשש להטיה כזו אינו גדול. ראשית, חלוקת התיקים לשופטים העוסקים בפלילי נעשית על ידי המזכירות בתי

¹⁸² Berryessa et al., לעיל ה"ש 54; Miller & Curry 2023, לעיל ה"ש 23; Myers, לעיל ה"ש 8, בעמ' 650; Eigen & Listokin, לעיל ה"ש 54.

¹⁸³ ראו חספר 2022, לעיל ה"ש 104, בעמ' 626, שם דווח כי עד לשנת 2016 עורכי דין חברתיים, ובכללם סנגורים ציבוריים, היוו כ-4% מהמינויים לשיפוט בעשור שחלף. ייתכן שדפוס זה נמשך גם לאחר מכן, דבר שעשוי להסביר את גודלה של קבוצת שופטים אלה במדגם.

המשפט, לרוב באמצעות מחשב,¹⁸⁴ ולא סביר שהעבר המקצועי משפיע עליה. שנית, גם לו הייתה הטיה כלשהי בסוג התיקים המגיעים לתובעים לשעבר, לעומת סנגורים לשעבר, קשה להניח שהטיה זו גם הייתה מתבטאת בעוצמת הטיעונים של טענות פסלות ראיות. עוצמת הטענות הללו לא יכולה להיות ידועה למי שמנתב את התיקים בין השופטים, גם אם מרכיבים אחרים במאפייני התיק ידועים לו.

הטיה פוטנציאלית נוספת נובעת מהסדרי טיעון והסכמות בעידוד בית המשפט. כלומר, שופטים מעודדים את הצדדים להגיע להסדרי טיעון, נוכח קשיים שמתגלים בקבילותה של ראיה. מקרים אלו אי אפשר לקודד ולבחון אם אלו מטים את המחקר, כיוון שאין נתונים לגבי מעורבות כזו של השופטים במאגרי המידע. גם אם יש תיעוד, הוא מובא בפרוטוקול הדיון עצמו, וזה, לרוב, אינו מפורסם לציבור. בדומה אין לנו מידע על מקרים בהם שופטת ממליצה לתביעה לא להגיש ראיה מסוימת, או מציעה להגנה למשוך את בקשת הפסילה. מקרים אלו עשויים להוות 'פסילת ראיות מוסווית', שלא נדגמה. אם שופטים עם עבר בתביעה ייטו יותר לפסול ראיות בפסילה סמויה (באמצעות לחץ על התביעה לוותר על הראיות) בהשוואה לשופטים עם עבר בסניגוריה, הממצאים במחקר זה רק מלמדים מה השופטים רוצים להציג בהחלטות שהם מפרסמים ולא מה ההכרעות עצמן. אנו סבורים שהסבר זה אינו יכול לבסס את הפער שמצאנו בין קבוצות השופטים השונות, אולם אין לנו דרך לשלול אותו לחלוטין.

ה. סיכום

מטרת המחקר הייתה לבחון אמפירית את הקשר בין העיסוק הטרם-שיפוטי לבין החלטותיהם של שופטים בערכאות הדיון בישראל. סוגיה זו נבחנה באמצעות ניתוח כמותי של החלטות בבקשות לפסילת ראיות בהליך הפלילי, מכוח דוקטרינת הפסילה הפסיקתית ומכוח סעיף 12 לפקודת הראיות. מצאנו קשר ברור בין העבר המקצועי של השופטים לבין נטייתם לקבל בקשות לפסילת ראיות. תובעים לשעבר נוטים לפסוק לטובת התביעה בבקשות אלו. סניגורים לשעבר – סניגורים ציבוריים ופרטיים כאחד – לטובת הסניגוריה. מי שהגיעו לתפקיד שפיטה מתוך מערכת בתי המשפט מצויים בתווך בין שתי הקבוצות האלו, ונמצא שהם נוטים להכיר בהפרת הדין ולפסול ראיות יותר מתובעים לשעבר. לא נמצאו פערים מובהקים בין הסיכוי לפסילת ראיה כשהשופטים הם עורכי דין אזרחיים לשעבר בהשוואה לתובעים לשעבר.

למעט בקרב פרקליטים אזרחיים לשעבר לא מצאנו כי הוותק השיפוטי משנה באופן מובהק את נטיית השופט לפסול ראיות. עם זאת, קיומו של ממצא כאמור בקרב פרקליטים אזרחיים לשעבר מרמז כי לוותק עשויה להיות השפעה, בין אם ביצירת סוציאליזציה חדשה, שיפוטית, ובין אם ביצירת התמקצעות או התמחות המשפיעות על ההחלטות השיפוטיות.

מחקרי המשך יוכלו לנסות לאבחן האם הפערים בין ההחלטות נובעים מסוציאליזציה או אידאולוגיה. כך, ניתן במחקר שאלונים עתידי להשוות את נטייתם של סניגורים או תובעים בתחילת דרכם להכריע כי דינה של ראיה כלשהי להיפסל, עם עמדתם של תובעים או סניגורים בכירים במקרים זהים. ככל שימצאו פערים גדולים יותר בין תובעים וסניגורים אך קטנים יותר בין צעירים וותיקים, כך ניתן יהיה לייחס נתח גדול יותר מהפער לאידאולוגיה המוקדמת. אם התוצאות יהיו הפוכות – סביר שהסוציאליזציה משפיעה יותר.

כך או כך, הפערים הגדולים שהתגלו בין סיכויי הפסילה של שופטים שונים, על רקע עברם המקצועי, עשויים להוות נתון חשוב בו יכולה להיעזר הוועדה לבחירת שופטים. פערים אלו מלמדים כי בניגוד לאתוס השיפוטי, לעבר המקצועי של השופט השפעה משמעותית על החלטותיו.

¹⁸⁴ רק במקרים מעטים ומשיקולים ענייניים יכול נשיא בית המשפט לכוון תיק מסוים לשופט מסוים. ראו נספח יב לדוקטורט-חסון, לעיל ה"ש 32; מענה

נספח מקוון

טבלה א 1 : רגרסיה לוגיסטית בצעדים עם אינטראקציה לבחינת הקשר בין ניסיון טרום-שיפוטי לבין פסילת ראיות

משתנה תלוי: פסילת הראיה								
צעד ראשון		צעד שני		צעד שלישי		צעד רביעי		
OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B (S.E.)	OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	
								ניסיון טרום-שיפוטי
								תובעים [^]
								קטגוריית ייחוס
3.84 (2.03, 7.27)	1.35*** (.36)	2.51 (1.58, 4.00)	.92*** (.24)	2.40 (1.52, 3.80)	.88*** (.23)	2.37 (1.50, 3.74)	.86*** (.23)	סנגורים פרטיים
4.50 (1.09, 18.52)	1.50* (.72)	3.30 (1.12, 9.68)	1.19* (.55)	4.96 (2.39, 10.32)	1.60*** (.37)	4.83 (2.35, 9.93)	1.57*** (.37)	סנגורים ציבוריים
2.48 (1.16, 5.32)	.91* (.39)	1.17 (.67, 2.04)	.16 (.29)	1.17 (.67, 2.04)	.16 (.29)	1.16 (.67, 2.02)	.15 (.28)	עובדי בית משפט
.48 (.18, 1.24)	-.74 (.49)	.88 (.41, 1.88)	-.13 (.39)	.90 (.44, 1.88)	-.10 (.37)	.91 (.44, 1.89)	-.09 (.37)	פרקליטים אזוריים
1.38 (.39, 4.88)	.32 (.64)	.97 (.35, 2.67)	-.04 (.52)	.81 (.30, 2.20)	-.21 (.51)	.83 (.31, 2.22)	-.19 (.51)	עורכי דין בתחום פרטי-אזורי
ותק שיפוטי בבית משפט השלום								
.99	-.01 (.04)	.995	-.01 (.03)	1.01	.09 (.02)	X	X	ותק בשלום (רציף ממורכז)

מאפייני הנאשם								
1.75 (.68, 4.48)	.56 (.48)	X	X	X	X	X	X	מגדר הנאשם (אישה)
.88 (.55, 1.43)	-.12 (.25)	X	X	X	X	X	X	לאום הנאשם (לא יהודי)
.97 (.53, 1.77)	-.03 (.31)	X	X	X	X	X	X	עצור בעת מתן ההחלטה
1.36 (.78, 2.40)	.31 (.29)	X	X	X	X	X	X	נאשם נוסף
טיב הייצוג המשפטי								
						קטגוריית ייחוס		ייצוג פרטי ^א
1.55 (.91, 2.63)	.44 (.27)	X	X	X	X	X	X	ייצוג מטעם הסנגוריה הציבורית
1.47 (.27, 7.94)	.39 (.86)	X	X	X	X	X	X	העדר ייצוג משפטי
מאפייני התיק								
.62 (.39, .98)	-.49* (.24)	X	X	X	X	X	X	ריבוי אישומים
3.54 (2.29, 5.47)	1.26*** (.22)	X	X	X	X	X	X	נתבקשה פסילת ראיה נוספת
חומרת העבירה								
						קטגוריית ייחוס		גבוהה < מעל 7 שנות מאסר ^א

1.68 (.89, 3.17)	.52 (.32)	X	X	X	X	X	X	בנונית – 7–3 שנות מאסר
1.92 (.95, 3.88)	.65 [†] (.36)	X	X	X	X	X	X	קלה ≥ 3 שנות מאסר
.52 (.31, .87)	-.66* (.26)	X	X	X	X	X	X	נפגע עבירה
סוג ראיה								
						קטגוריית ייחוס		חפצית [^]
1.07 (.63, 1.81)	.07 (.27)	X	X	X	X	X	X	מילולית: הודאת חוץ של נאשם
.94 (.34, 2.60)	-.07 (.52)	X	X	X	X	X	X	מילולית: אמרת עד
.22 (.07, .64)	- 1.53** (.55)	X	X	X	X	X	X	ראיה תיעודית
מועד מתן ההחלטה - חלוקה לחקופות לפי פסיקה								
						קטגוריית ייחוס		תקופה 1 לאחר יששכרוב 2006 [^]
.67 (.25, 1.81)	-.40 (.51)	X	X	X	X	X	X	תקופה 2 לאחר אסף שי 2009
2.01 (.93, 4.33)	.70 [†] (.39)	X	X	X	X	X	X	תקופה 3 לאחר בן חיים 2012
1.48	.40 (.44)	X	X	X	X	X	X	תקופה 4 לאחר חייבטוב 2018

(.63, 3.48)								
עילת פסלות הראיה								
						קטגוריית ייחוס		רק פסלות פסיקתית ^a
.15 (.05, .50)	- 1.87** (.60)	X	X	X	X	X	X	רק פסלות חוקית (לפי ס' 12 לפקודת הראיות)
.21 (.10, .46)	- 1.55*** (.39)	X	X	X	X	X	X	פסלות חוקית ופסיקתית
.19	- 1.68** (.54)	.23	- 1.46*** (.13)	.23	- 1.46*** (.13)	.23	- 1.46*** (.13)	קבוע
715		715		715		715		N
597.077		743.376		747.492		747.673		-2 Log likelihood
146.299***		4.116		.182		29.603***		Chi square
.326		.070		.062		.061		Nagelkerke R square

^a קטגוריית ייחוס - כל קטגוריה של המשתנה הבלתי תלוי מושווית לקטגוריית הייחוס שהיא הקטגוריה הראשונה

a - כולל פיקוח על יתר המשתנים הבלתי תלויים

Marginal Significance $\nmid < 0.1$; $*p < 0.05$; $**p < 0.01$; $***p \leq 0.001$

טבלה 2 א : מודל 1 – רגרסיה לוגיסטית בצעדים לבחינת הקשר בין הניסיון הטרם-שיפוטי לבין ההחלטות על הפרת הדין, פסילת הראיה וזיכוי

רגרסיה לוגיסטית ראשונה				רגרסיה לוגיסטית שנייה				רגרסיה לוגיסטית שלישית			
משתנה תלוי: הפרת הדין				משתנה תלוי: פסילת הראיה				משתנה תלוי: זיכוי			
צעד ראשון		צעד שני		צעד ראשון		צעד שני		צעד ראשון		צעד שני	
OR (95% CI)	B ^a (S.E.)	OR (95% CI)	B (S. E.)	OR (95% CI)	B ^a (S. E.)	OR (95% CI)	B (S. E.)	OR (95% CI)	B ^a (S. E.)	OR (95% CI)	B (S. E.)
ניסיון טרם-שיפוטי											
קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס		קטגוריית ייחוס	
תובעים		תובעים		תובעים		תובעים		תובעים		תובעים	
סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים		סנגורים פרטיים	
3.39 (1.82, 6.32)	1.22*** (.32)	2.23 (1.40, 3.55)	.80 *** (.2 4)	3.70 (1.96, 6.98)	1.3 1*** (.3 2)	2.48 (1.55, 3.98)	.9 1*** (.2 4)	2.06 (1.18, 3.60)	.72 * (.2 8)	1.58 (1.02, 2.46)	.46 * (.2 3)
סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים		סנגורים ציבוריים	
2.17 (.86, 5.50)	.78 [†] (.47)	2.11 (1.01, 4.42)	.75 * (.3 8)	4.88 (1.91, 12.49)	1.5 9*** (.4 8)	4.83 (2.32, 10.07)	1. 58*** (.3 7)	3.38 (1.38, 8.25)	1.2 2** (.4 6)	2.92 (1.32, 6.46)	1.0 7** (.4 1)
עובדי בית משפט		עובדי בית משפט		עובדי בית משפט		עובדי בית משפט		עובדי בית משפט		עובדי בית משפט	
1.27 (.63, 2.54)	.24 (.36)	1.17 (.68, 2.02)	.16 (.2 8)	2.33 (1.11, 4.85)	.84 * (.3 8)	1.28 (.73, 2.26)	.2 5 (.2 9)	2.16 (1.20, 3.90)	.77 * (.3 0)	1.75 (1.07, 2.85)	.56 * (.2 5)
פרקליטים אזרחיים		פרקליטים אזרחיים		פרקליטים אזרחיים		פרקליטים אזרחיים		פרקליטים אזרחיים		פרקליטים אזרחיים	
1.08 (.47, 2.48)	.08 (.42)	1.39 (.72, 2.67)	.33 (.3 3)	.69 (.28, 1.71)	- .37 (.4 6)	1.01 (.48, 2.11)	.0 1 (.3 8)	1.10 (.56, 2.18)	.10 (.3 5)	1.19 (.66, 2.15)	.17 (.3 0)
עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי		עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי	
.73 (.23, 2.30)	-.32 (.59)	.85 (.33, 2.15)	- .17 (.4 8)	1.51 (.45, 5.08)	.41 (.6 2)	.84 (.31, 2.28)	- .18 (.5 1)	1.31 (.53, 3.23)	.27 (.4 6)	1.02 (.48, 2.18)	.02 (.3 9)

ותק שיפוטי בבית משפט השלום												
1.01 (.96, 1.06)	.01 (.03)	X	X	1.02 (.96, 1.07)	.02 (.0 3)	X	X	.97 (.93, 1.01)	- .03 (.0 2)	X	X	ותק בשלום (רציף ממורכז)
.92 (.59, 1.44)	-.08 (.23)	X	X	.88 (.55, 1.40)	- .13 (.2 4)	X	X	1.02 (.70, 1.48)	.02 (.1 9)	X	X	עיסוק יחיד טרם המינוי
ניסיון שיפוטי טרם המינוי לבית משפט השלום												
										קטגוריית ייחוס		היעדר ניסיון שיפוטי קודם ^א
.92 (.43, 1.98)	-.08 (.39)	X	X	1.28 (.57, 2.85)	.24 (.4 1)	X	X	1.57 (.81, 3.04)	.45 (.3 4)	X	X	שיפוט תעבורה
.67 (.28, 1.63)	-.40 (.45)	X	X	.75 (.31, 1.82)	- .29 (.4 5)	X	X	.79 (.40, 1.58)	- .24 (.3 5)	X	X	שיפוט עבודה או משפחה
.41 (.08, 2.01)	-.90 (.81)	X	X	1.75 (.33, 9.32)	.56 (.8 5)	X	X	1.86 (.55, 6.24)	.62 (.6 2)	X	X	שיפוט צבאי
מסלול לימודים אקדמי מתקדם במשפט												
.91 (.59, 1.41)	-.09 (.22)	X	X	1.23 (.77, 1.97)	.21 (.2 4)	X	X	1.09 (.75, 1.58)	.08 (.1 9)	X	X	תואר שני ודוקטורט
מחוז שיפוט												
										קטגוריית ייחוס		תל-אביב ^א
.56 (.30, 1.03)	-.58 [†] (.31)	X	X	.50 (.26, .93)	- .70 [*]	X	X	.47 (.28, .78)	- .76 ^{**}	X	X	מרכז

					(.3 2)				(.2 6)			
1.22 (.57, 2.58)	.20 (.38)	X	X	.64 (.29, 1.43)	- .44 (.4 1)	X	X	.60 (.31, 1.15)	- .51 (.3 3)	X	X	דרום
.71 (.28, 1.78)	-.34 (.47)	X	X	.48 (.18, 1.28)	- .73 (.4 9)	X	X	1.02 (.48, 2.17)	.02 (.3 9)	X	X	צפון
.96 (.47, 1.95)	-.04 (.36)	X	X	.41 (.19, 90)	- .89* (.4 0)	X	X	.70 (.38, 1.28)	- .36 (.3 1)	X	X	ירושלים
.57 (.26, 1.25)	-.57 (.41)	X	X	.35 (.15, .83)	- 1.06* (.4 5)	X	X	.66 (.33, 1.29)	- .42 (.3 5)	X	X	חיפה
זהות השופטים												
.62 (.39, .97)	-.49* (.23)	X	X	.54 (.33, .87)	- .63* (.2 5)	X	X	.82 (.56, 1.21)	- .20 (.2 0)	X	X	מגדר השופט (אישה)
.55 (.21, 1.43)	-.61 (.49)	X	X	.34 (.12,.9 4)	- 1.09* (.5 3)	X	X	.47 (.21, 1.08)	- .75 [†] (.4 2)	X	X	לאום השופט (לא יהודי)
מאפייני הנאשם												
3.70 (1.56, 8.81)	1.31** (.44)	X	X	1.83 (.73, 4.59)	.60 (.4 7)	X	X	1.47 (.65, 3.35)	.39 (.4 2)	X	X	מגדר הנאשם (אישה)

[illegible]

קטגוריית ייחוס												גבוהה < מעל 7 שנות מאסר ^א	
2.79 (1.46, 5.36)	1.03** (.33)	X	X	1.97 (1.04, 3.74)	.68 * (.3 3)	X	X	1.57 (.92, 2.66)	.45 † (.2 7)	X	X	בנונית – 3–7 שנות מאסר	
2.89 (1.43, 5.83)	1.06** (.36)	X	X	2.29 (1.13, 4.63)	.83 * (.3 6)	X	X	1.43 (.80, 2.54)	.35 (.2 9)	X	X	קלה ≥ 3 שנות מאסר	
		X	X	.49 (.29, .82)	- .71** (.2 6)	X	X	.83 (.56, 1.23)	- .18 (.2 0)	X	X	נפגע עבירה	
סוג ראיה													
קטגוריית ייחוס												חפצית ^א	
.36 (.23, .58)	- 1.02*** (.24)	X	X	.68 (.42, 1.10)	- .39 (.2 5)	X	X	1.18 (.79, 1.77)	.17 (.2 1)	X	X	מילולית: הודאת חוץ של נאשם	
.38 (.13, 1.11)	-.96 [†] (.54)	X	X	.86 (.31, 2.39)	- .15 (.5 2)	X	X	1.19 (.50, 2.84)	.18 (.4 4)	X	X	מילולית: אמרת עד	
.13 (.04, .41)	- 2.02*** (.58)	X	X	.22 (.08, .63)	- 1.52** (.5 4)	X	X	.76 (.38, 1.52)	- .28 (.3 6)	X	X	ראיה תיעודית	
מועד מתן ההחלטה - חלוקה לתקופות לפי פסיקה													
										קטגוריית ייחוס		תקופה 1 לאחר יששכרוב ^{2006א}	

1.01 (.45, 2.28)	.01 (.41)	X	X	.71 (.26, 1.92)	- .35 (.5 1)	X	X	.54 (.28, 1.03)	- .62 [†] (.3 3)	X	X	תקופה 2 לאחר אסף שי 2009
1.15 (.59, 2.24)	.14 (.34)	X	X	2.26 (1.07, 4.77)	.81 * (.3 8)	X	X	1.02 (.60, 1.73)	.02 (.2 7)	X	X	תקופה 3 לאחר בן חיים 2012
1.38 (.66, 2.87)	.32 (.37)	X	X	1.91 (.85, 4.30)	.65 (.4 1)	X	X	1.20 (.66, 2.18)	.18 (.3 0)	X	X	תקופה 4 לאחר חייבטוב 2018
.35	-1.06* (.51)	.31	- 1.18*** (.1 3)	.14	- 1.94*** (.5 4)	.25	- 1.39** * (.1 3)	.80	- .22 (.4 1)	.91	- .09 (.1 1)	קבוע
646		646 ^b		652		652		652		652		N
630.333		750.177		586.136		704.563		825.158		888.102		-2 Log likelihood
119.843***		14.251*		118.427***		28.722***		62.944***		13.546*		Chi square
.270		.031		.299		.064		.148		.027		Nagelkerke R square

[^] קטגוריית ייחוס - כל קטגוריה של המשתנה הבלתי תלוי מושווית לקטגוריית הייחוס שהיא הקטגוריה הראשונה

a - כולל פיקוח על יתר המשתנים הבלתי תלויים;

b - אין מידע ביחס לשישה תיקים;

Marginal Significance $\dagger \leq 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p \leq 0.001$

רגרסיה לוגיסטית ראשונה				רגרסיה לוגיסטית שנייה				רגרסיה לוגיסטית שלישית			
צעד ראשון				צעד שני				צעד ראשון			
OR (95% CI)		B ^a (S.E.)		OR (95% CI)		B ^a (S.E.)		OR (95% CI)		B ^a (S.E.)	
ניסיון טרום-שיפוטי				תובעים				סנגורים פרטיים			
קטגוריית ייחוס				קטגוריית ייחוס				קטגוריית ייחוס			
סנגורים ציבוריים				עובדי בית משפט				פרקליטים אזרחיים			
עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי				עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי				עורכי דין בתחום פרטי-אזרחי			

(.23, 45.63)		(.17, 15.52)	(1. 15)	(.29, 6.11)	(.7 8)	(.25, 2.42)	(.5 8)	(.53, 3.23)	(.4 6)	(.48, 2.18)	(.3 9)	
ותק שיפוטי בבית משפט השלום												
1.04 (.93, 1.16)	.04 (.06)	X	X	1.05 (.98, 1.12)	.04 (.0 4)	X	X	.97 (.93, 1.01)	- .03 (.0 2)	X	X	ותק בשלום (רציף ממורכז)
X	X	X	X	.73 (.40, 1.32)	- .32 (.3 1)	X	X	1.02 (.70, 1.48)	.02 (.1 9)	X	X	עיסוק יחיד טרם המינוי
ניסיון שיפוטי טרם המינוי לבית משפט השלום												
										קטגוריית ייחוס		היעדר ניסיון שיפוטי קודם ^א
X	X	X	X	.85 (.33, 2.19)	- .16 (.4 8)	X	X	1.57 (.81, 3.04)	.45 (.3 4)	X	X	שיפוט תעבורה
X	X	X	X	.93 (.30, 2.92)	- .07 (.5 9)	X	X	.79 (.40, 1.58)	- .24 (.3 5)	X	X	שיפוט עבודה או משפחה
X	X	X	X	.88 (.12, 6.59)	- .13 (1. 03)	X	X	1.86 (.55, 6.24)	.62 (.6 2)	X	X	שיפוט צבאי
מסלול לימודים אקדמי מתקדם במשפט												
X	X	X	X	1.41 (.78, 2.53)	.34 (.3 0)	X	X	1.09 (.75, 1.58)	.08 (.1 9)	X	X	תואר שני ודוקטורט
מחוז שיפוט												

תל-אביב ^א		קטגוריית ייחוס									
מרכז	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
דרום	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
צפון	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
ירושלים	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
חיפה	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
זהות השופטים											
מגדר השופט (אישה)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
לאום השופט (לא יהודי)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
מאפייני הנאשם											

2.77 (.43, 17.91)	1.02 (.95)	X	X	1.99 (.65, 6.10)	.69 (.5 7)	X	X	1.47 (.65, 3.35)	.39 (.4 2)	X	X	מגדר הנאשם (אישה)
1.58 (.53, 4.69)	.46 (.56)	X	X	1.33 (.71, 2.50)	.29 (.3 2)	X	X	.67 (.46, .98)	- .40* (.1 9)	X	X	לאום הנאשם (לא יהודי)
.61 (.17, 2.13)	-.50 (.64)	X	X	.96 (.44, 2.10)	- .04 (.4 0)	X	X	.80 (.50, 1.29)	- .22 (.2 4)	X	X	עצור בעת מתן ההחלטה
.42 (.14, 1.23)	-.87 (.55)	X	X	1.12 (.56, 2.26)	.11 (.3 6)	X	X	1.26 (.80, 1.98)	.23 (.2 3)	X	X	נאשם נוסף
טיב הייצוג המשפטי												
										קטגוריית ייחוס		ייצוג פרטי ^א
X	X	X	X	1.59 (.82, 3.09)	.46 (.3 4)	X	X	1.46 (.95, 2.23)	.38 † (.2 2)	X	X	ייצוג מטעם הסגוריה הציבורית
X	X	X	X	1.51 (.20, 11.33)	.41 (1. 03)	X	X	1.94 (.56, 6.67)	.66 (.6 3)	X	X	העדר ייצוג משפטי
מאפייני התיק												
.27 (.10, .72)	- 1.32** (.51)	X	X	.60 (.33, 1.07)	- .52† (.3 0)	X	X	.72 (.49, 1.05)	- .33† (.1 9)	X	X	ריבוי אישומים
.60 (.21, 1.68)	-.52 (.53)	X	X	3.11 (1.75, 5.51)	1.1 3***	X	X	2.18 (1.53, 3.12)	.78 ***	X	X	נבחקה פסילת ראיה נוספת

					(.2 9)				(.1 8)			
חומרת העבירה												
										קטגוריית ייחוס		גבוהה < מעל 7 שנות מאסר ^א
1.46 (.39, 5.40)	.38 (.67)	X	X	1.89 (.82, 4.37)	.64 (.4 3)	X	X	1.57 (.92, 2.66)	.45 † (.2 7)	X	X	בנונית – 7–3 שנות מאסר
.60 (.14, 2.55)	-.51 (.74)	X	X	2.23 (.88, 5.67)	.80 † (.4 8)	X	X	1.43 (.80, 2.54)	.35 (.2 9)	X	X	קלה $\geq$ 3 שנות מאסר
.77 (.25, 2.35)	-.26 (.57)	X	X	.41 (.22, .77)	- .90** (.3 3)	X	X	.83 (.56, 1.23)	- .18 (.2 0)	X	X	נפגע עבירה
סוג ראיה												
										קטגוריית ייחוס		חפצית ^א
X	X	X	X	.53 (.29, .96)	- .64* (.3 0)	X	X	1.18 (.79, 1.77)	.17 (.2 1)	X	X	מילולית: הודאת חוץ של נאשם
X	X	X	X	.87 (.25, 3.08)	- .14 (.6 5)	X	X	1.19 (.50, 2.84)	.18 (.4 4)	X	X	מילולית: אמרת עד
X	X	X	X	.21 (.06, .73)	- 1.56* (.6 3)	X	X	.76 (.38, 1.52)	- .28 (.3 6)	X	X	ראיה תיעודית

מועד מתן ההחלטה - חלוקה לתקופות לפי פסיקה												
										קטגוריית ייחוס		תקופה 1 לאחר יששכרוב ^2006
X	X	X	X	1.36 (.41, 4.53)	31 (.6 2)	X	X	.54 (.28, 1.03)	- .62 [†] (.3 3)	X	X	תקופה 2 לאחר אסף שי 2009
X	X	X	X	3.41 (1.40, 8.31)	1.2 3** (.4 6)	X	X	1.02 (.60, 1.73)	.02 (.2 7)	X	X	תקופה 3 לאחר בן חיים 2012
X	X	X	X	2.44 (.90, 6.60)	.89 † (.5 1)	X	X	1.20 (.66, 2.18)	.18 (.3 0)	X	X	תקופה 4 לאחר חייבטוב 2018
6.81	1.92* (.86)	.245	.90 *** (.2 7)	.32	- 1.13 [†] (.6 7)	.71	- .34* (.1 6)	.80	- .22 (.4 1)	.91	- .09 (.1 1)	קבוע
162 ^c		162 ^c		345		345		652		652		N
135.363		160.016		369.699		457.055		825.158		888.102		-2 Log likelihood
24.652*		9.068		87.356***		20.170***		62.944***		13.546*		Chi square
.290		.084		.357		.076		.148		.027		Nagelkerke R square

^ קטגוריית ייחוס - כל קטגוריה של המשתנה הבלתי תלוי מושווית לקטגוריית הייחוס שהיא הקטגוריה הראשונה

a- כולל פיקוח על יתר המשתנים הבלתי תלויים;

b- כולל פיקוח על רשימה מצומצמת של משתנים בלתי תלויים, בעיקר הוסרו משתנים שכוללים קטגוריות זניחות בגודלן;

c- תיק אחד הושמט אין מידע לגבי תוצאות ההליך

Marginal Significance $\dagger \leq 0.1$, $p < 0.05$, $**p < 0.01$,

*** $p \leq 0.001$